

А 2008
599к

ЖАДЫРА ДӘРІБАЕВА

Қасиеттілік шырағы

Table of Contents

[АСПАННАН ЖАУЫП НҰР БҮГІН...](#)

[Найзағайлы, ай қабақты от жалын...](#)

[Еліме](#)

[Тамырларды тереңдерден нәр алған](#)

[Қанағатшыл Қағанаттың қызымын](#)

[Қайырым күтіп, жайы да болмай, жадағай](#)

[Жарқырап тұр мына маңғаз дүние](#)

[Еңкейтпеші еңселіні ептіге](#)

[«БІЗДІҢ ЖАҚТЫҢ АСПАНЫ» ЦИКЛЫНАН](#)

[АЗАМАТҚА](#)

[Атам менің қалдырмапты зәулім үй](#)

[Абырой тілеп таңды атам атырған](#)

[Сатқындығыңнан сақташы](#)

[Қуанышым су сепкендей басылып](#)

[Өткенге оралу](#)

[Дағдарыс](#)

[Қиылыста](#)

[Өліара кезеңде](#)

[МОНОЛОГ](#)

[ҰРПАҚ ДАУЫСЫ](#)

[Бұл жаз да өтіп барады](#)

[Өткелде](#)

[Экология элегиясы](#)

[Ылайланар тіршіліктің тұнығы](#)

Қайрылмай кеткен бақытқа
Батыстағы құрбыға хат
жаратқанға жалбарыну
Құлазып көңіл қалды құлдыраумен
Жете алмай жерұйыққа жырым-дағы
бір бюрократқа
Арайлап атпай таңдарың
Емеспін, Аға, Сізді көзім көрген
Талай жанға сый көрсетпей дұрыстап
Мінеулер
КЕЙБІРЕУГЕ
Қалың тұман қаптап кетті маңайды
Ақылмен жеңемін деп ақымақты
Еркелеп те көрмеппін-ау еркін мен
Кетсем бе екен кекілді көктемге еріп
Жадырамай қойды мына жарық күн
Азаматқа хат
ҚҰРБЫҒА
Шекіскенмен пенде дауы шешілмес
Өзегімді өртеп кейде қара су
Мен жыласам аспан бірге жылады
Қуаныш, қайғы аралас
Бұзылма, көңіл, бұзылма
Уызсыз өскен баладай
Есем кетті есуасқа тағы да
Жаңғырықты туғызады жаңғырық

ҚАЛАДАҒЫ ЗАМАНДАСҚА

Тымырсық тұман көкпеңбек

Мына өмірден азды-көпті түйгенім

Жылдарым-ай, сіңіп кеткен ғасырға

Бар жақынға қамқор болып жасымнан

Сыйғыза алмай келем сені жер-көкке

Таулардың тастарына шағыларсың

Көңілімнен күй төгілді еріксіз

Ошағымда от сөнбесін мезгілсіз

Керек пе еді менің Музам дәл саған

Тәж киген таза шуақтан

Ұлыма

Жар сыры

Жеріп кеттім дүниеқоңыз тірліктен

Тіршіліктің түнерген бір шағында

Иландым жалған сөзіңе

Кесірлердің бәрі келсін бір маған

Шыбын-шіркейден, сұрғылт бұлттан

АҢЫЗАҚ

Жете алмадым мен әудем жерде тұрып

Ренжіттім бе екен Құдайды?

Күні бойы көздің жасы құрғамай

Дауылға тосып кеудемді

Тозаққа түстім, жыладым

Күнәм бар ма сен өшігер кешірмей

Даурығасың соншама жиі неге

Таң атқанша көз ілмедім тағы да

Қандай құйын саған тыным бермейтін

ИМАМ СӨЗІ

ТАСТАНДЫ БАЛА МОНОЛОГЫ

Мінезсізден, сақтай гөр, мінсіз жүрген

Тәлім беріп, баптағанмен бағландай

Болмасам деумен күнәһар

ТІЛЕК

АНА КӨҢІЛІ

ӨКПЕЛЕТІП АЛДЫМ БА

Айтпасқа да болмас, тегі

Артыма қимай қарадым

Езіледі жүрегім, езіледі

Аңсаумен келем әлі Гүлстанды

Жыр жаздым саған арнап жырақтағы

СЕЗІМ СЫРЫ

Үзіліп түсті үздігіп

Көп жұлдыздың бәрі бірдей жарық па

Шөліркеп кейде жүремін

Көңілге қонбай ешбір ем

Қандай едің, қалқам-ау, қандай едің

САҒЫНАР МЕНІҢ ЕЛІМ БАР

ХАЛҚЫМА

Жамау-жамау шұбар бұлт

Көрінген бір кез тау болып, белес белдерім

Қалталыға қор қылмашы, Құдайым

Аспаннан жауып нұр бүгін

ЖҰЛДЫЗДЫ ӨМІР БИІКТЕ

Аяп кетіп шыршаларды шақ тұрған

«Алла!», - деп жаздым ақ қарға

ӘЙЕЛ МОНОЛОГЫ

Жел тербетіп бұтақ пенен шымшықты

Жаралама жанымды жарға ұрып

Бірде көл боп жүремін, бірде шөл боп

Арманға асқақ жете алмай

Обалды білмеген оңбайды

Азабын беріп өлеңнің

Міндет етпе, пенде байғұс, ісінді

Алматының үстінен бұлт кетпеді

Жарқын сәттер көп-ау еске алатын...

Көкке бір ұшқан көңілге

Жылаңқы мына өмірдің

Бұлт торлаған көңілді

Жүрегімнен жүрмін ойып өлеңді

Сығымдап сыршыл сырбаз әлемімді

АДАМ ТУРАЛЫ ОЙЛАРДАН

АЙБАТЫМ-АУ, ТЕНТЕГІМ, ТЕТЕЛЕСІМ

Ашылмады көңілімнің түндігі

Толастамай тасқыны сел-сезімнің

Малынған алтынға, жақұтқа

Үйрену керек барды бағалауды

КЕҢЕС ДӘУІРІНДЕ ӨМІР СҮРГЕН ҚАРТТЫҢ МҰҢЫ

Қуат кеміп, көбейіп мүлдем сұр күндер

ЖАҚСЫЛАРҒА

Үзіп тастап бар шылбырды тұсаған

Жылдардың көбі кетіп, азы қалды

ЖАМБЫЛ РУХЫНА

Алмасып жазың қысымен

Мардымсыз мұңға мұқалып

Тағдырды жеңем дедің бе

АРУАНА ДҮНИЕ

ЖАБАЙЫ ЖЫЛҚЫ

УАҚЫТ ЖАЙЛЫ

Намысым қайда кеткен, қалғып жүрмін

Жүректе ауыр жүкпенен

АҚЫН ЖАНЫ

НҰР ШАШЫЛДЫ, МАҒЖАН АҒА, ЕЛІҢЕ!

Жоғалттым ба өзінді, оралмадың

Ашыл, күнім, ашыл

КӨҢЛІМНЕН КҮЙ ТӨГІЛДІ ЕРІКСІЗ...

Мейір

Туған жер

Ана тілегі

Әкеме

Жаутаң елік-жанардай

Күлкім менің ақша бұлттай

Қанаттарды қармандыра талдырып

Ақиқат дауысы

Абайды да таяқтатып ұрғызған
Көңіл шіркін, елеңдейді боларға да болмасқа
Әр баста жетіп жатыр мұң мен арман
Ұғысу
Қырымға да кетіп едім қыр көрсетіп өзіңе
Жасыл бақ хикаясы
Қалғып кетсе Күнге болмас кешірім
Көңілімді селдетіп күй-жаңбырың
Сені бір асыл деп жүргем
Мендей жанды таба алмассың енді сен...
Кеткенімде жасыл бақты жылатып
Аппақ таңдар барады ақау тартып
Өзіңді жақсы көру мұрат маған
Не істейін мен, өкініштер өрілсе
Сезімімді сетінетіп алдым ба
Бүлдіршін көктем өтіпті
Тұншығып талай сырларым
Сен маған зейнет пе едің, бейнет пе едің
Тамыздан да сезем салқын күз демін
Шым-шытырман кеудемдегі көктемдер
Сонау көктем келген еді баяулап
Кей кезде күлкім суалып
Борайды қар көңілімді өксітіп
Төрт жолдар
Кеткенің бе көлеңкені саялап...
«Жамандық тілеп баршаға

Көктем

Жаңбыр, тегі, құйып тұр-ау, құйып тұр

Өзенімді сағындым

Күту

Жазғы қырым жаңбыры

Есіл кез-ай бұл-бұл ұшқан көзіңнен

Сәби суреті

Қамыс қалды-ау қар астында қамығып

Құлады түн тұңғиық

Жапырақ жыры

Қалампыр көтере алмай аз қырауды

Тақса да біреу жорта мін

Шеге құмдай сырғып жатыр ойларым

Ақын құрбыма

Жұлдыз көпір жер менен көк арасына

Кеудеде көптен жиналып

ЖҮРЕГІМДЕ ШЫРАҚ ЖАНЫП ТҰР МЕНІҢ...

Арпалыс анатомиясы

Қоюланып барады Қорқыт - мұңым

Қалампыр түстес көйлек кигенмін

Мен болсам ғұмыр-әдеппен

«Сіз - бізі» мол салтанат

Махаббатпен дүние есігі ашылған

Сәттерімде жабыққан дауа таппай

Өлеңді жазамын деп жазбас болар

Батар күннің таласқан сәулесімен

Жерден де іздеп Махаббат
Бүгін құстар шаттанады ән сала
Ағаштарым жайқалсын деп тілеймін
Керегі жоқ маған атақ, мансаптың
Жалғанды жалпағынан басқандар аз
Аралап жырың кетті қыр мен құзды
Жақсылықты бір-біріне қимаған
Сыр елім - Ата жұртым
Барып ем саған жақын деп
Өр халықтың ұрпағымыз аңғалдау
Күн және Көз туралы
Есірке мені, Құдірет
Ой тезінен өткіземін бәрін де
Мұнайшылар вальсі
ЖАС ТҮЛЕКТЕРГЕ
Қар жауады жердің бетін ақтайды
Нұртас, сені жұлдыз сүйген, ай сүйген
Ақын өтті сезімін алаулатып
Жүрегімде шырақ жанып тұр менің
Күз жылап, тығылып жүр жанарыма
Сарқырамадай құлап тұн
Біреуге ақша жетпей, біреуге мансап
Әлемдік нұр-санадан қуат алып
ЖАСТАРҒА
Қызым менің - ең әдемі әлемім
Әділет ұлыма

Қазақ азаматы

Бар табиғат күбірлесіп, сыбырласып, сырласып

Өрлік жыры

Жараланды жаным кезіп жар-құзды

Есіртер есер көңіл желік қысқан

Ақымақтан бар ма асқан жүгенсіз

Жансорғыш

Айбаты өктем, күн-ғұмыр

Пенделіктен айығып, жырларыңмен қалғанда

Үркер жұлдыз қарап тұрды төбемнен

Қақ жарып өзегімді шықты өлең

Қыр гүлін құштым сүйіне

АСПАННАН ЖАУЫП НҰР БҮГІН...

Тәуелсіздік жолында

Найзағайлы, ай қабақты от жалын...

Жарық дүние, кереметсің, керемет,
Сен де мені, мен секілді керек ет.
Күрең-күрең көбейттірмей күндерді,
Қуатың мен берекеңнен бере кет.
Сүмбіл көкке күнде жүрем ынтық боп,
Сезімдерім төгіледі мың шық боп,
Жалт-жұлт еткен ұшқын - әлем ішінде,
Тірі жанға тиер титтей қырсық жоқ.
Бәрі-бәрі жердің сілем төсінде,
Адамдығың ұшырасып кесірге,
Уыз таңмен оянасың уылжып,
Бүлінесің жетпей жатып бесінге.
Таңдай қағып, таңырқаудан басталған,
Нұрлы әлем, сені сүйіп қарсы алғам.
«Жеті қабат аспан үстін көрсем», - деп
Сәби көңіл қиялдаған, тамсанған.
Тазалық пен пәктік бар деп тек сонда,
Жүрсін деумен Тәңір салған ақ жолда.
Жақсылыққа баулып келем жақынды,
Түспесін деп сайтан құрған мың торға.
...Найзағайлы, ай қабақты, от жалын,
Білдім енді бұл дүниеде бақ барын,
Әрбір ізгі адам үшін хақ әлем

Көзін ілмей күресіп-ақ жатқанын!

Еліме

Салмағы артып мысыңның,
Тірегім болшы, туған ел.
Мен де бір өршіл қызыңмын
Өзіңмен өсіп, буған бел.
Көктемін құшқан көкірек,
Қалыпты қыстан қысылып,
Құрдымға кетіп көп тілек,
Желтоқсан желі ұшырып.
Санамды сыздан құрғатып,
Шабытым шалқып шалқарда,
Қиырда сырлы үн қатып,
Жүргенім сенің арқаңда.
Алақан толып нұр, баққа,
Адымың жатса күн аттап,
Ұлы күн туар ұрпаққа,
Жігерің тасып, жыр қаптап!
Тәж киіп лағыл шуақтан,
Күн санап өскен алыптай,
Өзіңе сеніп қуаттан,
Жүзіңді жүзге қарытпай!
Мұң-шерін Армен жуған ұлт,
Сындарлы, дана, қайырымды,
Сенерім сенсің, туған жұрт,
Көрмейін енді қайғыңды!

Тамырларды тереңдерден нәр алған

Тамырларды тереңдерден нәр алған,
Жүруші еді атам қорғап арамнан.
Ұмыт болып ұрандатқан қанша сәт,
Өшпей қойды сол өнеге санамнан.
Тұқымы деп текті ата-бабаның,
Көзі ғой деп кеткен жақсы ағаның,
Талай жанның мерейлерін өсіріп,
Халқым жерге тигізбейтін табанын.
Бағалау бар, (жағымпаздық бір бөлек),
Көлеңкелі болар ма еді бәйтерек,
Мезгілімен нәр алмаса жерінен,
Өспесе егер күн нұрына еркелеп.
Асылдарды аластауға асықтық,
Қанша ұрпақты «байдікі» деп жасыттық.
Қалай білмей келдік біздер сонша жыл,
Соның бәрі екендігін пасықтық.
Жайсаңдарды жау санадық, жайраттық,
Сатқындарды тайраңдатып, сайраттық.
Қырып, жойып ақылдысын, алғырын,
Елдің сорын жанашырсыз қайнаттық.
Ақырында өнеге жоқ, жалын жоқ,
Болыппыз да қалыппыз-ау қалың топ.
Бәріміздің жаттарымыз бір жарғы,

Мәз боламыз, әйтеуір, деп қарын тоқ,
Құнарлы да, тұмарлы едік, қайтерсің,
Айтуға да көбейді ғой жәйіт ерсі,
Қоқыраңдап доқ көрсету халқына,
Қай тәлімге, қай ағымға сай келсін?.
Мәңгүрттерді көбейттік-ау парықсыз,
Білімдіге әбден біздер «жарыппыз»,
Ана тілдің жауып тастап қазанын,
Өгейліктің астына от жағыппыз.
Мұның бәрі тексіздіктің кесірі,
Қирап жатса керексіз боп бесігі.
Не болмақшы есіл елдің жағдайы,
Жылап жүрсе зеректісі, жетігі.
Тамырларды тереңдерден нәр алған,
Жүруші еді атам қорғап арамнан,
Ұмыт болып ұрандатқан қанша сәт,
Кетпей қойды сол өнеге санамнан.

Қанағатшыл Қағанаттың ҚЫЗЫМЫН

Қанағатшыл Қағанаттың қызымын,
Самал жел кеп тарқататын бұрымын.
Азды-көпке «тәубе» айтып, «шүкір» деп.
Сыйлап өскен ата-баба ырымын.
Жамандықты дарытпаған бойына,
Зерделі сөз тоқып өскен ойына,
Қасиетін қастерлеген елінің,
Сан сынаққа бермеген ол мойыла.
Ажарына ақылы сай, бал тілді,
Сол қыз өзі кешкен ғұмыр сан қилы.
Арғымақтың құлағында ойнап ол,
Елі үшін ермен бірге жан қиды.
Сыңғырлаған күлкісінен нәр алып,
Өскен екен батырлар да нар, алып,
Осал болмас, босаң болмас ұрпағы,
Ару Ана, арлы Атадан жаралып.
... Арсыздық пен алауыздық азайып,
Жаңа дәуір жыр-дастанын жазайық.
Мен сенемін: бар қырсықтан арылып,
Біздің қазақ Ел болады ғажайып!

Қайырым күтіп, жайы да болмай, жадағай

Қайырым күтіп, жайы да болмай, жадағай,
Жатыр-ау дала қасірет шеккен анадай,
Көлбеңдегенмен көлшіктер арбап алыстан,
Жанына келсең қалқыған қалдық, қара май.
Алаңсыз өстік, береген болдық санаспай,
Жеріміз кең деп, сыйға да тарттық, таласпай.
Жалаңдап келген тойымсыз, арсыз ашкөздік,
Берекемізді бастағандай ма аластай.
... Жерімнің туған аңсап жүремін құйынын,
Шешерміз қашан күрмелген сауал түйінін,
Қиналған ауыл көз алдымда әбіржіп,
Теңселіп тұр ғой, қысқандай кесел бүйірін.

Жарқырап тұр мына маңғаз дүние

Жарқырап тұр мына маңғаз дүние,
Мың жыл бұрын болған осы күйінде,
Жұлдыздар да би билеген қуанып,
Ай қараған наздана да, сүйіне.
Есіркеуді сұрап жүріп ескі айдан,
Жарылқауды күткен бабам жаңа айдан,
Мәңгі ғұмыр сүрмейтінін білсе де,
Сан тілегін тілей берген Құдайдан.
Үміт, үрей жанды ұшырып қаңбақтай,
Кейде, тіпті, баққа жетпей бармақтай,
Құштарлықтан құмар көңіл күлдіреп,
Пенде өтер ұлы өмірді ардақтай.
Тылсым әлем қарап бізге шат күліп,
Тарту күшін жердің қойған арттырып,
Өлшеулі өмір сыйлаған соң адамға
Арманын да бергенде ғой шақ қылып...

Еңкейтпеші еңселіні ептіге

Еңкейтпеші еңселіні ептіге,
Іргемізді ібілістер жайлап кетті ме?
Пұлы бардың таңқияды танауы,
Миығынан күліп тұр ол тектіге.
Қасиетін қастерлеген жақсының,
Татса-дағы дәмін әбден ащының,
Ұрпағы едік сол кәусәрлі халықтың,
Бүгін неге кеудемізде тапшы нұр?
Жарылқауды күтеміз кеп біреуден,
Есіркеуді жалықпаймыз тілеуден,
Құлап жатып жығылғанға күлеміз,
Алдымызға жан салмаймыз мінеуден.
Ұғынуға парқы жетер, құнттым-ай,
Бұзылмасын ақ пейіл мен құлқың-ай,
Ертеңің тұр ілінулі қармаққа,
Арынды бол, арқа сүйер жұртым-ай!

«БІЗДІҢ ЖАҚТЫҢ АСПАНЫ» ЦИКЛЫНАН

I

АЗАМАТҚА

Сыр алдырмай өтсем егер сындардан,
Аға толқын тәлімімен шыңдалғам.
Жақсыларға кезіктірген тағдырды
Жалықпаспын шын жүректен жырлаудан.
Масаттанып масаңсудан аулақпын,
Жылағанның жүрек сырын аулаппын,
Өнегеме өрісімді өсірген,
Түйсігі бар жас ұрпақты баулаппын.
Ыждахаттық ығына алып ықтырса,
Сәуір сәттер мөлдірлікті ұқтырса,
Ұлылардың ұлағаты дем беріп,
Салихалы қасиетін жұқтырса.

II

Бап керек қой балаға да, басқаға,
Қаншама жан өтті амалсыз, жасқана,
Еңселерін көтере алмай, үгіліп,
Азайып та бара жатыр жақсы аға.
Басымыздан аспай жүрміз көбіміз,
Мейлі, мені даңғой деңіз, сөгіңіз,
Ұсақталып қасиеті ерлердің,
Тең түсіп тұр есік пенен төріміз.
Үйренгішпіз өзімізден басқадан,
Сонша асылды керексіз деп тастаған,
Халықпыз ғой малын бере салатын,

Бәз біреуге атымызды мақтаған.
Қырық пышақ, қырық ру бөлініп,
Бөтен көзге жақсы болып көрініп,
Даңғазалық, мардымсыздық үлгі боп,
Қалмаса екен ел іргесі сөгіліп.
Жайсаңдардың аяғынан шалмайық,
Жағасынан ешкімнің де алмайық.
Өсер халық үйренетін жәйт жетер,
Тояттанып, жарты жолда қалмайық!

III

Тәуірлерді айту керек тәуір деп,
Көбейгені күншілдердің ауыр тек.
Абыройы ортақ елдің ұл, қызға,
Бақыт жасап бермес өзге қауым кеп.
Қатерлер көп төніп тұрған жерге де,
Ол да қазір көз жастардан шерменде,
Бөліп-жарып тартқылайтын түгі жоқ,
Үмітпенен қарайды ел ерлерге...

IV

Ел жайы не болмақшы еңсе түссе,
Өспірім бой алдырса арсыз іске,
Бақ келіп қонақтар-ау басымызға,
Айналсақ жұдырықтай жұмыр күшке.
Елеріп есерсоқты дүбірлерге,
«Ұр да жық» ұрандарға жүгірме де,
Бас қосып әз халықтың азаматы,

Не жетсін ақыл-еске жүгінгенге.

Атам менің қалдырмапты зәулім үй

Атам менің қалдырмапты зәулім үй,
Есесіне сыйлап маған ән мен күй,
Аманат қып зерделі сөз, өлең-жыр,
Деп кетіпті: «Көңіліңе мұны түй».
Туған жерім - нұрлы, сырлы жыр елі,
Қамысына дейін әнші киелі.
Көп өсімдік өспесе де даламда,
Әрбір бұта ән-күйге бас иеді.
Бұйра құмдар төгілтеді-ай өр күйді,
Кеткен қыздай аңсап жүрген төркінді,
Еркетотай желі келіп әндетіп,
Ала қашып жөнеледі бөркінді.
Дуалы сөз бағындырған баршаны,
Қасіреттен қорғап қалған қаншаны,
Тұл тұрмысқа қажымаған талайлар,
Өткір сөзден болғаннан соң қалқаны.
Аттанғандай соның бәрі келмеске,
Сөзің өтпей замандасқа, жерлеске,
Қалған кезде жан әлемі жабырқап,
Көкорай шақ түседі екен жиі еске.
... Бұрқасындар борандатып, боздатып,
Көңілдегі армандарды қоздатып.
Бара жатыр бақа-сынды кей ойлар

Күннен күнге жүрегімді мұздатып...

Абырой тілеп таңды атам атырған

Абырой тілеп таңды атам атырған,
Әрбір күнін тағзым етіп батырған,
«Бала берсең, сана бер» деп тілеумен,
Келешектің жайын ойлап, аһ ұрған.
«Жұқтырмайшы өн бойыңа жаман ат,
Аздырмайды адамзатты қанағат,-
Деп үйретіп отыратын қарттарым,-
«Риза болсын әр ісіңе жамағат».
«Қарғыс сені өтер, бәлкім, айналып,
Ұрпағыңа келер, бірақ, қайғы алып,
Қия басқан шағы түсер есіне,
Кейбіреудің бағы қалса байланып».
Таптамайтын ешкімнің де намысын,
Алушы еді кілең жұрттың алғысын,
Сиреп кетті сол қарттардың қатары
Ниеттері кейінгіге дарысын.
Ақ тілегі қабыл болып бабаның,
Сағы сынбай келген туған даланың,
Ізгілікті ұялатсақ жүрекке,
Талайы әлі туар еді дананың.
Әр пенденің өмір жолы –құбылыс,
Қуат беріп, қолдайды оны Ұлы Күш,
Құнықтырып, кердеңдетіп алайда,

Хақ жолынан тайдырмасын ібіліс.

Сатқындығыңнан сақташы

Сатқындығыңнан сақташы,
Жанашыр болшы, ағайын,
Жаулардан мені жақташы,
Адалдығыңды ұғайын.
Ауыртып жанын жақынның,
Жамала берсе жалаң сөз,
Бағасы артып бақырдың,
Шаба алмай қалса шабандоз,
Кінәні кімге артамыз,
Күнәға батсақ белшеден,
Қалыңдай түссе қалтамыз,
Қаламыз болып таскерең.
Жүреміз күліп миықтан,
Сыпайы ғана иіліп,
Біреуге атып тұйық таң,
Қыршыны жатса қиылып.
Нұр-шуақ қашты көңілден,
Тоңазып қалды талап та,
Айырып өжет, өріңнен,
Күнімді езге қаратпа.
Заманның салған салмағы-ай,
Қопардың түптен тамырды,
Асылдың қалған тармағы-ай,
Арамнан қорға арыңды!

Әкелер кешкен күнәдан,
Жеткенше ұрпақ арылып,
Зұлымдық озып зиядан,
Қоғамнан таймас тағылық.

Қуанышым су сепкендей басылып

Қуанышым су сепкендей басылып,
Жылап алам көз жасымды жасырып.
Қорғансыздың зар илеген даусынан
Алабұртты тағы жаным ашынып.
Тәуекелге бел байлаған қазағым,
Өзіңе арнап жанайқайын жазамын.
Жаңалыққа елжіреп-ақ қарайсың,
Жанарыңда әппақ сенім, таза мұң.
Өткеніңнен өңделе алмай талықсып,
Есеңгіреп қалдың ба, әлде, жарықтық.
Көнбіс болып сарғайғанда сонша жыл,
Ұрпағыңа не қалдырдың қарық қып?
Тайталасып үміт, күдік арбасып,
Жүрегімді жүрем күнде жарға асып,
Еркіндіктен есі кетіп ел-жұртым,
Қапылыста қалмасын деп адасып...

Өткенге оралу

Көнбеймін деп ырқына мына өмірдің,
Шашбау болып келді талға өрілгім,
Ақиқатты айтамын деп жасырмай,
Көбігіне қанша сөздің көмілдім.
Сырбаздарға сыйынамын сыр сақтар,
Көкірегінде түймелері мың қатпар,
Кісілерді кездестірдім мен кейбір
Жанарына сырдан түйдек мұң қатқан.
Аузы күйген үрлеп ішер деген бар,
Ашықтықтан халқым талай жеген зар,
Мың құбылған замананың желі де
Қайда бұрып әкетерін кім ұғар.
Ести алмай әкесінің соңғы әнін,
Қалған бейбақ айырады сор дәмін,
Жауыр болып қансыраған жүрегі
Көтере алмас енді тағдыр шолжаңын.
Сол баяғы тас-түйін боп қатқаны,
Естен кетпес әкесін дос сатқаны,
Аузын ашса дайын тұрған секілді
Әлдекімнің құрып қойған қақпаны.
Үрей, үрей... темір құрсау құрдымға,
Қамап қойып қанша жанды қырдың да,
Ешбір залым ойлап таппас айламен
Бір арнаға елдің басын бұрдың да.

Буындыртып өз ұлдарын өзіне,
Шөп салдың ғой пәк халқымның көзіне,
Мұндай айла білмейді екен адамзат,
Айта да алмас ұқсас жайды шежіре.
Маңызынан айрылғанда мән бар ма,
Сенбей қалды жұртым мына жалғанға,
Ештеңеге зауқы болмай, самарқау,
Бір-бірімен сырласудан қалған ба...
Ұмыт болып сары – уайым, күз – керуен,
Үрей құсы безіп қашан біздерден,
Жаңарғанша жапырағы ғұмырдың
Сенімсіздік сығалайды жүздерден.

Дағдарыс

Кеудемді тырнап мұң – мысық,
Айналдырғандай мың қырсық,
Алданбай ешбір ермекке
Өтуде күндер тымырсық.
Қарттарды аяп жүдеген,
Көшеде қайыр тілеген,
Жастарды көріп үй-күйсіз
Вокзалда жатып түнеген,
Ауруға жүрек шалдықты,
Көргенше мұнша зарлықты,
Оянбай кетсем ұйқыдан,
Тұрағым етіп тамұқты.
Ұға алмай атам мән-жайды,
Шүкіршілікпен қартайды,
Дәуірін көкке көтеріп
Еліне қарап марқайды.
Секіріп жұлдыз – көпірден,
Дауыстар қанша өкірген,
Қисынсыз сеніп ертекке
Мұңлықтардаймыз өкінген.
Кісенделіп өз даламда,
Саңылау қалмай санамда,
Тартылғанынша тақыр боп
Алаңдамадым Аралға.

Сатқынмын, тарттым сазайды,
Жақтырмай құмдар қарайды,
Бір кезгі таудай толқындар
Тас болып жанды қажайды.
Адамның бітіп шарасы,
Кеміді құты, бағасы
Пейілің кең ғой, Жаратқан,
Оң көзбен бізге қарашы...
Оң көзбен жерге қарашы...

Қиылыста

Қуаныш сыйла, өтінем,
Азайды өмір шуағы,
Ақ жібек арман сетінер,
Жалбырап күндер құрағы.
Дәулет те, бақ та мен үшін
Сәттерден мөлдір тұрады,
Үрей – құс жайлап ел ішін
Бұл ғасыр бізді сынады.
Шатасып кеткен тірліктің
Болмай да қойды тұрағы,
Береке, ауызбірліктің
Өшті ме әлде шырағы?
Қаңқылдап ұшты беталды
Қаздиган дала қыраны,
Бірінен бірі кек алды
Дауы көп дәуір ұланы.
Берекесіз кей көптіктен
Артық-ау аздың бұла әні.
Көрінген жерге көз тіккен
Белгілі бір күн құлары.
Шаршады жүйке жұқарып,
Көбейіп ұрыс ұраны,
Көгенге көңіл тұсалып,
Қашанға дейін тұрады?

Жөн таппай жортып жүр әлі,
Жамырап дала құланы,
Іздеме бұған кінәні
Сейілмей сана тұманы.
Жегідей жейді жанымды
Жамиғат сөзге құмары,
Дегенді: «сақта барыңды»,
Белгісіз қашан ұғары?...

Өліара кезеңде

Кейпімде тұр заманымның қыр-сыры,

Мінезімде мезгілімнің қырсығы,

Көшелерден көшіп жатыр табыттар

Көбісінде өксік-өмір қыршыны.

Егіледі жар таба алмай бойжеткен,

Ата-ананың бойларынан күй кеткен.

Пендесіне шықпай жатып түйнектен,

Құдай емес жауыздықты үйреткен.

Ұлағаттан нәр алса егер жасымыз,

Қатпас еді-ау амал таппай басымыз,

Мардымсыз боп кеткен мына тірлікте,

Шикі шешім қабылдаймыз асығыс.

Келте ойдан арыламыз қашан біз,

Ескілік деп ізгімізден қашамыз.

Күнелткенше шапағатсыз, шуақсыз

Кезіп кеткен дұрыс шығар жаһан, түз.

Кейпімде тұр заманымның қыр-сыры,

Мінезімде мезгілімнің қырсығы,

Көшелерден көшіп жатыр табыттар,

Көбісінде өксік - өмір қыршыны.

МОНОЛОГ

(Тәуелсіздіктің қиын бұрылыстарындағы
жан ышқынысы)

Көнгіш болдым көкжал тағдыр алдында,
Өктемдіктен жасқаншақ боп қалдым ба?

Манаураған дүние мынау қалпында,
Менің жаным тірелгендей алқымға..

Күресуді үйретіпті кім маған,
Ес білгелі жұртты көрдім жылаған.

Талай нәубет өткізген соң басынан,
Жалбарынып тек амандық сұраған,

.

Жұрт тарихын жаттап өскен ұрпақпыз,
Өзімізге келген тұста шорқақпыз.

Мықтылардың мысы басып, жалтақпыз,
Сондықтан да барлығына ортақпыз.

Бүршік атқан тағы келді бір көктем,
Алатау тұр төбесіне бұлт шөккен.

Аналар жүр жанарынан жас төккен,
Көмек күтіп жерден емес, тек көктен.

Қызын қорғар елдің қайда айбаты,
Дем беретін қайда кеткен қайраты.

Жуандары әлсіздерді жайратты,
Әрбір мықты өз бұлбұлын сайратты.

Көнгіш болдым көкжал тағдыр алдында,

Өктемдіктен жасқаншақ боп қалдым ба?

Манаураған дүние мынау қалпында,

Менің жаным тірелгендей алқымға...

+

ҰРПАҚ ДАУЫСЫ

Сауықтырсам деп армандап жаныңды,
Білгім келіп көзден таса халіңді,
Тыпыршыдым тыным таппай сенделіп,
Ойлауменен, халқым, сенің қамыңды.
Қай заманда пенде айтқаны бола ма,
Тар қапаста қалған көңіл оңа ма?
Қарлығаштай қанатыммен қағайын,
Зақымдарды түсіп кеткен санаңа.
Далаңдаумен, дәрменсіздеу хал кешіп,
Зұлматтардан жан сауғалап тау кезіп.
Саралауға, даралауға шамаң жоқ,
Аман болсын деумен келдің талбесік.
Сені сүймеу, әзиз халқым, мүмкін бе?
Ұрпақ үшін құрбан ұйқы, күлкің де.
Асқақтатар ұл-қызың бар биікке,
Еңселім-ау, сабырлым-ау, күрсінбе.
Келе жатыр керім кездер керіліп,
Жарқын ойлар жадымызға өріліп,
Арман болған қу дүниенің ернесі,
Әлі-ақ кетер бақ пен нұрдан төгіліп.
Пейіліңді кірлетпеші күнә артып,
Жан сарайға қыл түсірме құмартып,
Парызымды мен де өтеп кетейін,
Жырларыммен ел-жұртымды қуантып!

Бұл жаз да өтіп барады

Бұл жаз да өтіп барады,
Амалсыз ұшқан аққудай,
Сәмбі тал суға қарады,
Бейнесін өзі жақтырмай.
Көңілі толмай қияға
Жапалақ отыр қомданып,
Өшігіп ұшқан ұяға,
Аусар ұл тұр долданып.
Жабыға бітсе ер-тоқым,
Танымай кетер егесін,
Жемтік тапса бір шоқым
Қарға кімді елесін.
Апарып тастап анасын,
Үйіне қарттар өлуге,
Жүргендердің жазасын
Жарамай жүрміз беруге.
Марқайтады мақтаса,
Күні түссе жамағат,
Басыңнан бірақ бақ тайса,
Таға салар жаман ат.
Қанағатсыз құлқын бар,
Берері жоқ ешкімге,
Бетіңе ғана жылпылдар,
Жетіп жатыр күншіл де.

Тексізге берсек тізгінді,
Жетелі ғұмыр жетіспес,
Кекшілден қорға ізгінді,
Сөзіңді ессіз есітпес.

Өткелде

(Нарыққа өту кезеңінің көріністері)

Ғазиз жаным бөлшектеніп, бөлініп,

Әр пенденің көз жасы боп төгіліп.

Қуанышы аздау мына кезеңде,

Жүремін мен қылмыстыдай көрініп.

Ойнамайды тоқ баламен аш бала,

Қаншама адам таба алмай жүр баспана,

Ит пен мысық ішіп жүрген жуынды

Қорек болды-ау жарымжанға, масқара.

Шырылдайды шыбын жандар шарасыз,

Ойламаймын екенбіз деп талансыз,

Қырық құрақ бірлік кетер ыдырап,

Болса егер түп тамыры жарамсыз.

Мүгедекті нан сұратып, тілентіп,

Қарттарымыз тірі өліктей күнелтіп,

Барымызды игере алмай жұпыны

Неге отырмыз қара аспанды түнертіп?

Жылап-жылап көз жасы да тыйылды,

Халқым талай жеңіп еді қиынды.

«Жеттім-ау» деп желпінгенде, қырсық күн

Қамшысын кеп төбесінен үйірді.

Күлкі қайда, ойын қайда білмеймін,

Кеуілдердің серпілгенін тілеймін.

Ұшып бара жатқандаймын түнекте,

Қанатынан ұстап алып үрейдің.

Экология элегиясы

Өзегің талар ой жетпей,
Оралы жоқ құр сан сұрақ,
Ес жия алмай, бойжетпей,
Өтуде өмір балқұрақ.
Соншама неге соры көп,
Далиған бейбақ даланың,
...Аяғы жоқ, қолы жоқ
Дүниеге келген баланың.
Жер-Ана неткен сабырлы ең,
Қалдың ба жайды ұға алмай?
Қойныңа сүңгіп қабірлер
Жатырсың бір үн шығармай.
Тәніңді сүйген аймалап,
Толқындар қандай салқын-ды!
Боздап бір берші «қайдалап»,
Көр пенде көрсін қалпыңды.
Сарсаңға түскен пейілдер,
Күніге сеңдей қағысып,
Қайғымыз қайтіп жеңілдер,
Табиғат жатса қан құсып?..

Ылайланар тіршіліктің тұнығы

Ылайланар тіршіліктің тұнығы,
Адам жаны тұрмаса егер мөлдіреп,
Өңмендерден өтіп күздің суығы
Барады ма көңіліміз шын жүдеп?
Тарылды ма тірі жанның пейілі,
Жер бойына сіңіп жатыр арамдық.
Азайғанда адамзаттың мейірі
Көбейеді деуші еді жамандық.
Шыдай алмай қақтығыстар оғына,
Төгіп жатыр табиғат та қаһарын,
Түсіп алып бір-бірінің соңына
Жұмыр бас жүр зұлымдыққа қақалып.
Жер жарылды келтірсем деп тәубеге
Дандайсыған дарақылар додасын.
Жұрттың бәрін салып қойып әуреге,
Біріктіріп көрейін деп ортасын.
Бәрібір сол өштесуі кектеніп,
Арасында күйіп жатыр есі бар,
Ештеңемен қоймайтындай шектеліп
Бөле алмайтын адамдардың несі бар?
Жер жетеді ақ ниетті жандарға,
Қастерлесе мекендеген өлкені,
Ғарыштарға жолды Сана салғанда

Жүректерді жалғай алмай өртенді.
Жат дүниелер өзара кеп бірігіп,
Біз жүргенде кеңістікке сыя алмай,
Көрсеткенде олар ертең ірілік,
Қаламыз-ау көздің жасын тыя алмай.
...Жақсылықты аз көрдім деп өкінбе,
Ғұмырың да, бейне, өзіңнің тұлғандай,
Туған жерге, тірі жанға, өмірге -
Қарау керек соңғы көріп тұрғандай!

Қайрылмай кеткен бақытқа

Қайрылмай кеткен бақытқа

Жоқ менің аса өкпем де,

Құмар ед жаным жарыққа,

Жеткізші жасыл көктемге.

Үскірік жайлап көңілді,

Жаурадым, бойым жылынбай,

Бермесең берме төріңді,

Тұршы, ей, өмір, құбылмай.

Тарқатар кейде мұң, шерді,

Асыл бір сәтті қимадың,

Көбейтіп күйкі күйбеңді,

Ауыртып жанды қинадың.

Қайтейін сенен көп сұрап,

Не шығар қатты қолыңнан,

Сәнімді алдың деп ұрлап,

Жүгірмеспін-ау соңыңнан.

Батыстағы құрбыға хат

I

Менде жатыр Шығыс, Батыс ұштасып,
Бейбіт күндер ұқсас бірдей нұр шашып,
Арамызда суық аяз сықырлап,
Көңілдерді бара ма әлде мұз басып?

II

Алыптарды алмайықшы өлшемге,
Олар ұқсас мәңгі жасар көктемге,
Әр халықтың Ұлдары бар ұрандай,
Сыйынатын небір көз жас төккенде.
Қанша көкке талпынғанмен ұша алмай,
Бақытты да ұзағынан құша алмай,
Сен де, мен де өтерміз-ау өмірден,
Таңырқаудан басқа ештеңе ұта алмай.
Мендегі үрей сенде аз деп сенемін,
Неге керек талдап оның себебін?
Кеудемдегі жотасы кең жомарттық,
Білемін мен барлық сынды жеңерін.
Мен жетпеген жерге жетсең сен егер,
Бойымдағы асыл сезім тербелер.
Сен жақтағы өнегелі өрлеулер,
Менің жусан-жырларыма дем берер.

III

Біздер жайлы аз білерсің сен, бәлкім,

Шындық десе шырқырайтын бар халқым.

Ұяңдығы – тұнып тұрған махаббат,

Тереңінде жатыр оның жаз жарқын.

Шуағы мол, жарығы мол елім бар,

Дос дегенде көңілі оттай керімсал,

Сауап пенен обалдардан тұратын

Ақ ниет пен онда дархан пейіл бар.

Өскен едік үлкен сыйлап, ел сүйіп,

Тауқыметті тартқанмен де сан күйік,

Сол баяғы аңқылдаған, қазағым,

Көрген емес көкірекке кек түйіп.

IV

Сусыз, нусыз көктей алмай Ай- дала,

Шала-жансар жатыр тілі байлана,

Торға түскен торғайдай боп біз жүрміз,

Көк түтіннің ортасында айнала.

Еркін жұтар жұпар ауа аңсадық,

Көп сауалға шешім таппай шаршадық,

Көктің нұры бәрімізді жарылқап,

Мөлдір таңды жүрейікші қарсы алып!

жаратқанға жалбарыну

Намысты қорғап, шырылдап түскен от, суға,
Бар еді-ау небір ұлдарың сенің зор тұлға.
Жалбарынып мен тілеймін тарпаң тағдырдан,
Қайтадан енді жұртымды менің қор қылма!
Таптатпа енді қасиетін тарлан даламның,
Ойынан сақта есерсоқ кейбір арамның,
Жұртына туған өгей ғып өзін өксітіп,
Бұрмалап тілін шұбарлатпашы баламның.
Аштықтан сақта, алдыртпа барын басқаға,
Апаттан сақта, жамандықтарға бастама.
Кесірден сақта, пендеден кейбір келетін,
Ниеттен сақта, қараңғы түндей қап-қара.
Талатпа тағы талапай етіп қойнауын,
Біреуді езіп, көрсетпе біреу қорлауын.
Қадірін білген адамның да, жердің де
Қазақтың өзі бар әлеммен дос, бауыр.
Бере гөр талап, талпынтар мөлдір бастауға,
Тұратын қарсы өрлік бер келген қас-жауға.
Ездіктен сақта, еңкілдеп еріп дұшпанға,
Қимасын сатып, іздеп кететін бас сауға.
Қиянатқа толы ғасырда мынау ғаламат,
Жұқтыра көрме, жұртыма жарқын жаман ат.
Бірлігін сақтат, азаматтарын демей гөр,
Жайнасын елім, шарықтасын сау-саламат.

Пейілін сақта, пиғылы түзу халқымның,
Өздігін сақта, өзегін бұзбай салтымның,
Егіліп тұрып, тілеші сенде, жамағат,
Арттырсын Тәңір маңызын пайым-парқыңның!

Құлазып көңіл қалды құлдыраумен

Құлазып көңіл қалды құлдыраумен,
Өтуде қаншама күн құрғыр даумен.
Сырымды ашамын деп кейбір жанға,
Отырмын маңдайымды ұрғылаумен.
Көбейіп қатыгездік барады ма,
Өкпелеп, кейде, жүрем заманыма,
Аңқылдап өзімдей деп жұрттың бәрін,
Өкінем, алғаш сеніп қаламын да.
Пенденің астарында бүгері көп,
Жан-жақтан шарпығандай үнемі от.
Көрмедім мінсіз жанды мен, әйтеуір,
Бәрінің мінері мен түзері көп.
Бағыңа басыңдағы қызықпадым,
Тазалық еді бастан ынтыққаным,
Арымды таптамайтын бір жан болса,
Ол сен деп, өзіңе шаң жуытпадым.
Сол сенім шайқалмасын, ортаймасын,
Жүректе қалдырсын ол қолтаңбасын.
Жанымда тірегім боп өзің жүрсең,
Мен-дағы оңайлықпен қартаймаспын!

Жете алмай жерұйыққа жырым-дағы

Жете алмай жерұйыққа жырым-дағы,
Жас кербез көктем маған бұрылмады.

Аңсарым күннен-күнге барады ауып,
Дәуірге сонау ғажап бұрындағы.

Қадірін бір-бірінің білген заман,
Деп қойдық: «ол кездегі адам надан»,

Тоқталған сөзге қандай даукесің де,
Бұл дүние ақ батамен қалған аман.

Сүйсінтіп ұзағынан жақсылықтар,
Тартысты қояр ма екен бұл халықтар?

Туады ақырзаман арсыздықтан,
Аз емес болып жатқан құрбандықтар.

Сенемін күш барына адамзатта,
Шығар ол басқа түскен қиын шақта.

Қаншама төнсін мейлі қауіп-қатер,
Өтінем, пиғылыңды таза сақта!

Күншілге жоламайды бақ пен ырыс,
Жанынан қашар оның дос пен туыс,

Байлыққа батса да ол белшесінен,
Көңілі көншімейді болса қуыс.

бір бюрократқа

Кішігірім бақытқа масаттанып,
Өзің болып-толғандай қанаттанып,
Отырасың алдыңа келген жанға,
Кірпік қақпай безеріп, қарап қалып.
Биліктің буы мүлдем еркінді алып,
Кешегі жолдастарды бөліп-жарып,
Лауазымы артыққа иілесің,
Орныңнан ұшып тұрып, қолын алып.
Бағы жанбай жүрген дос келе қалса,
Сылтауратып, асығып құтылғанша,
Өтінішін тыңдаған боп күрсінесің,
«Ертерек айтпадың, - деп, - амал қанша».
Өз қолыңда тұрса да істің кілті,
Боласың да қаласың сен бір түлкі,
Түспейінше қалтаңа парабасы,
Сұраушыңнан, сандалып, қашар күлкі.
Маскүнемнен арақты кем ішпейсің,
Торға бірақ ол түскен, сен түспейсің.
Қатын-бала үйдегі үн шығармай,
Сыртқа ешбір бүлікті білдіртпейсің.
Курорттарға барасың кердең басып,
Марапаттан күніге нұрың тасып.
Соңыңнан қойдың басы домалайды,
Кеңк-кеңк күліп жейсің де, дейсің: «нәсіп».

Айтатын бір сөзің жоқ есте қалар,
Сонда да біраз байғұс саған қарар.
Ішінен жек көрсе де кейбіреуі,
Қанға сіңген әдетімен шыдап бағар.
Саған тіпті, бәрібір, тіл де, дін де,
Көртышқандай тығылып кірдің інге,
Алтын берсе сатуға тайынбассың,
Жерің менен халқыңды қосып бірге.
...Дүниенің қызығына баттың әбден,
Айрылдың, бірақ, барлық ар мен мәннен.
Ертерек кетсең егер бұл фәниден,
Жұртыңа жасар едің үлкен жәрдем...

Арайлап атпай таңдарың

Марқұм әкем Ибрагим мен шешем

Бибіғанша рухына арнаймын.

Арайлап атпай таңдарың,

Жат болып ай мен жұлдызы.

Жабырқап жасыл жандарың,

Гүлдерің солып қырмызы.

Бақтарың болмай баянды,

Терегі екі үй иілмей.

Көрсетпей маған саяңды

Балаңа тұңғыш сүйінбей.

Ала жіп аттап кеттіңдер,

Қарамай артқа алаңдап,

Соңыңда азап шектім мен

Нағашы жұртты паналап.

Өскем жоқ кем боп ешкімнен,

Еркесі ата-әженің,

Жарымжан күйін кештім мен

Естімей үнін әкенің.

Біртіндеп бәрі еленбей,

Кете ме деп ем сол бір дақ,

Атызы ойдың тереңдей

Үзіле берді жас – моншақ.

Торғайдай жаным шырылдап,

Жүректі жүрдім тілімдеп.

Сыртымнан біреу сыбырлап,
Тұрғандай «мәлім сырың» деп.
Толқытпай күндер талшыбық,
Әуре боп оймен, сезіммен,
Мінезімдегі қайшылық
Қалған-ау сонау кезімнен.
Құра алмай бүтін жартыдан,
Жалғаспай талай үмітім,
Үшбұрыш сол бір қалпыдан
Арылмай қойдым күні-түн.
...Кеткелі сендер жыл талай,
О дүние қандай кім білсін?
О жақта тағы қарамай
Біріңе-бірің жүрмісің?..

Емеспін, Аға, Сізді көзім көрген

*Сатыбалды Дәрібайұлының
рухына*

I

Емеспін, Аға, Сізді көзім көрген,
Білемін қасиетіңді өлең өрген.
Не бәрі он тоғызда аттаныпсың
Соғысқа - қатер болып елге төнген.
Соңында кемпір мен шал қалды семген,
Қарындас – менің анам – арттан ерген.
Қасірет жүрегінді торласа да,
Дем берген жұртқа жыр мен сөзің-мерген.
Мейірімің көл-дария елді үйірген,
Жырларың сақталмапты сүйіндірген.
Асыл боп туарсың ба, жаным Аға,
Ғайып боп жүректерді күйіндірген.

II

Нашар жырлар жазды деп,
Жазғыра көрме, жан аға,
Өнерім болса азды-көп,
Аруағың қонған, жан аға.
Ар менен ұят өлшемі,
Алдымда жүрсең сен егер,
Болар ем мен де еңселі,
Сен болар ең кемеңгер.

Өнеге тұтар өрлерім,
Өреміз тар боп өсерге.
Шығатын Сіздер төрлерің,
Бұйырды небір «көсемге».
Арынды, Ай – дос ақыным,
Зерделі сөзге зересің ,
Жаныма жырдай жақыным,
Жадымда қалды елесің.
Өзіңе тағы бас идім,
Дарының менде қауласын,
Сауытын сордың жас кидің
Соңыңда налаң қалмасын.
Тапсын да орнын оңалсын,
Озық ой, албырт өренің,
Еліңді жебеп, қолдарсың,
Өтелер әлі-ақ төлемің.

-2-

Рухың маза бермеді,
Өр екен найза-намысың,
Кім, қайда сені жерледі
Еңіреп те кеткен, арысым?!
Бірі едің өзің көп нардың,
Өмірдің аз ба жарасы.
Белгісіз солдат боп қалдың,
Дәрібайдың жалғыз баласы.

Талай жанға сый көрсетпей дұрыстап

Талай жанға сый көрсетпей дұрыстап,
Өкініштен жүрегімді уыстап,
Жүремін мен айрылған соң солардан
Аруақтардың аттарынан ту ұстап.
Қадіріңе жетер кезде келгені,
Босаңсыды менмендіктің белбеуі.
Жетең болса түсінерсің, әйтеуір,
Біздің үйге қимастықтың енгені.
Зер бағасын зергер білер деген ед,
Күтіп келем болар деп бір керемет,
Бірақ сенің көзқарасың баяғы,
Дейсің маған: «Керек саған қошемет».
Ал, мен үшін тар боп кеп-кең дүние,
Түсіп жүрем әрбір пенде күйіне.
Иінімді жаншып түйдек көзжастар,
Тәлтіректеп зорға жетем үйіме.
Безіп барлық безеу бетті күндерден,
Шошып желмен уілдеген үндерден.
Тығыламын келіп сенің қойныңа,
Құбыжықтар шығатындай індерден.
Сен де ұғып түсінгенің шамалы-ау,
Жалғыздығы жанның, әттең, жаман-ау.
Іңкәрлігім санамды өртеп, Сезімнің

Уысынан шықпай, бәлкім, қалам-ау...

Мінеулер

Бүгінгі жауған қар ертең,
Ылайланар-ау сел болып,
Жымысқылық бұл әдетпен,
Жарытпаспыз да ел болып.
Жетесіз шіркін жетіспес,
Жеті қарыс жал бітсе де,
Қасыңда тұрып есітпес,
Шыңғырған даусың жетсе де.
Ақшасы бітсе сүмпиіп,
Сүмеңдеп ерер соңыңнан,
Қайтадан бір күн күмпиіп,
Ұсынсаң алмас қолыңнан.
Дүниеңе қарап сыйлайтын,
Лауазымыңа құлдық қып,
Түкке де татып тұрмайтын,
Үйреніп қалған ұрлық қып,
Бар екен небір пақырлар,
Кеудесі түнек, жарықсыз,
Есеппен сөйлеп тақылдар,
Көбейіп кетті парықсыз.

КЕЙБІРЕУГЕ

Айтарымды айтам жақтыр, жақтырма,
Бас керек-ау көтеретін бақты да,
Берекесіз ырыс құны бес тиын,
Дүние үшін жақыныңды жат қылма!
Көкірегіне кейбіреудің нан пісіп,
Жақынымен жауласады, алысып,
Өзін-өзі дәріптеуге құмар-ақ,
Той жасайды, бақталас боп жарысып.
Өткінші ғой қуаныш та, қайғы да,
Бола бермес әрқашанда жай мына,
Кеше тойып, толдым деген ағайын
Мүсәпірсіп қалды бағы тайды да.
Байыппенен жан-жағыңа қарасаң,
Аласапыран тағдырлар жүр арасан,
Кесірінен әке-шеше зейілсіз,
Шерлі болды-ау жәудіреген бала сан.
Кім жетісіп отыр дейсің күнде бір,
Жұртыңменен бірге жылап, күле біл.
Дүмше болмай дос қадірін түсініп,
Адамдармен ортақ өмір сүре біл.
Жақпайды ғой қайтып келген қыз деген,
Ел едік қой Ізгілікті іздеген,
Тегін тергеп, атастырып бесіктен
Ұрпағының жалғастығын үзбеген.

Өз-өзінен келмейді екен дәулет те,
Таланыңды тәрк еткізіп әуре етпе,
Тіршілік пен жігер, сезім қосылып,
Көрік берер Сана атты сәулетке.
Мүдірмейтін минуттарға шырмалып,
Күні бойы тыным таппай тырбанып,
Өрімталдай өмір өтіп барады,
Өнімінен жүрмейікші құр қалып!

Қалың тұман қаптап кетті маңайды

Қалың тұман қаптап кетті маңайды,
Күнді аңсап, жұрт та минут санайды.
Бұлдыраған бұйра сағым ішіне
Сіңіп кетіп жоқ болмасақ жарайды.
Мамыр мекен толып кетті-ау күншілге.
Бар ма екен дауа бұл дерт-шіркінге,
Солқылдайды алпыс екі тамырым
Жүз қиянат жасалғанда бір күнде.
Заңы ма еді жазмыш атты құдіреттің,
Таң атпай-ақ талайларды еңіреттің,
Қайсысына болысамын дедің бе,
Зар мен мұңнан шайқатылған төңіректің.
Егіз екен бақыт деген сеніммен,
Жан-тәніммен мен де оған берілгем,
Қиын-қыстау күндер қалып қапаста,
Жақсылықты көрейінші еліммен!

Ақылмен жеңемін деп ақымақты

Ақылмен жеңемін деп ақымақты,
Талықсып талай талма таңым атты
Жүрегім шапалақ жеп жетімектей,
Шіркін-ай, жан жылуға жарымапты.
Көргенде құлағанын небір жайсаң,
Дәрменсіз үгітіліп қуат-қайсар,
Соншама шыбын-шіркей көптігінен,
Аһ ұрып, амалсыздан кеуде шаншар.
Көгендеп көңілімнің көк дауылын,
Езілер Адам үшін ет-бауырым.
Саналы саңлақтары адамзаттың
Көтерер қиянаттың ең ауырын.
Оларсыз мына өмірді қатер басар,
Жауыздық бар білгенін тағы жасар.
Отызыншы жылдардың «Ғарасаты»,
Халықтың зиялысын жиып асар.
Сенемін болашаққа мағыналы,
Парасат иесіне табынамын.
Қойнына қара жердің барғанда да,
Арайлы пейілдерді сағынармын!

Еркелеп те көрмеппін-ау еркін мен

Еркелеп те көрмеппін-ау еркін мен,
Қымыз қылық айырардай кейпімнен.
Күлдіретіп күйдіріппін көңілді,
Анда-санда азын-аулақ серпілген.
Менде жатыр талай тасқын, дауылдар,
Бір аймаққа жетер және дауым бар.
Жан-жағымнан қысқан кезде сан қайғы,
Еңсем түсіп, ой тізбегі ауырлар.
Мәз боламын қай күйіме жетісіп,
Жатса пенде бөлінісіп, шекісіп,
Шырылдаймын, түсемін кеп араша,
Бәз жүректер жатса екен деп бекісіп.
Салуменен өзімді-өзім қалыпқа,
Жағамын деп жанымдағы халыққа,
Байқамаппын төнгенін де қою бұлт,
Бойымдағы шуағы мол жарыққа.
Жаурап қалды бүршік атқан жан бауы,
Құс-көңілдің мүмкін бе енді самғауы.
...Сенің барың қандай жақсы, қарағым,
Өзің болшы күрең күндер арқауы...

Кетсем бе екен кекілді көктемге еріп

Кетсем бе екен кекілді көктемге еріп,
Қызғалдақты солдырмай түгел теріп,
Көк майсаның қадірін біліп енді,
Жүгенсізге жатырмыз арқан керіп.
Марапатқа мәз болып, қонған баққа.
Талайымыз таластық тарлан таққа,
Ырысын жеп ұрпақтың, ұпай жиып,
Несібеміз шашылды-ау талай жаққа.
Аранымыз ашылып тойған сайын,
Адам халін ұмыттық, жердің жайын,
Бұтақтары сидиып, ырсиып тұр,
Ортасында түтіннің байғұс қайың.
Ар жағында қызықтың бар тозағы,
Азамат қой елдің де қол созары,
Зиялысы өз басын күйттеп кетсе,
Қара халық жағдайы не болады?
Мен арқалар салмақ көп, сен арқалар,
Іс тындырмай жарамсақ атой салар,
Тіліміз бен сүйенбей жағымызға
Бұл кеселге келді кез енді ем табар.

Жадырамай қойды мына жарық күн

Жадырамай қойды мына жарық күн,
Обалына қалдың сен де шабыттың,
Білмейтін бе ең ұқсастығын қайғы-мұң,
Тек ерекше екендігін бақыттың.
Ылай кешіп жүр екенмін түсімде,
Шынымен-ақ оңбай қойды ісім де.
Тілеймін мен қалмасын деп бір қылау,
Күнделікті басып өткен ізімде.
Жөңдеймін деп жөнге келмес жандарды,
Қаншама рет көңіл, байғұс, алданды,
Текке тартпас ұл болмайды деген бар,
Қайтерсің бұл қарға тамыр жалғанды.
Жауқазындар жайқалмады мен үшін,
Іште жатқан мұздар қайтіп ерісін,
Жылы қабақ танытпады-ау тіршілік,
Кигізді де теріс қарай кебісін.
...Сорлы жүрек, неге сонша шаршадың,
Көңілін табу мүмкін бе екен баршаның?
Өзі мейірім көрмей жүрген пақырдан
Нені күтіп, не жақсылық аңсадың?..

Азаматқа хат

(Ой иірімдері)

I

Шабытым шырмалып шылбырына күрең күндердің,
Жарқырай алмай мен-дағы шарасыздан күрмелдім.
Енсіз енші іздемей, есігін қақпай бақыттың,
Амалсыздан іркіліп, еркімді тежеп үйрендім.
Іңкәрлігім басылмай, ірілік іздеп іргемнен,
Босбелбеулер жанында қаншама жыл жүргем мен.
Бөріктінің бәрін де нақ бөріге балаумен,
Түңіліп кеттім түксиген түйсігі жоқ түрлерден...

II

Үрей қысып кеудесін, үркіп те қалған үмбетім,
Ішірткісін ішкенде, жоғалтатын келбетін.
Елім жайлы ойласам, жетесіз жылдар жетелеп,
Жеткізеді ойыма жетпіс жылғы жендетін.
Иықтылар бір бой түзеп, болар да едік еңселі,
Жазылар ма оп-оңай зарлатқан заман кеселі?
Өгейсіп өз ұлтыңды, жақын тартсаң басқаны,
Бауырым-ау, неліктен жазғырмайын мен сені?..

III

Іріткі салу ірітіп – бір түрі ғой қанаудың,
Жылжып жүзге бөлініп, бөлек пе еді жалауың.
Жан-жағыңда жалын бар, жеріңе де көп жеріктер,
Ағайынға дұрыс па ала көзбенен қарауың?

Түбіне ойдың жете алмай, өткен ерен саңылақтар,
Санасызға мал бітсе, асып-тасып шалқақтар,
Бір жақсымыз байыса мыңға жасар шарапат,
Қолдап жүрер қуанып оны баба – аруақтар.

IV

Басшы екенсің, жұрттыңның обалы бар мойнында,
Ұшқыр да озық болуы шарт болжамың да, ойың да.
Көптің көзі көреген, қондыра қоймас көңілге,
Еліткізетін қасиет табылмаса бойыңда.
Ердің жүрегі риясыз, жаны оның сезімтал,
Парықсыз адам өр емес, көкірегі құр керімсал.
Ұяты жоқ жандардың күйзелгенін көргем жоқ,
Болар олар қызғаншақ, жаны суық, көңілі тар.

V

Өзіңе жаздым өлең он бес буын бұрқыратып,
Қозғадым көңіл дертін аямай-ақ шырқыратып.
Ел нарына артылатын заман жүгі жеңіл емес,
Дос айтады дейді ғой бір күлдіріп, бір жылатып.

VI

Ұлына сенген ұлтымның үміт кілті сенде екен,
Ағасы мықты қыздардың бағы әсте кем бе екен?
Жырлар ма едім асқақтап, сөйлер ме едім еркінсіп,
Азаматы елімнің, асылдығыңа сенбесем!

ҚҰРБЫҒА

*Замандасым, қазақтың көрнекті ақыны
марқұм Жұматай Жақыпбайұлының
рухына арнаймын.*

Өртеніп жатыр қарағаш,
Менімен еді-ау шамалас,
Түспесем өзім араша
Қайрылып ешкім қарамас.
Жапырақ жасыл жанғанда,
Жас жүрек айқай салғанда,
Әділет бар ма деп, сірә,
Жалбарынам кеп жалғанға.
Өрт шалса бүгін ортамды,
Күлпәрша етіп торқамды,
Дерті көп мына ғұмырды
Оңалтар кім деп қорқам-ды.
Келмей ме бәрі ретімен,
Табиғат тайды сертінен,
Астаң да кестең дүниені
Қалпына қайтіп келтірем?
Дуылдап жердің денесі,
Алуынан аз бересі,
Жүргенде құрбың жабырқап,
Замандас, өзің демеші!..
Мына өмір сенсіз баянсыз,

Жанымды тіліп аяусыз,
Қалдырма мені қапыда,
Қалдырма мені саяңсыз.
Жүрмеген әлі жолдар көп,
Алмаған біздер қорған көп.
Бәйтерек болып бой түзеп,
Жайқалар едік орман боп.
Сананың жеткен парқына,
Жалынын берген халқына,
Қарбалас кездің құрбаны,
Қарайлай кеткен артына.
Жан құрбым менің қанаттас,
Екпіні еркін қаратпас.
Орыныңа заңғар көктегі
Ешкім де енді таласпас!
Қадіріме де жететін,
Көргенде жайнап кететін,
Жарылқап Тәңір алдыңнан,
Болсыншы нұрлы бекетің.

16 қыркүйек, 1990 жыл.

Шекіскенмен пенде дауы шешілмес

«Жылы-жылы сөйлесең,

Жылан інінен шығады».

(Халық мәтелі)

Шекіскенмен пенде дауы шешілмес,

Баса берсе кеудеден ән есілмес,

Жылы сөзді айта алмастай адамдар,

Қандай күнә жасап еді кешірімес?

Жылылықты аңсаймын мен балаша,

Шаттанамын біреу күліп қараса,

Бірақ сен де қырғи қабақ танытып,

Шағып алып жүрсің жиі араша.

Ойларымды бүктей бердім умаждап,

Шабыт оты өршімеді, құр маздап,

Інкәрлікті іңір жұтып қойғандай

Көңілдегі тау құлардай тұр жаздап.

Шаншып, қоймай соңғы кезде жүрегім,

Қимай мына кең әлемді жүремін.

Мен көрмеген бақыт, нұрдың бәрі де,

Кейінгіге дарысын деп тіледім.

Әр дәуірдің дайындаған сыны бар,

Бейнеті де жеткілікті, қыруар.

Өткелдерден небір алып шығатын,

Жүректерден тарап жатқан жылулар.

Болғанмен де қанша қиын кей кезің,
Шыдам керек, шынығардай ер-төзім.
Басқасының бәрі келер орнына
Азаймаса бойыңдағы сел – сезім.
Бұлт бүркеді бүгінгінің көктемін,
Жұрт аңсап жүр келерді емес, өткенін.
Санамызды аралайды сағыныш,
Қайта аштырып шуақты күн беттерін.
...Өмір - өзен ағып жатыр тасынып,
Кінәсіз көп көз жастарды жасырып,
Бір жылы сөз айта алмастан мұңлыға,
Қайда бара жатырмыз біз асығып?

Өзегімді өртеп кейде қара су

Өзегімді өртеп кейде қара су,
Қане, деймін мұңлықтарға жанашу.
Адамзатты тоздырады ақыры,
Баяғы сол санасу мен таласу.
Сен кеткенде шегірткеше секіріп,
Киім таңдап масаттанып, есіріп,
Біреу жүрер бас көтермей тырбанып,
Шамасы жоқ отыратын көсіліп.
Жөргегінен атанумен жетімек,
Қайда барса шерге толып көкірек.
Басын тірер жақын пенде болмады-ау,
Іште тұнды асыл арман, көп тілек.
Арқалаған о бастан-ақ ар сынын
Өткірлігін көрген тағдыр – қамшының,
Сондықтан да болар, мүмкін, абайлап
Айтады ол дос-жаранға қалжыңын.
Күледі тек сырт пішіні байқасаң,
Жанарында сенім, күдік айқасар.
Жалғыз байлық – намысы үшін бойдағы
Бар мықтыңмен аянбай ол шайқасар.
Мақтанып ол айтпаса да табысын,
Қадағалап қадамының барысын,
Сезіп жүрем қуанышы аз, мұң толы,
Жұдырықтай жүрегінің қағысын.

Сипамаған туған ана басынан,
Жол шетінде жүріп қалған жасынан,
Елегізіп жалғыздықтан көңілі,
Ұзатпайды балаларын қасынан.
Қинағанда қиянаттар қамалап,
Жауыздықтар жан-тәніңді жаралап,
Сол бір Адам табылады қасыңнан
Жаны ашып, бәйек болып, аялап.
Қиындықтан үркеміз біз қояндай,
Жеңілдікке ұмтылуды қоя алмай.
Қиналуды білмейтіннен қорқамын,
Кете ме деп мейірімі оянбай!..

Мен жыласам аспан бірге жылады

Мен жыласам аспан бірге жылады,
Оның-дағы таусылғандай шыдамы,
Піл секілді зұлым күшпен алысқан,
Таулардың да салбырап тұр құлағы.
Қайтсін менің шүйкедей бір тәнімді,
Қара ниет алмақшы еді жанымды,
Қалқан етіп қарсы тұрдым сол бір сәт,
Бойымдағы бар асылым – арымды.
Қаймыққандай қансыратқан дүлейлер,
Ыдырады қоршап тұрған үрейлер,
Ойламаушы ем адалдығым үшін де
Күндейді-ау деп «дос» боп жүрген біреулер...
Найзағай-ой жарқылдайды санамда,
Сол ұшқынды іліп алсам қаламға,
Кекшіл емес, көпшіл, балаң көңілмен,
Ақ жүзімді тостым ерке самалға...

Қуаныш, қайғы аралас

Қуаныш, қайғы аралас,
Көңіл де, кейде, жалаңаш,
Тағдырдың аз ба тәлкегі,
Жалғыздық жанға жарамас.
Жанаспай жанар жарқылы,
Ашылар қалай жар сыры,
Лебіңнен сенің еседі
Қоңырқай күздің салқыны.
Жақсылық аңсап келгенбіз,
Ақ сүтін ана емгенбіз.
Бақыт та бар деп өмірде
Махаббатқа да сенгенбіз.
Ине мен жіптей сабақтас,
Өзіңсіз маған таң атпас.
Сезбей-ақ қойдың мұңымды,
Секілді болып жұмбақ тас.
Аз емес шығар ізгілік,
Үміттер кейде үздігіп,
Мұңаям таппай бойымнан
Елітер сені жүз қылық.
Кінәлі мен бе, қоғам ба,
Түсінбей келем оған да,
Апалар жиған әсемдік
Біздерде қазір жоғалды, ә?

Шаттықтан шалқып жүргем жоқ,
Түндігін шабыт түргем жоқ,
Тұмшалап байғұс жүректі
Өзімшіл өмір сүргем жоқ.
Ерте-кеш бірдей сабылып,
Жабырқап жаным, қамығып,
Қалғанымды да білмеппін,
Әдемі назды сағынып...

Бұзылма, көңіл, бұзылма

Бұзылма, көңіл, бұзылма,
Қызығып кетіп қызылға,
Тайғанап құлау бір-ақ сәт,
Қисынсыз жерде қызынба.
Жерік те етер жалған бар,
Желікті қуған жандар бар,
Сағыныш болып өксітер,
Өмірден кетіп қалғандар.
Айныма, көңіл, айныма,
Тұра алсаң төтеп қайғыға,
Артынан келер қуаныш,
Жамандық кетер қаймыға.
Қуалап кетпе құр пайда,
Зейнет те қашпас ешқайда,
Әр адам өзі бір жұлдыз,
Зерттелмей жатқан шалғайда.
Кірлеме, көңіл, кірлеме,
Ашудың отын үрлеме,
Айналып өтсе бақ сені,
Жеткендерді күндеме.
Төзе біл, көңіл, төзе біл,
Жүрегін достың сезе біл.
Өрекіп қанша тұрғанмен
Бәріміз барар меже бір...

УЫЗСЫЗ ӨСКЕН БАЛАДАЙ

Уызсыз өскен баладай,
Жүремін жылу аңсаумен,
Өзіңді көріп панадай,
Үздігіп үміт, шаршаумен.
Жүзіңе жайсаң арбалдым,
Көрінді сол қыс шілдедей,
Табиғатыңа таң қалдым,
Жеңетін мені үндемей.
Күрделі жанның түйінін,
Шешермін дедім байыппен,
Көбейіп іште күйігім,
Барады тамыр жайып кең.
Ұқпасаң енді не шара,
Арамыз кетті алшақтап,
Аттатпай «намыс» - шекара,
Жүрміз бе жалған «ар» сақтап?..

Есем кетті есуасқа тағы да

Есем кетті есуасқа тағы да,
Еңіредім, жара түсті жаныма,
Опасыздың көкірегі меңіреу,
Қатыгездік сіңіп кеткен қанына.
Қай таңдардан, қай түндерден жаралдың,
Аппақ сүтін емдің сен де анаңның,
Ойлаушы едім, негізі де болмас деп,
Қастық ойлап жұртқа жүрген арамның.
Әке-шешең бір Аллаға иланған,
Жүздерінде жылылық бар, иман бар,
Ыза-кектен түрің сенің түтіккен,
Сірә, сірә, болмысыңда бір мән бар.
Әлде, алданып арзымайтын арзанға,
Сау басыңды салып қойдың сарсаңға,
Ар-ұятты аластатып өзіңнен,
Ізгілікті шамаң жоқ па аңсарға?
Өмір барын білмейсің-ау өзгеше,
Не істер едің жаның маза бермесе,
Көкірегінді қағып аппақ сезімдер,
Сен жасайтын қиянатқа көнбесе?
Аяңдайтын тар соқпақтан бұрылмай,
Пенделердің күні қандай біріңғай,
Саңылауы жоқ санасыздан сескенем,
Шырқыратар деп жанымды құлындай.

Жаңғырықты туғызады жаңғырық

Жаңғырықты туғызады жаңғырық,
Табиғаттың заңдары да бар қызық,
Жүрегімнің ащы айқайы секілді,
Маңдайымды тілгілеген сан сызық.
Ойды іліп ала қашты ой-дөнен,
Жалаң ойдан шықпай қойды жақсы өлең,
Сезімімнің кәусарына қандырып,
Торғын нұрдан өшпес өрнектер өрем.
Маған керек жарығы мол жан-шуақ,
Қаламын ғой онсыз жаурап, қалтырап,
Ауыртпашы сен де жауыр жүректі,
Көпшілікпен бірге мені қамшылап.
Асыл сөздер айтсаң егер айшықты,
Дер едім-ау сені өзіме сай шықты.
Қосақталса екі жүрек егіздей,
Ажыратар оны, айтшы, қай мықты?
Әне, бір жан өтті маған қадалып,
Әрбір адам бір-біріне жаңалық.
Сәулесі мол кездесуден тұрады
Жайсаңдардың жан дүниесі жаңарып!

ҚАЛАДАҒЫ ЗАМАНДАСҚА

Жазамын деп қуатты, құнарлы өлең,
Күні бұрын атой сап, қуанып ем,
Енді, міне, отырмын зілдей басым,
Еңсем түсіп, мең-зең боп,мұңайып мен.
Тұрлауы жоқ дүние, тұрағы жоқ,
Беруінен өмірдің сұрауы көп,
Қатарластың қараймын қабағына,
Қуанудан, сеземін жылауы көп.
Сабылумен тіршілік қамыменен,
Сырласуға уақыт жоқ жарыменен,
Зыр жүгіріп ызғыған жұрт ішінде,
Шамасы жоқ ешкімді танып, елер.
Қалай ессін көңілден жұпар самал,
Бір өзінің басында қанша амал,
Үйіне енген сәтте бөбектері,
«Мамалаған» жамырап әнге салар.
Жүзін бүркеп заманның көлеңкесі,
Кезіндегі біреудің сән еркесі,
Жарысқандай жауынмен жүгіреді,
Сөмкесінде тола сүттің бөтелкесі...

Тымырсық тұман көкпеңбек

Тымырсық тұман көкпеңбек,
Асқақтап мүлде кеттің деп,
Көктегі Күнді жазғырды
Айылын жимай, екпіндеп.
Жанары жарық дүниенің,
Жасаурап, қимай сүйгенін,
Тұрды да үнсіз, әкетті
Бұрып ап басын күйменің.
Қалды да тұман тыпыршып,
Ызадан кетті жаны ыршып,
Бүркеді барлық маңайды,
Жарқанат болып жабысып.
Шымшыды көзін гүлдердің,
Өшірмек үнін күлгеннің,
Әсемдік көркін жоям деп,
Оям деп көзін көргеннің.
Кеткендей жердің есесі
Сынаққа түсті некесі,
Көрінді бір кез ұрланып,
Қызарған күннің шекесі.
Аяды мұңлы шөлдерді,
Қимады шерлі шеңберді,
Қиянат қылын қақ жарып,
Ғашық күн көкте еңіреді....

Мына өмірден азды-көпті түйгенім

Мына өмірден азды-көпті түйгенім:

Жұртты аяп, өзім талай күйгенім,
Қарапайым көрінем деп қалбақтап,
Бір басыма сонша мұңды үйгенім.
Кешірімді болып әбден көргенмін,
Өмір үшін азабына көнгенмін,
Тікенектей қадалғанда арзан сөз
Арасында қалғандаймын шеңгелдің.
Шабытымды шашыратып алыппын,
Айтпас жерде жан сырымды ағыттым,
Еміреніп жүрген жанның алдында,
Байқаусызда қадірсіз боп қалыппын.
Әр жүректе құпия бар сыр бүккен,
Жұлдыз-моншақ тамар, кейде, кірпіктен,
Басымдағы бақ-құсымды абайсыз,
Ашықтығым болса керек үркіткен.
Жабырқады жарық көрмей жыр-жетім,
Көбейіпті көп алдында міндетім,
Жетегінде кетпейін деп көңілдің,
Салмақты оймен көмкеремін бір шетін.
Өкінемін кейбір албырт ісіме,
Байсалдылық жиі еніп жүр түсіме,
Соңғы кезде үнсіз әжем бейнесі,

Елестейді сөз айтарда кісіге...

Жылдарым-ай, сіңіп кеткен ғасырға

Жылдарым-ай, сіңіп кеткен ғасырға,
Айналып та кеттіңдер ме жасынға,
Тойланбады туған күнім менің бір,
Өкінішті екен бұл жай, расында.
Паш етпей-ақ қояйын деп өзімді,
Адамзатқа өткізе алмай сөзімді,
Мен жүргенде жетімсіреп, жылдарым
Еш еленбей, көңілсіздеу көз ілді.
Айқара ашып қыркүйектің омырауын,
Шылдыратып кішкене үйдің қоңырауын,
Мен енгенде құшағына ғаламның,
Үш күн бойы тоқтамапты ақ жауын.
Төртінші күн мен күліппін нұр төгіп,
Жақсылыққа бұл қылықты жұрт жорып,
Ат қойыпты Күлжадыра деп маған
Жұтап жүрген жандар мені құт көріп.
Жақсылық боп босағанды аттап ем,
Арамдықтың арнасынан татпап ем.
Тілеуменен барлығыңа ізгілік,
Жалғызсырап жүрмін дүбір шақта мен.
Жақпай қойдым, жағымсыз ба мінезім,
(Жалғыз Құдай қай пендесін түзесін).
Жұрттың бәрі өзімшіл боп кеткен бе,

Даулап жатыр қысқа күннен үлесін.
Тірлігінде керек екен құрмет те,
Төбешік боп қалғаннан соң бір шетте
Қажеті жоқ, жек көр, мейлі, жақсы көр,
Сенбеймін мен қисыны жоқ ертекке.
...Еркін жүзер көк шалқарда жарқын Ай,
Елім барда жүрем мен де жарқырай.
Бұл өмірден тапсам деймін жарастық,
Бере көрме не берсең де жартылай.

Бар жақынға қамқор болып жасымнан

Бар жақынға қамқор болып жасымнан,
Кездерім жоқ асыған да тасынған.
Жылу іздеп жүргенімде жаутаңдап,
Табылмады-ау сипайтын жан басымнан.
Бұл өмірде дүние қалар шашылып,
Біреу оны жинап алар жасырып.
Салмай-ақ қой маған қорған алтыннан,
Берші, шын дос күтіп жүрер асығып!
Қанаттас боп ұшар маған құстар бер,
Биіктікке мен жасымнан құштар ем,
Сәт сапарды сыйла маған, Тәңірім,
Қиындықтан қаймықпайтын ұстам бер!

Сыйғыза алмай келем сені жер-көкке

Сыйғыза алмай келем сені жер-көкке,
«Керіммін» деп марқаймашы сен текке.

Мен құшатын ғалам мүлде бір бөлек,
Ұқсайды ол таңғажайып ертекке.

Самғап жүрем сол әлемде жалындап,
От-сезіммен тірі жанды жарылқап,
Жанашырлар шырылдайды аялап,
Тымырсығы тымпияды таңырқап.

Қиялымда сомдап соқтым бейнеңді,
Күтіп жүрдім көк жұлдызды күймеңді,
Қасыңдағы жаннан артық санайсың,
Бір шаттыққа татымас мың күйбеңді.

Ұшқындарым ұшып түсіп кеудеңе,
Маған таныс зер салыпты зердеңе.

Соның өзі аз қуаныш емес қой

Осыншама күрсінемін мен неге?

Болмысыңнан көргім келіп заңғарлық,

Мінезіңнен тапсам деймін архарлық,

Екеуіміздің арамызға ешқашан,

Жоламаса екен жаттық, жалғандық.

Сан ірілік тұрса деймін бойыңда,

(Бұл амалдың қиындығын мойында).

Мені үнсіз жеңіп жүрсің, дегенмен,

Ашық айтшы, не бар сенің ойыңда?
Әзіл-шыны араласқан сыр айттым,
Сөйтіп, міне, тағы сені мұңайттым.
Сыйғыза алмай жер мен көкке жүргенде,
Қолды бір-ақ сермеп кетсең, мен қайттім?!

Таулардың тастарына шағыларсың

Таулардың тастарына шағыларсың,
Өктем жел өңменіңнен өтіп талай,
Сол шақта жарқын жанды сағынарсың,
Тұратын ақ таңдардай шашып арай.
Жүргенде жабырқаумен жат пен достан,
Көңілдің көкжиегін кезіп дауыл,
Ұғыспай қосағыңмен Құдай қосқан,
Сыздайды сызат түсіп, шіркін, бауыр.
Күлкі боп қалмайын деп жан-жағыңа,
Жүресің бүк түскен бір асықтайын,
Кикілжің кіріп шабыт шарбағына,
Көңілді көтерткізбей басып дәйім.
Қасыңнан жарқ еткенде сәуле – сезім,
Кеуденді дүр еткізіп уайым бүрген,
Ұмыт боп күйкі тірлік, әуре кезің,
Самғайсың кеңістікке ұшып нұрмен.
Табиғат уылжып тұр пәк сезімнен,
Шомылып шұғыласына лағыл ардың,
О, өмір қандай қайсар мәрт төзіммен,
Қаншама тасжүректі қабыл алдың.
Жаралған мөлдірліктен, көркемдіктен,
Тазалық әлеміне табынамын.
Менімен кездесуді көптен күткен,

Адал жан, ниетiңдi сағынармын.

Көңілімнен күй төгілді еріксіз

Көңілімнен күй төгілді еріксіз,
Жүрген екем күйсіз және серіксіз,
Ен салмаппын ең болмаса біріне,
Шындық, кейде, екен, тіпті, көріксіз.
Көлеңкемен сәуле бірге жарысып,
Күңгірт күндер етегіме жабысып,
Кектенбеуші ем, кемірді ғой намысым,
Бір пендемен күнде келем алысып.
Өлең де жоқ, өнер де жоқ бойымда,
Мен түндердің, түнек менің қойнымда.
Үгітіліп кете жаздап жүремін,
Міндеттерден мініп алған мойныма.
Келер ме екен шарықтайтын шат шағым,
Жаратқаннан көп сұрауға батпадым.
Өлшемменен берілетін дүниеге
Ақыреттік жанымды мен сатпадым.

Ошағымда от сөнбесін мезгілсіз

Ошағымда от сөнбесін мезгілсіз,
Келсін көктем, ретімен келсін күз.
Қастандық па, астамдық па білмедім,
Арамызда сілейіп тұр сеңгір мұз.
«Кесапатын ұл тартпасын әкенің,
Қызына артпа шешесінің қатерін», -
Дедім-дағы, сақшы болдым өзіме,
Кесірінен қорқып қарғыс, қатенің.
Талпыныс көп талшыбықтай бойымда,
Жарқын сенім тербеледі ойымда,
Мойымадым сондықтанда тағдырға,
Аямай-ақ артса да жүк мойынға.
Іштей өксіп, саған бақыт шын тілеп,
Ошақ отын сөндірмедім үргілеп,
Жүрегіме жара түсіп сан рет,
Орны жатыр, жазыла алмай күлдіреп.
Не айтайын бастауы өзге басқаға,
Өзгертетін өн бойыңды аз шама,
Бет алған соң сын сапарға бірігіп,
Жарты жолда жолдасыңды тастама!

Керек пе еді менің Музам дәл саған

Керек пе еді менің Музам дәл саған,
Жұрт көзінше кербезденген жақсы адам.
Жанайқайым жақын жерден шықса да,
Басуға сен ерінер ең бір қадам.
Екі елдің елшісіндей екеуміз,
Ізет сақтап, түсініспей өтерміз,
Сұрап қойып анда-санда жағдайды,
Жат көңілді көршілердей бөтенбіз.
Талқандалған үміттерді арқалап,
Сабырымды жонып біттім жаңқалап,
Абыройды төкпейін деп айрандай
Керегемді келем даудан қалқалап.
Керуен - жылдар көшіп жатыр арада,
Қалмапты ғой бір керім сәт санада.
Нан секілді көрінеді жүрегім,
Байқаусызда күйіп кеткен табада.

Тәж киген таза шуақтан

Тәж киген таза шуақтан,
Падишах көрдім мен сені,
Қиялмен көңіл жұбатқан,
Жылдарым көшті кешегі.
Үлгі деп тұтып жүргенім,
Үпелек екен үлпілдек,
Сарыла күткен түндерім,
Ұласты таңға біртіндеп.
Санада, бірақ, сыз қалып,
Бар ырыс оны құрғатпай,
Көктемді көшкен қызғанып,
Сезімді жүрмін құндақтай.
Қастерлеп өткен күндерді,
Ызғарым, тегі, жоқ саған,
Көргенде озған күймеңді,
Бірінші болып шаттанам!

Ұлыма

«Не көрсе де, көрсін мейлі, өз басым,
Балалардың сағы ешқашан сынбасын»,
Деп тілеген аналардың, Жаратқан,
Қабыл алшы, көлдей болған көз жасын.
Қызығым да, қуанышым, жеңісім,
Садақа ғой, жарқыным-ау, сен үшін,
Тірі болсам шоқытпаспын қарғаға,
Емін еркін өсер өрен серісің.
Мадақтайын мәртебеңді өсіріп,
Өз төріңде отыршы бір көсіліп,
Ұясында ұлағаттық көрмеген,
Көрсете алмас ешбір жерде кісілік.
Тегінді айтып саралайын санаңды,
Үлгі тұтып қастерлерсің бабаңды,
Шешер кезде тағдырыңның түйінін,
Байыпты да, пайымды бол, табанды.
Әке атымен өтпегейсің өткелден,
Тұлпар баптап, қайрат бергем, от бергем,
Құнарлыдан құнсыз туды дегенді,
Айтады жұрт ұрпағына жек көрген.
Көлденеңнен біреу шықса қаралап,
Сабыр сақта, ойға салып, саралап,
Ашуыңа қайрақ болсын ақылың,
Кінәсізді жүрме, қалқам, табалап.

Ер есімі есте қалар ерлесе,
Халқы үшін іс тындырып терлесе,
Тізгініңді берік ұстап, қарағым,
Бәйгелерден озып келші, ендеше!

Жар сыры

Саған жақсы жар болуға тырыстым,
Түсінгейсің қиындығын бұл істің,
Азаматым деп аялап өзінді,
Қасиетін қастерледім Шығыстың.
Сөз келмесін деумен сенің атыңа,
Кермек кезді жүрдім жұрттан жасыра,
Жаутаңдадым, қабағыңа қараумен,
Тән болса да өрлік менің затыма.
Аласардым, сен биік боп жүрсін деп,
Жарқылдадым, сен көбірек күлсін деп,
Бәйек болып мазасыздау туысқа,
Бір сен үшін айтқан жоқпын «кімсің» деп.
Мінезіңнің кесектерін қалаумен,
Әр ісінді жақсылыққа балаумен,
Сетінеген жерің болса жүремін,
Дос-дұшпанға білдірместен жамаумен.

Жеріп кеттім дүниеқоңыз тірліктен

Жеріп кеттім дүниеқоңыз тірліктен,
Желімденген жасандылық бірлікпен,
Тізбектеліп жетектелген тағдырлар
Байыз таппай, бағын таппай сүрліккен. .
Қызыл көрсе қырындамас жан бар ма?
Ұқсайды ғой адамдар да аңдарға,
Біреуінен қасқыр көрем ашқарақ,
Екіншісі – қорқақ қоян қаңтарда.
Қамығумен ертеңді ойлап жүремін,
Ақ таңдардан жанға медет тіледім,
Армандарын құлы еткен көмейдің
Ортасында қалып әбден жүдедім.
Ғажап сәуле дір еткізді сезімді,
Жақындатып ұмыт қалған кезімді,
Бейнеті көп, зейнеті аз күйбеңнен
Аршып алсам Сені және Өзімді!

Тіршіліктің түнерген бір шағында

Тіршіліктің түнерген бір шағында,
Дос болып та қала алмадың жанымда,
Бәз біреудің күлкісіне алданып,
Өзгердің тез қалайша қас-қағымда.
Мені алып санадың да алпамса,
Оны гүл деп үсіп кетер қар жауса,
Асқақтығым көрінді ме айбаттай,
Сағы сынды-ау көңілімнің балауса.
Жыр толғаған жүрек қалды жаралы,
Алынған соң берік деген қамалы,
Өз басыма лайықты бақ бермей,
Тағдыр мені қайда алып барады?
Көрінгенмен көп алдында жайдары,
Мен бір мұңлық білмей өскен айланы,
Жанарымда мөлтілдейді пәк сенім,
Бәз қалпында бұзылмаған қаймағы.
...Екі жүзді, құбылмалы қу жалған,
Сияқтысың сынақ-сыннан құралған,
Бір түскен соң уысына нәпсінің,
Босатпас ол шыққаныңша құмардан!

Иландым жалған сөзіңе

Иландым жалған сөзіңе,
Кектеніп ешбір көргем жоқ.
Күліп те тұрып көзіңе,
Сыртыңнан өсек тергем жоқ.
Шалғайға өттім жармаспай,
Шала боп бықсып жанбадым.
Жағаға ғашық жартастай,
Аңсаудан сені танбадым.
Өтуді өртті өткелден,
Жазыпты маған Құдайым,
Таппадым тағат көктемнен,
Жұбаныш күзден сұрайын.
...Жараспай күн мен түн бірге,
Керісіп кетті мың жұлдыз,
Көктеуі жанның мүмкін бе,
Жан-жағы болса қалың мұз...

Кесірлердің бәрі келсін бір маған

Кесірлердің бәрі келсін бір маған,
Мен өзімнен ездік тапсам, арланам,
Өршелентпе, күйіп қалып өкінбе,
Себебі, мен от – сезіммін лаулаған.
Жүрегімді күлге талай аунаттың,
Ызғарыңмен жанды бүріп, жаураттың,
Тыныс алып бүгін тұрған тіршілік,
Білесің бе, жапырағындай бау-бақтың.
Үйірмедің, үйретпедің, күйреттің,
Қаншама рет тілімді де күрмелттің,
Бәлкім, тағдыр көрсін деді бәрін де,
Жылдар бойы құр кеудені сүйреппін.
Бір келері сөзсіз еді жарқын жаз,
(Әлі ешкімге айтпаппын да артық наз).
Жүрегімді билеп алып, үйіріп,
Тербеп кетті кенеттен бір шаттық саз...

Шыбын-шіркейден, сұрғылт бұлттан

Шыбын-шіркейден, сұрғылт бұлттан,

Мазам кетті, мең-зеңмін.

Жанымдағы құрғыр құлыптан,

Ауырғанымды сеземін.

Арамыз жақын, аттай алмадық,

Үрке бердік у-шудан,

Аз күндерді біз үнсіз жалмадық,

Түсіп кетті ұнжұрғам.

Күңкіліне де қарамай көптің,

Жүргім келді аспандап...

Көктемім менің күздей боп өттің,

Арманды қойдым астарлап.

Қашанғы күндер осылай өтпек,

Күрсінеді наз - өмір.

Өңменнен өтіп суық жел өкпек,

Қырауланды жаз - өңім...

АҢЫЗАҚ

Алқына соғып тұр аңызақ,
Соға түс тағы да, таң ұзақ...
Көңсіген керімсал көңілім
Желпінсін өзіңмен азырақ.
Ұқсаймыз екеуміз керемет,
Жасаймыз ұнамсыз әрекет,
Мазасыз болған соң мінеки,
Жұртқа да көріндік бәлекет.
Бейғамдық айналса әдетке,
Құйындар, әрине, қажет те...
Тындырмай ешнәрсе жүрмін деп
Түсіп-ақ жүремін әлекке.
...Көп жанның қашырып ығырын,
Шығарып талайдың былығын,
Ыстық жел ысырып құмдарды,
Арттырып барады қылығын.

Жете алмадым мен әудем жерде тұрып

Жете алмадым мен әудем жерде тұрып,
Ілулі тұр жолымда үлкен құлып,
Жетегінде бір күштің кетіп барам,
Еңсем түсіп, езіліп, діңкем құрып.
Хабар алмай кеттің сен, хал сұраспай,
Бір-біріне ұшқын от кетті ұласпай,
Жақсылыққа шөліркеп жүремін мен,
Бірде ұйқасып өлеңім, бірде ұйқаспай.
Нұр жүзімді біліп ем бұлт бүркерін,
Көп болды ғой жарқылдап бір күлмедім,
Ынтығымды баса алмай ылажсыздан,
Қалт-құлт етіп жүрген бұл құр сүлдерім...

Ренжіттім бе екен Құдайды?

Ренжіттім бе екен Құдайды?

Жүрегім күнде жылайды,

Жақсы көрген жанарың,

Неге көп сонша сынайды?

Мендегі паңдық жалған-ды,

Есіліп көңіл қалған-ды,

Егіліп, елтіп тұрып-ақ

Арқандағанмын арманды.

Қылығым қалды құмартып,

Мүлгіді мезгіл мұнартып,

Барады бір бақ жеткізбей

Көзімнің жасын бұлатып...

Күні бойы көздің жасы құрғамай

Күні бойы көздің жасы құрғамай,
Ауыр тартты санадағы өкініш,
Өткен өмір өгейлігін қозғамай,
Шыдамнан бір жасап алсам бекініс.
Құштарлығын көрсетпейтін құрбыдай,
Көктем мен жаз өте шықты жалт етіп,
Есігімді үрейлер жүр ұрғылай,
Сүп-сүйкімді сенімімді тәрк етіп.
Сыбағамды сұрамадым Тәңірден,
Сынағынан сүрінемін, білемін,
Махаббатты талап етсем Сәуірден,
Ол да маған сезінемін күлерін.
«Түсінші» деп жалынып ем жарыма,
Бұйрық беріп бұрылды да ол кетті,
Риза болғым келді енді барыма,
Қасарыспай, қабыл алып бейнетті.
... Бойымдағы бар ышқыныс үндесіп,
Өте алмаспын өртені алмай, өрлемей,
Жүре алмаймын мен, әйтеуір, күн кешіп,
Адамға тән асқақтыққа шөлдемей.
Мінезімнің түріп тастап пердесін,
Ерік бердім енді көңіл-сұңқарға,
Жаутаңдатып, жабырқатар пендесін,

Жалынғым жоқ тағы тағдыр-сұлтанға.

Дауылға тосып кеудемді

Дауылға тосып кеудемді,
Дедім мен: «Сендім өзіңе!»
Ұшықтап көңіл – меңіреуді
Оралдым кәусар кезіме.
Ашынып кеттім біртүрлі,
Жалындап шықпай жас үнім,
Жоғалтып күндей күлкімді,
Жылаудан қанша жасыдым.
Біреуге сеніп соншама,
Түптемей, ұқпай түбірін,
Именіп кірдім ортаға
Күншілдің естіп күбірін.
Айдыны айқын болмады,
Сұңғыла еді сезімім,
Әбіржітті де қорлады,
Сүрініп қалды-ау сенімім.
Сарқылмас іңкәр сағыныш,
Түлейді жүрек сан күйген,
Жан дүниемдегі жарылыс
Мен үшін артық бар күйден!

Тозаққа түстім, жыладым

Тозаққа түстім, жыладым,
Қамалып мұң-шер кеудеме,
Аллам-ай, сонша сынадың,
Қорлатып қойып пендеңе.
Кеппеді жердің көз жасы,
Табаным сыздан сіресіп,
Бұйырмай жырдың олжасы,
Өзіммен жүрмін күресіп.
Жабайы бұлттар жабылып,
Жасқаншақ етті, жасытты,
Іздедім сая сабылып,
Қадірсіз күндер қажытты.
Сенейін десем үмітке,
Сырғанап кетті сынаптай,
Көрерім тек бір күйік пе,
Аңсап ем өмір жұмақтай.
Жүрер ем аса армансыз,
Төріне тағдыр таласпай,
Қалмаса жүрек қорғансыз,
Іңкәрін тапса адаспай...

Күнәм бар ма сен өшігер кешірмей

Күнәм бар ма сен өшігер кешірмей,
Бөлшектендім бүтіндей-ақ, кесілмей,
Жаншып кеттің жағаласқан намысты,
Өрлігімнің өрімдерін өсірмей.
Талықсумен талай қаңқа жыл өтті,
Бір жұмыр бас жүректі әбден жүдетті,
Жастық шақтың ләззатын да татқызбай,
Мына тағдыр бұрқасынын үдетті.
Жас шыбықтай иіп тұрып мойнымды,
Мұң мен шерге толтырды кеп қойнымды,
Жұп таптым деп бар тәуірді ысырдым,
Сол жалғызым бар «қызыққа» тойдырды.
Ай да шошып сүңгіді бұлт астына,
Мына менің зар жырымнан қашты да,
Сөз айттым ғой жетең болса егерде,
Адам түгіл ерітетін тасты да!

Даурығасың соншама жиі неге

Даурығасың соншама жиі неге,
Түсінбейсің іштегі күйігіме,
Білмейсің ғой іргемнен өткен ызғар,
Қадалғанын дерт болып бүйіріме.
Батып кетті қиянат иініме,
Мен сонда да арланам иілуге,
Ұқпай-ақ келесің сен мендегі бұл
Қайсарлықтың екенін түбі неде?
Екеумізді жазбапты сүйінуге,
Ұғысуға елжіреп, бірігуге,
Арзымайды арзан зат алғаныңа,
Жарағанмен уақытша үйіруге.
Мен өзіңнен қорқамын түңілуге,
Тас атудан аулақпын түбіріңе,
Сен туралы сонда да таза ойлар
Бекінудің орнына үгілуде.
Даурығасың соншама жиі неге,
Түсінбейсің іштегі күйігіме,
Білмейсің ғой іргемнен өткен ызғар,
Қадалғанын дерт болып бүйіріме...

Таң атқанша көз ілмедім тағы да

Таң атқанша көз ілмедім тағы да,
Аман болшы балалардың бағына,
Тергейін деп отырғам жоқ мен сені,
Бір хабар бер, күткен жаман сарыла.
Қиын екен міз бақпастан тың тыңдау,
Түнгі дыбыс үрейлі де, дымқылдау,
Менмендік те парықсыздық белгісі,
Ондайға тән ешкімнен де қымсынбау...
Мен өзімді жеңіп әбден үйренгем,
Тек өлгенде құтылармын күйбеңнен,
Бойым бұлттан арылмай-ақ қойды ғой,
Жарық күнді өліп-өшіп сүйгенмен.
Азамат деп түсірмедім еңсеңді,
Сен үшін де болып кеттім белсенді,
Біздің үйдің алдындағы бәйтерек,
Мені аяп желсіз, үнсіз теңселді.
Өмір қымбат, тарту етіп берілер,
Талай жандар жалғызсырап еңірет,
Уық қылып тікпесе өзін біреулер
Кергелер қайтіп, айтшы, керілер?

Қандай құйын саған тыным бермейтін

Қандай құйын саған тыным бермейтін,
Көкірегінді ойнақтатып, кернейтін,
Қызық қуып, ұшып жүрсің қаңбақтай,
Шамаң бар ма қолды бір-ақ сермейтін?
Әр пенденің жетіп жатыр жұмбағы,
Қанша кісі жетесіздік құрбаны,
Өз билігің кетіп қалса өзіңнен,
Тас төбеңнен Құдайдың да ұрғаны.
Бір сормаңдай әуселеңді көтерер,
Екіншісі қараңғыда жетелер,
Артып қойып сонша жүкті басқаға,
Көш соңында ұялмасаң кете бер.
Көп ішінде көрінбес те көлеңкең,
Сала берме әуеніңе көнерген,
Ойнап жатыр бас рольді басқалар,
Жарасаң ғой болуға сен көрермен.

ИМАМ СӨЗІ

(Ер азаматтарға)

БІРІНШІ ОЙ

Ештеңеге сенбейтұғын жүрекке,
Қалай қаңсып қалмаған деп таңданам,
«Қыл» көпірден құлаймыз, - деп,-
түнекке»,
Қанша мұңлық жамандыққа бармаған.
Иманы жоқ, ұяты жоқ адамнан,
Үміт күтіп керегі жоқ, ол айып,
Татқан болсаң егерде дәм арамнан,
Ізгіліктер қалар бойда ортайып.
Көмек жаса мүгедекке, зарлыға,
Жақсылығың қайтсын дейміз Құдайдан,
Бәрі келер айналып өз алдыңа,
Өректіме шықпадым деп құмардан.

ЕКІНШІ ОЙ

Қанағат ет азға болсын, көпке де,
Өкпелеуге тұратынға өкпеле,
Жарымайды ешқашанда сараң бай,
Сондықтан да болмаса да «жоқ» деме.
Асып-таспа, алды-артыңды ойлап бақ,
Өзәзілге еріп кетпе ойнақтап,
Періштеге шайтан бірге ілесіп,
Қалмайды екен қыр соңынан шойнаңдап.

Жаныңдағы жақыныңды жат көрме,
Байлық деген қалып кетер бақ – көрме,
Маңдайынан сипап жесір-жетімді,
Диуананы шығар сыйлап ақ төрге.
Ниетіне қарап берер әркімнің,
Қамын ойла, тірегі бол халқыңның,
Іштарлықпен, ішіп-жеудің жолында,
Арзандатпа құнын парыз-парқыңның.

ҮШІНШІ ОЙ

Көңіл тоймас қызық деген қызылға,
Болмашыға бұрып кетіп бұзылма,
Мақтаншақтық масайратып, есіртер,
Білгішсініп көп алдында қызынба.
Су ішетін құдығыңа түкірме,
Кейбіреудің кейпін көріп «шүкір» де,
Азаматтың байланысты өрлеуі
Тек жан-жары жасай білер күтімге.
Обалы бар барлық тірі жәндіктің,
Киесіне ұшырайсың зарлықтың,
Ермек үшін еріккеннен жұп болсаң,
Қарғысы атсын сені аппақ жаулықтың!

ТӨРТІНШІ ОЙ

Өлімнен қорқып бір жағы,
Тайсалып және өмірден,
Адамның арда ұрпағы,
Өтеді көз жас төгумен,

Сарқылып қуат, шөгумен.
Жаратқан ием мәрт екен,
Аз ғана ғұмыр ішінде,
«Бәрінің дәмін тат» деген
Үлкенің де, кішің де,
Жарамсызың да, кісің де.
Сананы беріп сараптап,
Білдіріп есін еселеп,
Біріне бірін сабақтап,
Дүниені қойған шегелеп,
Жасаған қандай керемет!
Соншама сезім, ойменен,
Жете алмай болмыс мәніне...
Адамды неге қойды екен,
Ынтызар етіп бәріне,
Қас қылып жанын тәніне...

ТАСТАНДЫ БАЛА МОНОЛОГЫ

Жетім көңіл, айтшы, қалай емделер,
Анам қайда қиналғанда дем берер?
Желік қуып, желкілдеген жаз өтіп,
Саған да бір мені іздейтін кез келер...
Құрбан етіп жалған намыс жолына,
Айналдырдың мені жұрттың қорына,
Ең болмаса бір көрінші көзіме,
Жалынамын, алшы мені қолыңа!
Сен де туып нәр алғансың анаңнан,
Мен де өзіндей қос нүктеден жаралғам,
Ынтығымды бір басайын, келші іздеп,
Кім бар дейсің саған да артық балаңнан.
Қосақталып байланғанбыз, о бастан,
Мен жыласам сенің бағың толастар,
Екеуміз де екі жақта жүргенмен,
Ешбір күш жоқ мені сенен аластар.
Қалай мені бөлектедің өзіңнен,
Оңашада жас төгілер көзіңнен,
Түніменен алабөтен күйге еніп,
Шырқырай ма жүрек, шіркін, бозінген?..
...Жетім көңіл, айтшы, қалай емделер,
Анам қайда қиналғанда дем берер?
Желік қуып, желкілдеген жаз өтіп,
Саған да бір мені іздейтін кез келер...

Мінезсізден, сақтай гөр, мінсіз жүрген

Мінезсізден, сақтай гөр, мінсіз жүрген,

Күліп қойып миықтан, үнсіз жүрген,

Көзің тояр қарасаң пішіміне,

Талай айла, ішіне амал түйген.

Дәурен сүріп дүбірдің дүрмегінде,

Әдемі-ақ сөйлегені, күлгені де,

Көрінеді бәріне тым сыпайы,

Басқаша деп кім ойлар үйде мүлде.

Әйелі мен баласын қамап қойып,

Атандарша ақырып, қырып-жойып,

Шыға келер елеріп «үндемесің»,

Алғаннан соң араққа әбден тойып.

Айтқанменен заржақ боп, өлеңдетіп,

Сөзіңді ол тыңдай ма елең етіп,

Оспадарсыз осындай сиқымызбен,

Алмайық парқымызды төмендетіп.

Тәлім беріп, баптағанмен бағландай

Тәлім беріп, баптағанмен бағландай,
Болмысынан кетпейді асып тар маңдай,
Атам қазақ тегін сұрап, сараптап,
Әр пенденің болашағын шолғандай.
«Қадірлі боп көрмей өткен әкеден,
Топқа кірер бала тумас», ежелден
Белгілі ғой бұл нақылдың астары,
Айтылмаса керек бұлай бекерден.
Сырт пішімі көз тоярдай әдемі,
Жұртқа берер түзу және сәлемі,
Алдаудан да, арбаудан да құр емес,
Қызметінде өсемін деп дәмелі.
Нағыз жігіт осы екен деп қаласың,
Көрген сайын оның сыптай қарасын,
Түсінесің біраз тұз-дәм болған соң,
Қуыс сана, шақша бастың шамасын.
Ебін тауып екі асардың нақ өзі,
Шыныменен соқыр екен бақ көзі,
Ештеңеге басын жатпас қатырып,
Желігумен күндерінің шат көбі.
Қосары жоқ, өзі сенен алмаса,
Есіл-дерті тек олжаны қармаса,
Нәпсісінің құлы болып емпеңдеп,

Жорта берер құмары бір қанғанша.
Айшық сөзі жоқ-ау көңіл тұшытар,
Көре алмайды жақсыларды, іші тар,
Елден естіп-білгендерін желеу ғып,
Отырыста көп жүрегін жылытар.
...Қоғам болдық арзандыққа жаны мәз,
Пайымдайтын парықтының мәнін аз,
Басымызды шұлғи берсек әр кеңке,
Билеп-төстеп айтар бізге әлі уәж.

Болмасам деумен күнәһар

Болмасам деумен күнәһар,
Сабырды сұрап Алладан,
Тұрғандай төніп бір қаһар,
Шығар жол іздеп қарманам.
Өсектің өті жарылып,
Уланып ішім, күйінем,
Адами шеңбер тарылып,
Қоқсыққа батам үйілген!
Қысыр сөз шығып қылтиып,
Инедей шаншып өткенде,
Шарасыз тұрам үрпиіп,
Осындай сәттер көп менде.
Ашуға мініп кейіннен,
Қысылып қалам тұтықтай,
Таптым деп қандай пейілден,
Түнерем жауар бұлттай.
Жәдігөй салып қармағын,
Алдымда жылы сөйлесе,
Аңдамай оның аржағын,
Ақтарам сырды көбінесе.
Көрсем де ойды иіріп,
Икемге келіп мінез де,
Албырттық тағы килігіп,
Иланам сөзге ілезде.

Жіңішке жолдан шыға алмай,
Шабынтып, қалмай шалалық,
Қулығын пенде ұға алмай,
Жетпеді-ау маған саралық...

ТІЛЕК

Ізгіліктен іргемізді жазбасын,
Іңірдегі іңкәр сезім арбасын,
Ойлағанда мені, жаным, әрдайым,
Жүрек-құсың біздің жаққа самғасын.
Тазалыққа тәнті болып талайлар,
Мөлдірліктен іріп түссін ала ойлар,
Ыстық көңіл ықыласын паш етер,
Мен сенемін бұл ғұмырда бір той бар.
Мен сенемін тоғысар деп тілектер,
Ағытылар деп әлі небір тиектер,
Жақсылықтар ұзағынан болсын деп,
Жаратушы, жұртқа адал ниет бер!

АНА КӨҢІЛІ

Күлкі астында жатар, кейде, өксік те,
Қамкөңіл боп, әлде, біздер өстік пе?
Көз жасымды көрмесін деп жан адам,
Төгемін кеп күәгерім – көпшікке.
Аралайды жан түкпірін сағыныш,
Болып барам күннен күнге налығыш,
Күресіп те жүрген жоқпын ешкіммен,
Бойымды бір билеп алған бағыныш.
Аңсауменен жылылықты, шаттықты,
Қауырсындай кеудем әбден аптықты,
Ойлап па едім жанымдағы жақыннан
Көрем-ау деп соншалықты жаттықты.
Салғаныңа, тағдыр, көндім тағы да,
Есесіне қол сұқпашы барыма,
Имансызға ұшыратпа қызымды,
Дақ түсірме ұлдарымның арына.
Не қиындық берсең, мейлі, бер маған,
Құрығың да аз емес қой салмаған,
Бүлдіршінім бүгілмесін бүрісіп,
Менен алшы, өшің болса алмаған!

ӨКПЕЛЕТІП АЛДЫМ БА

Қиял самғап сан қырға,
Тебірендім алдыңда,
Нәр алушы ем күлкіңнен,
Сендің бір сәт жандың да.
Көнейінші бар сынға,
Бұрынғыдай жарқылда,
Еркелетші жанарың
Толып тағы жан сырға.
Тәкаппарсып қалдым да,
Өкпелетіп алдым ба?
Жүрегімді шаншыттың
Хабарласпай қалдың да...

Айтпасқа да болмас, тегі

Айтпасқа да болмас, тегі,
Мен секілді нәзік жанды,
Мен секілді ғашық жанды,
Еркелетсең болмас па еді?..
Көлеңке де ұзарыпты,
Жазылар деп ескі жара,
Жүргенімде жанып шала,
Көңілімде мұз қалыпты.
Шуағыңды аямашы,
Сыннан әлі өтпедім бе?
Жаныңа нұр сеппедім бе?
Тоңдым енді, аялашы...

Артыма қимай қарадым

Артыма қимай қарадым,
Бұралып жатыр жол анау,
Күрсініп қалған, қарағым,
Өкініш орны тола ма-ау?..
Жанымнан жауып бұршақтар,
Жабырқап жүрген жан едім,
Шамам жоқ енді сыр сақтар,
Сен болдың мұңлы әуенім.
Барады семіп селдір күн,
Сергелдең жылдар жылыстап,
Қанша рет көкке телмірдім,
Берер деп жалғыз уыс бақ.
Алдамшы үміт арбады,
Алмастырды да күн-түнін,
Жүректе шуақ қалмады,
Жеткізбей арман-ынтығым.
Кісінеп қарлы боранда,
Құлыншақ – жаным шырқырап,
Үздігіп көндім оған да,
Жатса да ыза жұлқылап...
Артыма қимай қарадым,
Бұралып жатыр жол анау,
Күрсініп қалған, қарағым,
Өкініш орны тола ма-ау?..

Езіледі жүрегім, езіледі

Езіледі жүрегім, езіледі,
Қандай тағдыр жолымда кезігеді,
Жанымды көп қинап жүр соңғы уақыт,
Бір күні арман-құстың көз ілері.
Күздің де демі жиі сезіледі,
Шынымен оның келер кезі ме еді?
Тұлпарым бәйгеге деп мен баптаған
Ақырғы көшке бір күн жегіледі.
Сен үшін мен баяғы бәз қалпымда,
Теңейсің бірде күнге, бірде алтынға,
Сыйлаған сол бір аппақ шағалаңды,
Жауратып алмасам ед тек салқынға.

Аңсаумен келем әлі Гүлстанды

Аңсаумен келем әлі Гүлстанды,
Жердің де беті тағы бір тысталды,
Құр әуре болмас па екен жазамын деу,
Жүрекке түскен қалың қыртыстарды.
Атқан ба, аяулым-ау, таң тағы да,
Өзіңді көптен жүрмін шын сағына,
Кіршіксіз көңіліңді кірлетпейін,
Кездестің не сорыма, не бағыма.
Тамады жапырақтан шырын, әні,
Обал мен сауап екен өмір мәні.
Ағаш тұр біз өсірген жетімсіреп,
Жасаурап шарасыздан жанарлары.
Қоғалар қалды жылап көлмен бірге,
Айтады олар енді мұңын кімге?
Шынымен кеттік пе біз бөлінісіп,
Алшақтап бір кездегі жақын ірге?
Қия алмай, көңіл боздап, көп қамығып,
Жүрегің жүр ме, қалқам, жүз ауырып,
Япыр-ай, өзі де тым нәзік еді,
Кетсе екен аман-есен тез сауығып?..

Жыр жаздым саған арнап жырақтағы

Жыр жаздым саған арнап жырақтағы,
Атуда замананың құрақ таңы,
Іргесін өмірімнің қалап едім,
Тағдырым, жүрме мені сынап тағы.
Іркіліп қалдым, міне, сөз таба алмай,
Сезімім дедектейді жан сағалай,
Көріп ем көктем күні мұнарланған,
Елес боп қалсаң енді амал қандай?
Тұлғаңнан тұл тұрмыстың түгін көрмей,
Жаныңда шарықтадым биікке өрлей,
Өзіңмен көп күнәһәр таласа алмас,
Арасы болғаннан соң көк пен жердей.
Жапанда жүрген жоқпын жалғызсырап,
Көп ойлап қамықтым деу артығырақ,
Дегенмен, не жетеді жақсы жанның
Көрісіп кеткеніне халің сұрап?!

СЕЗІМ СЫРЫ

Жүрегімнің түбінде,
Бұғып жатқан шаттығым,
Сағың сынып, сүрінбе,
Аңқылдаған пәктігім.
Ынтықтырып шырын шақ,
Ымырт түсті қыратқа...
Жел кеп жеңіл сыбырлап,
«Қалма, - дейді, - ұятқа».
...Қабақ ашпай қамығып,
Жусан кештім кештерде...
Самал сәтті сағынып,
Саған еріп кетсем бе?!

Үзіліп түсті үздігіп

Үзіліп түсті үздігіп,
Шымыр шық гүлдің көзінен,
Түсіме жүрсің жүз кіріп,
Айырып тұнық төзімнен.
Булығып кетем, тұншығып,
Еліктей қалған қамауда,
Иіріп күндер ұршығын,
Сағат та минут санауда.
Сілкінтер мені шаңдардан,
Бар ма екен сенде бұла күш?
Арнасы жоқ құр арманнан,
Бір сәттік артық қуаныш!

Көп жұлдыздың бәрі бірдей жарық па

Көп жұлдыздың бәрі бірдей жарық па,
Дараларын алған едік танып та,
Адамдар да сол жұлдыздар секілді
Салған болмас барлығын бір қалыпқа.
Жек көремін өрлігі жоқ өзенді,
Өздігімен табындырмас бөтенді,
Бала кезде қайтпаймын деп айтқаннан
Қаншама рет ісіргенмін шекемді.
Талай достан қашықтадым жігерсіз,
(Түйсігі жоқ жүздер қандай реңсіз),
Көрген сайын жасқаншақтың жанарын
Жүргендерді жақсы көрем жүгенсіз.
Өзім барда қалшы сен де шарықтап,
Бәрімізге керек екен анық бап,
Әзіл сөзің жүрегімді қытықтап,
Әнің кетті кеңістікте қалықтап.
Ер тұлғанды сомдай түстім жалықпай,
Қанатыңды қорғап келдім майыртпай,
Енді, міне, мақтансам да болады
Бір азамат жасадым деп алыптай.
Асыл сезім асқақтатты қияға,
Сансыз сәуле тар кеудеге сыя ма?
Маңыздысын айтпай мына өмірдің

Іңкәр жүрек көкіректе тұра м

Шөліркеп кейде жүремін

Шөліркеп кейде жүремін,
Аңсаймын нені үнемі?
Қаламын қажып, аптығып,
Арманға жетпей бір елі.
Дүркіреп дүние бүр жарып
Тұрса да, жаным мұңданып,
Сағынышымды білдірмей,
Қараймын саған ұрланып.
Алдында жұрттың именіп,
Қисынсыз дәйім күйге еніп,
Қалғандаймын өзім де
Тұтқындыққа үйреніп.
Жасқанып жасыл шағымда,
Қалыпты сынып сағым да,
Ендігі жерде білмеймін
Тұрам ба қарсы ағынға?
Көз жасқа толып етегім,
Тілекке қашан жетермін...
Ақ ала таңым, аяулы,
Шырқыңды бұзбай кетермін...

Көңілге қонбай ешбір ем

Көңілге қонбай ешбір ем,
Мұнар басып, мұң басып,
Кездессең сол сәт қайтер ем,
Қуантар, бәлкім, жыр тасып.
Көрінші еріп көктемге,
Талай күн өтті торығып,
Көз жасты сонша төккенде,
Қайтеді кетсең жолығып.
Бұлқынып жүрек тордағы,
Арманға асқақ ұмтылып,
Тұрғанмен жолы болмады,
Тұманға қалды тұтылып.
Жағада жалғыз қалғандай,
Өзімнен өзім үркемін,
Бір маған ғана жазғандай
Шыдамын сынау жүйкенің.

Қандай едің, қалқам-ау, қандай едің

Қандай едің, қалқам-ау, қандай едің,
Мен аңсаған мөп-мөлдір ардай едің,
Бірге жүрсем өзіңмен самғай бердім,
Неғып, бірақ, сен сонша шалғай едің?
Күй шертеді жаңбыр да жанға жақын,
Найзағай боп жарқ етіп мені шақыр,
Айналайық екеуміз бір тамшыға,
Күйретіп-ақ құр күйбең бара жатыр.

САҒЫНАР МЕНІҢ ЕЛІМ БАР

Шапағын шашып күн күліп,
Нұрландырады маңайды,
Күлімкөз бұлақ қымсынып,
Ұрлана көлге қарайды.
Сағынар менің елім бар...
Жұлдыздар төніп жапырлап,
Қызықтап қайсар даланы,
Жатырқамай жәй жақындап
Жанарларға кеп қонады,
Сағынар менің елім бар...
Бабалар кешкен гүл- дала,
Түсіріп еске өткенді,
Ауыртып жанды Құмқала,
Ес жидық-ау енді-енді,
Сағынар менің елім бар...
Болмайды пенде мұңы жоқ,
Көбі жүр елге жарымай,
Отансыз жанның құны жоқ,
Бағы да оның тарыдай,
Сағынар менің елім бар...

ХАЛҚЫМА

Тұншығып тағы жыладым,
Булығып кеуде ызаға.
Елімнің мұңын тыңдадым,
Қарсы алып таңды бозала.
Халқым-ай менің, кінәмшіл,
Қалқасын қимас қинайтын.
Қорыққанынан құдайшыл,
Әруағын, бірақ, сыйлайтын.
Бөтенді көріп жақындай,
Бауырға басын имейтін,
Нашымен сөйлеп нақылдай
Тірлікке қолы тимейтін.
Күйетін отқа ел үшін,
Қадірін достың білетін.
Сарсаңға салып серісін,
Өкініп сосын жүретін.
Байыптап көрмей мін,сырын,
Өзгеге елтіп, ендіктің,
Қырық бір қарыс қырсығын
Арқалап қалдың меншіктің.
Билікке құмар қарағым,
Кез туды кәсіп меңгерер.
Биіктен жанса талабың,
Боларсың әлі-ақ кемеңгер.

Береке, құтың қолыңда ,
Ұйқыдан енді ояндың,
Жігер, күш шалқып бойыңда,
Ездікті келді қояр күн.
Халқымның күні жоқ жырсыз,
Жүрегі күйден жаралған.
Айтпайды қазақ орынсыз,
Рухы сөзден нәр алған!
Найзамен баба қорғаған
Елімнің ерен егесі,
Пайымыңды паш етер
Ғасырың болсын келесі!

Жамау-жамау шұбар бұлт

Жамау-жамау шұбар бұлт,
Күрсінтуге құмар бұлт,
Қандай ақың қалып ед,
Жерді сонша тұман ғып?
Буаз ба едің, бу ма едің,
Нұрды неге күндедің?
Жек көрген соң мен сені
Күні бойы күлмедім.
Жойдың жарқын шаттықты,
Самал-үндер қарлықты.
Арылғым кеп зіл-мұңнан,
Аштым сырлы сандықты.
...Күй төгілді күмбірлеп,
Ақ тостаққа шүмпілдеп,
Томпаңдаған тамшылар
Би билейді бүлкілдеп.
Мен қуандым балаша,
Шарбақтағы алаша
Бар кірінен арылып,
Жайнайды-ау деп жаңаша!
Нөсер, нөсер, құя бер,
Бұғып жатқан ұяң ел,
Көк нұрына шомылып,
Болар ма екен қыран-ер?!

Көрінген бір кез тау болып, белес белдерім

Көрінген бір кез тау болып, белес белдерім,
Сағынып жүрмін, сендерді көптен көрмедім,
Еркелеп ескен самал жел еске түскенде,
Қапырық қала төсінде тұрып тербелдім.
Мұңайып, жасып, уайымнан егер сарғайсам,
Қайсарлығыңмен, тазалығыңмен алмасам,
Дауылға дүлей мызғымай төтеп жататын,
Тереңге тартқан тамырларыңа жалғасам.
...Нөсерлі сол шақ, енесің жиі түсіме,
Қояндай қорқақ қызды ойлаймын күрсіне,
Үркітіп мені тасадан әрбір шөкелеп,
Торитын бала аман да, есен жүрсің бе?
...Көргенде бізді ақ құйын жынын шақырып,
Қашатын едік даладан үйге бақырып,
Сезбеппін сонда қылығын тентек құйынның
Жан дүниемде әкетерімді жасырып.
...Ай менен қауын тілігін көріп тамсанып,
«Ұқсастық таптым», деп шаттанып жар салып,
Қуанып жүріп аптыққанда, атам бейіті
Сондай бір аймен тұрып еді ғой қарсы алып...
... Шашалғандай ма шағала-ойлар кеудемде,
Тарылғандай ма өмір атты шеңбер де...
Сәулесі айдың өтпестей етіп өңменнен,

Аямай топырақ салыңдар мені көмгенде.

Қалталыға қор қылмашы, Құдайым

Қалталыға қор қылмашы, Құдайым,
Несібемді бір Өзіңнен сұрайын,
Ақша бітсе ақылсызға алшаңдап,
Әкеледі қалың жұртқа уайым.
Дүние буы мастандырып, марқайтып,
Бүкірді де қоятыны-ай шалқайтып,
Қуыс кеуде толып кетсе күнәға,
Қонақтасын лас жерде Ар қайтіп?
Алқымдардан ала түсіп арпылдап,
Алаяқ тұр танауынан таңқылдап,
Пасықты да патшадай ғып пандантып,
Қойғаның-ай, жарық дүние, аңқылдақ.
Қадірсіз боп қара пұлдың жоғынан,
Ибалы жүр еріп көштің соңынан,
Күн бар ма екен адал жанға туатын,
Жылпостардың құтылатын торынан?
Таптап кетті-ау бір опасыз намысты,
(Ақ көңілге кесір қайдан жабысты),
Қолы қысқа қор боп қалды егіліп,
Өкпесін кеп бір өкшелі жанышты.
Бар ізгіні пұлға теңеп, желпініп,
Әлсіз жанның алдына кеп ерсініп,
Кесепаты кеңістікті керіп тұр,

Аспанды да тұрған жоқ ол менсініп.
Мен сенемін киелі деп көз жасы,
Көңіл, шіркін, күні бұрын тозбашы,
Өмір болса, көрерміз-ау әлі біз,
Белгілі ғой күннен түннің озбасы.
Санасызға сабыр берші, Жаратқан,
Жапырмасын қара күшпен ант атқан,
Саяңа алшы самал жүрек жандарды,
Қырықпашы ұшпай жатып қанаттан!

Аспаннан жауып нұр бүгін

Аспаннан жауып нұр бүгін,
Бетімді бұрдым бақытқа.
Намысым түріп түндігін
«Айналма, - деді, - табытқа»!?
«Таптатып таза арыңды,
Не болды, - дейді, - құл болып,
Естімес ешкім зарыңды,
Қаласың көктей құр солып».
Әттең-ай, әттең, әттең-ай,
Есімді жидым кештеу мен.
Шындық деп сенген қатем-ай,
Күндер-ай, өткен еңіреумен.
Есіркеп жүрек, елжіреп,
Орынсыз жеді жұдырық,
Сезімім қалды тентіреп,
Болмысым шаршап, болдырып.
Биікке самғат рухымды,
Сауабын алшы жанымның,
Мына өмір сондай сүйкімді,
Қуәсі бол арай таңымның!

ЖҰЛДЫЗДЫ ӨМІР БИІКТЕ

Абай рухына

Жаныңыз жай тапты ма, Жарықтығым,
Қасында кілең жайсаң рухтының,
Пушкинге қазақты айтып күрсіндіріп,
Гетені, бәлкім, және қамықтырдың.
Шығыстың шайырлары сәуле шашып,
Хайям, Хафиз алдыңда сырын ашып,
«Бір Алладан басқаны сүю болмас»,
Деді ме күнә артқан аузын басып.
Қалды ма Байрон, Шелли рахаттанып,
Құтылып жер мұңынан, қанаттанып...
Жоқ, әлде әр ғасырдың алыптары
Оңаша жинала ма сарапталып?..
Сізден соң кеткен еді қанша Аға,
Қазақтың жүрегінде қаптап жара.
Өзіңіз бастап салған соқпақтарды
Кеңейтіп келе жатыр қара бала.
Ақ нұрдай Құс жолында жайраң қағып,
Жүрсіз бе інілерді қарсы алып,
Мағжаның, Әлиханың, Ахметің де
Мауқын бір басқан шығар Сізге барып.
Қазіргі кейпін айтсам жұртыңыздың,
(Бүтін-ақ, бәрі жақсы сыртымыздың).
Бірақ та тоңазиды, көңіл, байғұс,

Көргенде кей мінезін ұлтымыздың.
Менсінбей, Ана тілін – қазынасын,
Қажытса халқың, кімге шағынасың.
«Үйрен» деп көп өсиет айттыңыз-ау,
«Жирен» деп енді болдық жалынатын.
Өтпелі кезең кейде селдете ме,
Келесі жылдар еніп, шер кете ме,
Дәуірдің өткелінде әр жақсылық
Өзіне ынтықтырып шөлдете ме?
Аян ғой сізге ғасыр соңғы лебі,
Өзіңіз дүлей күштің зор түлегі.
Жатса да сонша заман арамызда,
Жақынсыз жанымызға Сіз үнемі.
Биіктен жұлдыз - өмір жарқырайды,
Елінің әрбір сәтін бақылайды.
Отырған қалам ұстап менің қолым,
Сізге ұнар жыр іздеп қалтырайды...

Аяп кетіп шыршаларды шақ тұрған

Аяп кетіп шыршаларды шақ тұрған,
Дауыл келіп ақ шәліні лақтырған,
Көкке ұшырып ұлпа қарды көпсітіп,
Аумайды екен асау ақпан ақыннан.
Жан түкпірім жаңа түткен түбіттей,
Сені маған жетелеген үміттей,
Жаурап қалды-ау балапандай бақытым,
Өз басымды жүргенімде күйіттей.
Шексіз еді мен елітер пәк әлем,
Армандарды асқақтатар ақ ән ем,
Шарықтатсаң жыр – күймемен ағытып,
Алла алдына мен өзіңмен барар ем.
Тілер едім Тәңірімнен сен үшін,
Есеңгіреп, елпілдеген ел үшін,
«Бар күнәні мен мойныма алайын,
Тек жұртыма бере көрші қол ұшын...»
Аяп кетіп шыршаларды шақ тұрған,
Дауыл келіп ақ шәліні лақтырған.
Көкке ұшырып ұлпа қарды көпсітіп,
Аумайды екен асау ақпан ақыннан...

«Алла!», - деп жаздым ақ қарға

«Алла!», - деп жаздым ақ қарға,

Тәңірім көзін салсын деп.

Адасып жүрген ант, арға,

Қаһарын төгіп алсын деп.

Жердегі көріп жанжалды,

Көк әлем көңіл бөлсін деп,

Бұйыртып бұла таңдарды,

Өркендеп өңір өнсін деп.

Аспан боп жүрген көкірек,

Аласарып бір көрсін деп,

Тұлымын қиған төңірек,

Өсіріп бұрым өрсін деп.

Сіміріп нұрды тау, өзен,

Мейірге жұртым қансын деп,

Өзіңе, Тәңір, тәу етем,

Шырағы елдің жансын деп...

ӘЙЕЛ МОНОЛОГЫ

Дүрелеген дұшпандарға дес бермей,
Азулының айбатынан сескенбей,
Ар жолымда ақ жауындар жарылқап,
Өтсем деймін еш пендеге кектенбей.
Тартысы көп, айтысы көп өмірде,
Шырылдаумен қанша жүрек сөнуде.
Сыбағамды алмадым деп еселеп,
Кейбіреулер Құдайды да сөгуде.
Бар жақсылық келе бермес бір басқа,
Әр пейілге арналады жыр басқа.
Кезегімен келіп тұрар қайғы, бақ,
Күндеріңе көгерендеп күл шашпа!
Ұлы күрес жүріп жатыр санада,
Көңілдер де түсіп біраз сабаға.
Қуат берші, қасиетті нұрлы күн,
Адамзаттың ақ тілегі – Анаға!

Жел тербетіп бұтақ пенен ШЫМШЫҚТЫ

Жел тербетіп бұтақ пенен шымшықты,
Шыршалардан шырын шықты, үн шықты.
Менің құштар көкірегім оянбай,
Неге сонша жылдар бойы тұншықты?
Дыбыстарды қағып алып қара күш,
Көк екеуміз тіл қатыспай қаламыз,
Жүрегіме кенет сүңгіп жұлдыздар
Аспанменен жақын болды арамыз.
Бойлап жүзіп кеңістіктің түбіне,
Құлақ аспай жердегінің үніне,
Көргім келмей көп пенденің ылаңын,
Ұшып жүрем саф әлемге күніге.
Ен аспанда еңлік гүлі өспейді,
Бүркітпін деп және ешкім бөспейді,
Ажыратып, әуре болып жатпайсың
Ақ, қараны, көлеңке мен төскейді.
Күміс нұрмен шомыласың шаттанып,
Бар сезімді бір Құдіретке ақтарып,
Еркелейсің, еміреніп, елжіреп,
Қорықпайсың ештеңеден сақтанып.
...Ал, бұл жақта сұмдықтар жүр жұтынып,
Жақсылық жүр жамандықтан ұтылып,
Тұл тұрмысты бөліп алсын бөрілер,

Мен кетейін бар күйбеңнен құтылып...

Жаралама жанымды жарға ұрып

Жаралама жанымды жарға ұрып,
Шаршадым-ау шаршыдай шаттық таппай,
Түнегінде тірліктің күліп жүріп,
Тепкісінен домалап құр қаңбақтай.
Қара дүрсін мінездер сапырысып,
Бір-біріне бой бермей, тізгінделмей,
Көк ормандар көңілде қалар сыңсып,
Хақ Тәңірі көмегін және бермей...
Оралар ма оңтүстік армандарым,
Оқыс қалай өзгердім өзім білмен,
Бұрынғыша қиялға алданбадым,
Тазшалардан тазарды енді іргем...
Сабылдым саумал іздеп сүттей түннен,
Сағаладым сап-сары сартап күзді,
Сынай бердің, о, өмір, арбап үнмен,
Жағалатып қойдың да жартас-құзды.
Өтеді ғой, кетеді кермек кездер,
Жоғалтқанды сенімін салқын ұрып,
Жердің төсін қаптаған сансыз іздер,
Ашылмайтын, бейне бір, жұмбақ-құлып...

Бірде көл боп жүремін, бірде шөл боп

Бірде көл боп жүремін, бірде шөл боп,
Жарқын жазды мұңлы бұлт кейде көлбеп,
Сұқ көздердің қаламын орамында,
Армандаған қияға шықпай өрлеп.
Айта берсін, мейлі жұрт, аңыздарын,
Сезінгендер түсінер жан ызғарын.
Шыңырауға құламай жүрсем егер,
Жүректегі бұла күшке қарыздармын.
Кету деген оңай ғой қолды сермеп,
Іңкәрлікті аяулы таптап, жерлеп,
Қалай қорғап аларсың намысыңды,
Тепкісінде ессіздің қалған еңіреп.
Ойсырату ерлік пе ойсыздарды,
Қорғансыздың жаны тым көп сыздады.
Жарық бермей ешкімге жымыңдаған,
Жыпырлаған қайтейін жұлдыздарды.
Асқақтық бар, білемін, дара тұрған,
(Сондай күйден пәк әлем жаратылған),
Қауышып-ақ аспанмен кетер едім,
Қырықпасаң сен келіп қанатымн

Арманға асқақ жете алмай

Арманға асқақ жете алмай,
Жан-жағым толып мұң-шерге,
Арымнан аттап кете алмай,
Кірем-ау түбі бір көрге.
Жанымның болмай түк емі,
Қорғаным шықпай тұрақты,
Махаббат бермей бір елі,
Тұмарсыз тағдыр жылатты.
Қызғаныш деген қызылкөз,
Ошақты кетті ойрандап,
Қырсық боп түлеп қысыр сөз,
Соңымнан ерді шойнаңдап.
Бекініс жасап шыдамнан,
Шыңдалдым шамам келгенше.
Кім шығар дейсің құмардан
Бұл өмір – ойын ендеше...
Себелеп нұры сананың,
Келіп ед салғым сара жол,
Көп екен, Алла, амалың,
Сына да, өзің пана бол!

Обалды білмеген оңбайды

Обалды білмеген оңбайды,
Өмірдің заңы бар тым қатал,
Күнәсі өзін кеп қорлайды,
Сол кезде сор дәмін мың татар.
Кердеңде, керіліп созыл да,
Кеміріп қалжасын жалғанның,
Бәрібір азғын да, озбыр да,
Әйтеуір, шайнайды бармағын.
Жақсыға сұқтанар сұмпайы,
Жоқ іздеп жұлынған жуандай,
Келсе егер шағудың ыңғайы,
Уытын шашады жыландай.
Күш алып, ісініп-кебініп,
Жалақтап, тепсініп шығады,
Бәрібір пәктіктен жеңіліп,
Сүмпиіп, үрпиіп тұрады.
Аяйды айласыз, ай маңдай,
Қайтадан түседі құрыққа...
Ақылы жоқтан без шайнамдай,
Имансыз – шіріген жұмыртқа!

Азабын беріп өлеңнің

Азабын беріп өлеңнің,
Қызықты менен жасырып,
Тағдырға мынау не дермін,
Айласын қойған асырып.
Аздан-ақ тауып қуаныш,
Жүрер ем күліп, жайраңдап,
Көктен бір жетіп бұла күш,
Жатпаса жанды ойрандап.
Жуас та болып жусар ем,
Толықсып сенің жаныңда,
Қылығыммен-ақ тұсар ем,
Жасалар жайың, бабың да.
Бірақ та бітіп дәрменім,
Жырларым қалып құлыпта,
Тигенмен саған жәрдемім,
Жүрегім батар ұйыққа.
Өмірден өріп өлеңді,
Өзегім талып жүргенде,
Жеткізер көкке төбемді,
Болсайшы, шіркін, бір пенде!..

Міндет етпе, пенде байғұс, ісіңді

Міндет етпе, пенде байғұс, ісіңді,
Күнделікті нәпсің үшін тер төксең,
Күйкі күйбең басып тұрса мысыңды,
Еш қанағат таба алмайсың жер-көктен.
Жүрекке жат қылығымен, сырымен,
Жаныңдағың жүрсе жүйке жұқартып,
Қауыша алмай нұрлы, нулы жырыңмен,
Үркіп ұшып кетті дей бер бір бақыт.
Жаз жайраңдар ұмыттырып ызғарды,
Тек қорқамын: үнім шығып тым өктем,
Кеш кезіккен сыңарыма сындарлы,
Қарамасам болғаны да күдікпен.
Маған да бір шарықтайтын кез келер,
Көшкен қар мен жүрген сеңге қызықтым,
Екпінімен тау мен тасты төңкерер,
Жоғы-ай менде дүлей, тасқын рухтың?!

Алматының үстінен бұлт кетпеді

Алматының үстінен бұлт кетпеді,
Қабағы да қатулы жұрт өкпелі,
Дүниенің дүбірлі жазы келмей,
Созылмалы шаршатты бұл көктемі.
Көлгірсуден жалықтық, жағынудан,
Шекпендіге шені бар бағынудан,
Жүрегінде шері көп ел болсақ та,
Қағынудан аулақпыз, табынудан.
Барамыз ба ұғынбай сөз құдіретін,
Халық едік ақылға жүгінетін,
Құлы болып құлқынның, қызық қуып,
Азайғандай азамат жөн білетін.
Жатқан жоқпыз, шүкір ғой, көштен ауып,
Жүргендер де бар шығар дүние тауып,
Талай жастың, байқаймын, жанарында,
Үрку басым, тұрғандай төніп қауіп.
Тынысымен даланың нәрленбеген,
Бабалардың рухымен әлденбеген,
Қара басын күйіттеп қашатұғын,
Енді қайтіп ұрпаққа жәрдем берем?..
Ойладың ба бұл жайды, ағайын-ау,
«Ірілікке ел үшін жарайын-ау,-
Деп айтатын кімің бар, шық «алғалап!»-

Осылайша әлде, дабыл қағайын ба-ау?!

Жарқын сәттер көп-ау еске алатын...

Жарқын сәттер көп-ау еске алатын...

Мен күлгенде құстар да ән салатын,

Үйдің іші толып кетіп сәулеге,

Жақындарым шаттанып бір қалатын.

Қуанушы ем әрбір жанды құт көріп,

Толқығанда жанарыма шық толып,

Байқамаппын қоюланып қызғаныш,

Төнетінін шаңырағыма бұлт болып.

Аласапыран құйып кетті бұрқасын,

Балаларды періштелер қорғасын,

Дұшпаныма тілей жүріп жақсылық,

Анық менің пәктігімнен танбасым.

Жоя алмайды жамандықты жамандық,

Қара кетпес бояғанмен қара ғып,

Зор мәрттіктен нұрланып бұл дүние,

Таң да атып келеді, әне, ағарып...

Көкке бір ұшқан көңілге

Көкке бір ұшқан көңілге,
Көрікті болмас жер-көркем,
Себебі, оның өмірде,
Жанына жақын жоқ екен.
Бар екен туыс, жамағат,
Балалары да, жары да,
Бәріне сыйлап шапағат,
Жүріпті өзі қамыға.
Өтіп те жатыр бөз күндер,
Бозалаң тартып маңайы,
Байқаса – кілең өршілдер,
Момыны өзі баяғы.
Арсын да гүрсін мінездер,
Міндеттер алған жабысып,
Бірінен бірі мін іздер,
Бірімен бірі алысып.
Сүрердей өмір мәңгілік,
Ұғысуы аз әманда,
Қанағатсыздық, қарсылық,
Көбейгеннен соң оңар ма?
Жер басып жарық дүниеде
Жүргені бақыт десе де,
Мініп ап күміс күймеге,
Жұлдызға тартып кетсе ме?..

Көкке бір ұшқан көңілге,
Көрікті болмас жер-көркем,
Себебі, оның өмірде,
Жанына жақын жоқ екен...

Жылаңқы мына өмірдің

Жылаңқы мына өмірдің
Бітпей де қойды жауыны.
Қисайып бөркі бөрінің
Азайды көңіл сауығы.
Қалампыр қалды қуарып,
Жүректі бір кез өртеген.
Сезімдер семіп, суалып,
Күнәға баттық белшеден.
Қарайып қаны пенденің,
Сыланбай сұлу керіліп,
Құлы боп тиын-тебеннің,
Жұмыр бас кетті желігіп.
Өжеттік өксіп жаншылған,
Өкшесі өткір бұл күнде,
Қастерлі менің қаршығам,
Биікті аңсап күрсінбе...

Бұлт торлаған көңілді

Бұлт торлаған көңілді,
Бозторғай келіп тулатып,
Сырқатқан сынық сенімді
Армандар жүрсе жұбатып...
Сауабын алсам деп едім,
Сарсаңға түскен жандардың,
Самалын жұтсам деп едім,
Кешігіп атқан таңдардың.
Өгей боп мына өмірге,
Құдайым, сақта кетуден,
Шығуым керек төріңе,
О баста солай бекінгем.
Жалындап тұрған жас шаққа,
Үйірдің, тағдыр, қамшыңды,
Салғың да келді-ау мазаққа,
Амалың, бірақ таусылды.
Дауылға дүлей қайыспай,
Күлімдеп тұрдым қасқайып,
Екенсің, өмір, сайыстай,
Шеңберден, бірақ аспайық...

Жүрегімнен жүрмін ойып өлеңді

«Дүниеде ақындардың бәрі жалғыз»

М. Мақатаев

Жүрегімнен жүрмін ойып өлеңді,
Әрбір күнім соңғы сәтке теңелді.
Ішімдегі жалын өртеп бойымды,
Аптабынан еріндерім кезерді.
Кетерімді сезгендіктен ертерек,
Қалғым келер, бәлкім, саған еркелеп,
Мен өзімді қызғанамын өлімнен,
Қара дәудей жетелейтін, желкелеп.
Обалына қалып, қайран, сан кештің,
Омалғандай бір орында, хал кештім.
Құрбандыққа шалып шадыман шаттықты,
Бой көтеріп сергіген де емеспін.
Тауқыметті үйіп бердің, Құдайым,
Әр мұңлыққа жаным ашып ұдайы,
Жүргенімде жүректерге жол іздеп,
Мені ұғатын жоқ-ау жұрттың сыңайы.
Ақын жанын түсінетін жан қайда,
Мөлдір сәтін ол да маған арнай ма?
Мазасыздау мұңдарымнан мезі боп,
Әлде, қашып кетер ме екен шалғайға...

Сығымдап сыршыл сырбаз әлемімді

Сығымдап сыршыл сырбаз әлемімді,
Жебірлер жеткізбеді дәлелімді,
Жүремін амалсыздан опасызға
Тәрк етіп жібі түзу сәлемімді.
Көктегі өзімшіл деп көркем айды,
Жақтырмай жұлдыздар да табалайды,
Астарлап ақиқатты мың құбылтқан
Күншілді еркінсіткен жарамайды.
Алу жоқ, тек беру бар бағытымда,
«Пәк екен ниетім де, шабытым да», -
Дер едім, мені өксіткен өкініштер
Айналса тамшы жасқа табытымда..

АДАМ ТУРАЛЫ ОЙЛАРДАН

Шеңберге ешбір сыймайтын,
Санасы жанын қинайтын,
Көрікті көрсе көркейіп ,
Жәудіреп сезім сыйлайтын...,
Нәзік те мұңшыл, пендем-ай,
Құлайсың кейде кердең-ай,
Сенімің түсіп сарсаңға,
Шаршайсың шемен шерден-ай...
Шырылдап кеуіл- кекілік,
Буасың белді бекініп,
Мызғып та жатқан мезгілдің,
Мазасын мүлдем кетіріп...
Тауысып таңын тағаттың,
Алардай алдын апаттың,
Уақыт – тұлпар үстінде,
Қалқиып кетіп бараттың.
Сыртылы сатқын сағаттың,
Сыбағанды тұр санап тым,
Айтшы сен менің сауаттым,
Алдында ардың жауаптым,
Балапан- балғын жүрекпен,
Дәуірді мына алпамса,
Өзіңе қалай қараттың?!..

АЙБАТЫМ-АУ, ТЕНТЕГІМ, ТЕТЕЛЕСІМ

Бауырым Серікбектің рухына

Айбатым-ау, тентегім, тетелесім,
Керегенің көгерткен көсегесін.
Жастайыңнан жетімдік көрген соң ба,
Тым ертерек, жаным-ау, есейгенсің.
Бар қызықтан өзінді тежеп жүріп,
Шайпауынан өмірдің іштен тынып.
Болып қалдың тірегі шаңырақтың,
Қашан келсек, қарсы алдың күліп тұрып.
Әкеміз де сен едің, ағамыз да,
Жас та болсаң нұр құйдың санамызға.
Ойламадым кіші деп мен де сені,
Жатса-дағы жеті жас арамызда.
Күйіп-пісіп ауылдың жағдайына,
Әр қиянат бататын шамбайыңа,
Күштей көріп бізді бір құтқарушы,
Қанықтырып қоясың мән-жайына.
Сыйлы едің туысқа, бар маңайға,
Қырыққа да жетпедің, шара қайда.
Кететіні-ай жақсының сонша ерте,
Құрбандыққа жамандар жарамай ма?
Төмпешік боп жатырсың, құшып жерді,
Көкірегің тыншыды мұң мен шерлі,

Үңірейіп орның тұр үйге келсем,
Жоқсың енді, бауырым, жоқсың енді...
Сағынамыз сені біз әңгіме етіп,
Сәбилерің бейнеңді елестетіп.
Өлең арнап, соңыңнан қалам деп пе ем,
Тай-құлындай тебіскен өзің кетіп...

Ашылмады көңілімнің түндігі

Ашылмады көңілімнің түндігі,
Ауырлады арқамдағы жыр жүгі,
Ұшып жатыр қар мен желі аралас,
Күмілжіген күндерімнің кірпігі.
Арылтқым кеп сені тозаң, шаңдардан,
Мөлдір самал сұраймын мен таңдардан.
Себім тисе екен деумен дертіңе
Қорғап келем қоламта кей жандардан.
Шайқалмасын деумен сенің үмітің,
Тежеп келем өзімді-өзім күні-түн.
Қабағыңа қараумен-ақ жүремін,
Сезімімнің селдіретіп түбітін.
Әрбір адам қоғамының айнасы,
Жетіп жатыр оның амал-айласы.
Сақтай алсаң өздігіңді болғаны,
Керегі жоқ тиын-тебен пайдасы.
Қарсы аққанмен ағыстарға аптығып,
Өмір өтер кермек дәмін таттырып.
Арзымайтын алабөтен сезім көп,
Қанаттыға кетер бір күн қақтырып.
Табиғатта бар-ау керім үндестік,
Назар салмай сол ғажапқа күн кештік,
Қарасаңыз барлық болмыс негізі –
Шиелене байланысқан бірлестік.

Әрқашанда сана-сезім жарасып,
Адам жүрсе бір-біріне жаны ашып,
Мейірімнен қуаттанып, нәр алып,
Мөлдірейді сәби дүние – қарашық!

Толастамай тасқыны сел-сезімнің

Толастамай тасқыны сел-сезімнің,
Өкінішін ойлап өткен кезімнің,
Жылдарымның парақтарын жыртқым кеп,
Келеді бір жеңілденіп көз ілгім.
Сонша аңқау болармын ба балаша,
Өмір мынау көрінетін тамаша,
Бар сырымды, бар шынымды ақтарып,
Аңқылдаппын біреу елеп қараса.
Жарқылдаппын жалыныммен күйдіріп,
Көпшіліктің қызғанышын үйдіріп,
Асып-тасып кетті деп те біреулер,
Тағдырыма кіріп кетті килігіп.
Араласты сыбанып ап білекті,
Талқандады қанша ізгі тілекті.
Бәрінен де қиын болды-ау ауыртып,
Тілім-тілім еткендері жүректі.
Сонда-дағы буырқанып бой бермей,
Терең-терең тұңғыықтан ой тербей,
Өтемін-ау осы өмірден бәрібір,
Жаман адам бар дегенге мен сенбей.
Бір ащының, бір тұщысы бары анық,
Адамзаттың жан дүниесі жаңарып,
Жаңа ғасыр жақындатып ғарышпен,

Жер бетінде жойылса екен алалық.

Малынған алтынға, жақұтқа

«Скелеты свои люди в шелка завернули,

Глядят на цветы».

(Тие, древн. японский поэт, IX в).

Малынған алтынға, жақұтқа,

Тігісін жатқызып жалғанның,

Жүргендер жеттік деп бақытқа,

Білмейді-ау көз жастың салмағын.

Байлықты таза деп кім айтқан,

Құралса қарғыстан о бастан,

Мал үшін біреуді жылатқан,

Құлайды бір күні оңбастан.

Тайраңдап, талтаңдап жүрген ұл,

Бақ көріп тапқанын әкенің,

Сезбейді-ау бүгін – нұр, ертең – тұл,

Бар дәулет бұйырмай кетерін.

Құт келсе қайырмен, иманмен,

Береке, абырой асырар,

Ешкімге тигізбей жиғанмен,

Оп-оңай көр байлық шашылар.

Жақтырмас Жаратқан аярды,

Өйткені, өзі кең, мейірлі,

Ғұмырың болсын деп баянды,

Босатсай тұсалған пейілді.

Малынған алтынға, жақұтқа,

Тігісін жатқызып жалғанның,
Жүргендер жеттік деп бақытқа,
Білмейді-ау көз жастың салмағын...

Үйрену керек барды бағалауды

Үйрену керек барды бағалауды,
Сөз саптап, ақыл-ойды саралауды,
Кесапат жоламайды кесірсізге,
Жұртыңды қою керек табалауды.
Тәлімі азған елдің бар әдеті,
Сыртынан суыртпақтап, сөз теретін,
Өсекке құмар болмай, іске жүгін,
Әлемде аз ба кәсіп меңгеретін.
Баршылық арқасы ғой, алшаңдаймыз,
Бұрылып айналаға зер салмаймыз,
Барып та басқа елге күн көрер көп,
Біз, бірақ, бөтендерше кете алмаймыз.
Әркімнің қимасы бар бұл тірлікте,
Ол – Отан тербетілген көкіректе,
Бабалар мейірімі таңба-сынды,
Басылып қалған жоқ па әр жүректе.
Бірегей халықпыз біз қарға тамыр,
Сақтардан басталады Ата-дәуір,
Қанымен жанын берген туған жерге,
Бар қазақ бір-біріне туыс-бауыр.
Үйрену керек барды бағалауды,
Сөз саптап, ақыл-ойды саралауды,
Кесапат жоламайды кесірсізге,

Қою керек жұртыңды табалауды

КЕҢЕС ДӘУІРІНДЕ ӨМІР СҮРГЕН ҚАРТТЫҢ МҰҢЫ

«На совести усталой много зла».

А.С. Пушкин.

(из «Каменного гостя»)

I

Тірегім бол, тәлтіректеп әрең жүрмін,
Жанып біткен ошақтағы мен бір күлмін,
Тамырыммен қопармаса екен қаһар,
Қайталанып жетпіс жылғы қырғын-сүргін.
Үрейлерден үркіп қалған жүрек – байғыз,
Көңілімнің әйнектері айғыз-айғыз,
Отырамын сәл кешіксе үйдегілер,
Хабар келіп қала ма деп әлде жайсыз.

II

Қатал тағдыр аямай жазалаған,
Ұрпақ едік Алланы мазалаған,
Сендер көрер жарық па, кім біледі,
Қиянат, қияметтен тазалаған.
Бұл пенде шыдайды екен Құдай жазса,
Аштықтан азып-тоздық арса-арса,
Қазанда қазан болып қала жаздап,
Қырылдық отызында және малша.
Қырқыншы жылдар келді борап оғын,
Тағы да қалды халық жоқтап жоғын,

Кейін де жан сақтадық үн шығармай,
Жондырып арқамыздың жота-жонын.

III

Азғындап күні үшін арын сатқан,
Күнәға белшесінен аз ба батқан,
Үркітіп, қорқытудан айла асырып,
Үкімет саналыға құрған қақпан.
Кеткен соң бас көтерер не бір ерлер,
Ел қайтіп тез арада кемелденер,
Соғыс пен қасіреттен аман болсақ,
Жақсы мен жайсаңдарың өсіп-өнер.

IV

Мына көз көп сұмдықты көрген еді,
Жүректе не бір бейне тербеледі,
Ерлердің кешегі өткен рухтары
Ұрпаққа талай әлі дем береді.
Құтылып кетейінші парызымнан,
Кезеңнің құрбанымын сағы сынған,
Берейін мен батамды еліме арнап:
«Аларып, қалма айрылып арысыңнан!»

Қуат кеміп, көбейіп мүлдем сұр күндер

Қуат кеміп, көбейіп мүлдем сұр күндер,
Өтті бастан көп жәйттер күрсінтер,
Анда-санда біліп қоймай халімді,
Бауырларым, сағындырып жүрсіндер.
Өздеріңе көп қой шертер сырларым,
Пенделіктің көрдім не бір қырларын.
Дауыл келіп сабалады жанымды,
Майыстым да, шүкір, бірақ сынбадым.
Өзексіздер ортасында шырылдап,
Озбырлықтан жаным, тәнім шымырлап,
Мына өмірден кеткендей ем түңіліп,
Бір Аллаға мұң-шерімді сыбырлап.
Уақыт – емші айықтырып сырқаттан,
Сейілдірді ойларымды мың батпан.
Мен ынтыққан тазалықтың әлемі,
Мейірлене кеңістіктен тіл қатқан:
«Езілмеші, есебі бар тірінің,
Көргендерің жолдары ғой жырыңның,
Сүйген құлды сынай түсем демеп пе ем,
Мұның бәрі саған берген ілімім»...
...Дос-дұшпанды бір Тәңірге тапсырып,
Жүрген сайын келіп жатыр жақсылық.
Көңілімде кірбің қалмай нұрланып,

Тілеп жүрем ел-жұртыма пәктілік.

ЖАҚСЫЛАРҒА

Дауа бар ма ымырасыз тағдырға,
Шыныменен қимасың боп қалдым ба?
Сен қарайсың мөлт-мөлт етіп жанарың,
Менің жаным тірелгендей алқымға.
Бар-ау небір таңқаларлық сән тұлға,
Әдемілік шыдамсыз ба салқынға?
Сыйлап тұрып қазынасын табиғат,
Аямастан салады екен сан сынға.
Өріміңді өктемдікке қидырып,
Қанатыңды ұшпай жатып күйдіріп,
Жүрерсің-ау жона-жона жолыңды,
Келсап-кезге арманыңды түйдіріп.
Орны толмай орғып өткен оқ сәттің,
Құрбан көңіл! Жомарттықты жоқтаттың,
Мен астамдық жасап кетсем кей кезде
Тәубеме сап, толастатып, тоқтаттың.
Болғым келіп көрінгенмен тым қатты,
Өршіл қиял желіктіріп, құлатты,
Қиянатым білместіктен жасаған
Өзімді әбден еңкілдетіп жылатты.
Ұмытшақтық парызымды ұрлатты,
Жандар кетті жүрегіме қымбатты.
Өкпелерін айтып маған о жақтан,
Жан-жарамды қайта-қайта сыздатты.

Арымды аршып ағаттықтар астынан,
Айрылғым жоқ енді қайтып жақсыдан.
Жүрсе екен деп әрдайым сен жанымда
Жиі-жиі апама пал аштырам...

Үзіп тастап бар шылбырды тұсаған

Үзіп тастап бар шылбырды тұсаған,
Арыламын мен бір күні құсадан,
Көңілімді қырсық мұңнан тазартып,
Сенімімнен қайтадан мен күш алам.
Мен көтерген жүкке әркім шыдамас,
Көп пендені тағдыр бұлай сынамас.
Биік жардың шетіменен жүргендей,
Үрейменен үміт кейде аралас.
Аяғымды қия бассам құрыдым,
Артымда тұр жәутеңдеген құлыным.
Сондықтан да бес тағдырды арқалап,
Сақтап келем иманымның тұнығын.
Ешбір жанның қорлығына көнбеспін,
Намысымды өлмей қолдан бермеспін...
Бірақ, бірақ ... күрмеулі өмір тым қысқа,
Бар дұшпанмен келді бүгін елдескім...

Жылдардың көбі кетіп, азы қалды

Өмірдің көбі кетіп,

азы қалды....

(Ә. Бейсеуовтың әнінен)

Жылдардың көбі кетіп, азы қалды,

Сондықтан өмір маған базыналы,

Жанымды тебіrentсе жарқын сәттер,

Жүрегім ауруынан жазылады.

Кей-кейде көңіл, шіркін, тарылады,

Тірлігім шықпай қойып мағыналы,

Ондайда тығырыққа тірелгендей,

Алдымнан бар қақпалар жабылады.

Соңғы көш түзегендей сәнін тағы,

Өзі де тым өзгеше салиқалы,

Ырғауында астарлы өктемдік бар,

Қайтарып алатындай қарымтаны.

Менің де жоғалтқаным табылады,

Жан-дүнием барлық мұңнан арылады.

Сол кезде есіне алып мені бір жан,

Ынтығып, өліп-өшіп сағынады...

ЖАМБЫЛ РУХЫНА

Жамбыл ата!

Арыстандай айбатты жүзіңізден сескенем,
Шамандықтың лебі бар жырлар тыңдап өскен ем,
Бірақ Сіздей жоталы, арынды ақын көргем жоқ,
Сол дәуірде айтыспен өзіңізге дес берер.
Домбырасын қазақтың даралатқан, Жәкем-ай,
Суырып салма өнерін бағалатқан, Жәкем-ай.
Адамзаттың рухын қазақ болып көтеріп,
Дала жырын әлемге саралатқан, Жәкем-ай!
Жүзге келген жандар бар, көргенін де айта алмас,
Ең болмаса өмірден алғанын бір қайтармас,
Сол өзіңіз иілтіп иіндерін талдыртқан
Жырды селдей ағылтқан, айтыңызшы, қай Парнас?
Жолбарысың жаныңда, жоламаған жамандық,
Алла өзі жаратқан әр ұлыны дара ғып,
Дүркіретіп тойыңды, әруағыңа бас идік,
Жырың, Жәкем, ұрпаққа мәңгі болсын тәбәрік!

Алмасып жазың қысымен

Алмасып жазың қысымен,
Жүргіздің аяқ ұшымен,
Сәуір сәт сыйлап қуаныш,
Қысыр күн басты мысымен.
Тұрғанмен кейде құлшынып,
Болмашы жерден шу шығып,
Жақындап қалған арманға
Жете алмай үнсіз күрсініп.
Жүремін ылғи өрт құшып,
Дәрменсіздіктен дерт ішіп.
Ашу мен ақыл арбасып
Жеңе алмай бірі, тең түсіп.
Қайырым күтіп құр алдан,
Өте алмай сынақ, сындардан,
Дауасы жоқ, дауы көп
Мезі болғам кей жылдардан.
Кезім жоқ өткен алаңсыз,
Жақсылық болмас жамансыз,
Ақ боз ат күндер арындап,
Еткем жоқ тірлік жарамсыз.
Елімді сүйдім елжіреп,
Жетімге жүрдім боп тірек,
Көрсете білдім пасыққа
Лайықты жерде көкірек.

Даңдайсытпадым даңғойды,
Аластап келдім ала ойды,
Халқыма тілеп амандық,
Болса екен дедім абыройлы.
Іздемей қызық түндерден,
Сыр бермей сыртқа бір көрген,
Жанымды қояр жер таппай,
Санамды мүжіп үлгергем.
Кемсеңдеп кеткен күндерім,
Қиянатты аз көрмедім,
Жаманнан талай жеңіліп,
Амалсыз, қанша еңіредім.
...Жарық күн! Сенсің сүйгенім,
Маңыздым менің, күрделім,
Жатсам да ертең жұмақта,
Өзіңе тартар бүйрегім...

Мардымсыз мұңға мұқалып

Мардымсыз мұңға мұқалып,
Көбейіп ұлттың күмәні,
Жүйкесі жұрттың жұқарып,
Күрсініп батты күн, әні.
Не заман өтті боркемік,
Үгіткен ұлан-үмітті,
Зомбыдан сүйреп зор ерлік,
Тілекті қанша тірілтті.
Құланға қамшы салдырмай,
Егіле сүйіп ел-жерді,
Қайғыға – қасқыр алдырмай,
Қорғаған айтсай ерлерді.
Көгерер әлі көсеге,
Көңілдер шалқып, шарықтар,
Талайды көрер пешене,
Бәрін де өмір анықтар...
Аялай алған ұлдарын,
Халықтың бағы жанар-ау.
«Қарға» - деп, бірақ, сұңқарын,
Жүрмесе атып жарар-ау...

Тағдырды жеңем дедің бе

Сіңілім Сәрсенкүлдің

рухына

Тағдырды жеңем дедің бе,
Айқасқа түстің өліммен,
Иланып жалған сенімге,
Беріп ең орын төріңнен.
Өрімдей еді өмірің,
Дертіңе шипа болмадым.
Өлместей маған көріндің,
Артымнан ерген боздағым.
Жылылық аңсап келуші ең,
Еркелеп, кейде еркінсіп,
Алмаушы едің, беруші ең,
Дерт болып кірді бір қырсық.
Жетімдік жеген жігерді,
Көңілшек етті жасыңнан,
Аспаны өмір түнерді,
Аз болды кезі ашылған.
Риза бол, жаным, аяулы,
Қимайды сені жақындар,
Сүруге өмір баянды,
Хақың бар еді, хақың бар.
Артыңда қалды Құралай,
Жаутаңдап жасқа булығып.

Тарқамай қалған құмар-ай,
Ұлың жүр аңсап, үгіліп...
Қолдап та, қорғап демерсің,
Анасыз көңіл жарым ғой,
Түске де жиі енерсің,
Өлген соң адам сағым ғой.
Көрмеген өзің көктемдер,
Бұйырсын енді ұрпаққа.
Бір күні тосып өктем жер,
Бізді де алар құндаққа...

АРУАНА ДҮНИЕ

Шымылдық әппақ, әппақ қар,
Шағылысқандай сезіммен...
Арыңды мәңгі сақтап қал,
Кең пейіл дүние – бозінген.
Қия алмай сені жан жатыр,
Жәудіреп жұлдыз – жанары,
Дедің бе: «дәйім аңсағыр»,
Бергенде баста батаны.
Аршын бел арман аңсатты,
Жарқылы отты жасындай.
Адуын жандар шаршатты,
Ашуы қайтпай, басылмай.
Азсынып жазды жүргенде,
Күндердің көбі бұлт болды.
Шер төгіп аспан шерменде,
Көкірегіме мұң толды.
Көзімді ашып көргенім,
Ынтықтырдың-ау ылажсыз,
Білсем де барын өлшемің
Кейпіңді көріп тұрақсыз...
Бәрібір саған құмармын,
Аруана – дүние, ақ шабыт,
Қойнына түнек құлармын,
Қолыңнан бір күн аттанып...

ЖАБАЙЫ ЖЫЛҚЫ

Айдарың еркін құстың қанатындай,
Қимылың бұла күштің қайратындай,
Көзіңде сары алқап, сайын дала,
Екпінің батырлардың айбатындай.
Бетіңнен ешбір адам қайтармаған,
Дүлей мен дүрмектерден тайсалмаған.
Әкетші ілестіріп шабысыңа,
Өзіңдей, бәлкім, мен де қайсарланам.
Сағыммен бұлдырайсың мұнарланып,
Мен тұрмын қуатыңа құмарланып,
Тағысы кең даланың, білмейсің ғой,
Жігер де қалатынын жұмарланып...

УАҚЫТ ЖАЙЛЫ

Сәттерім менің бос өткен,
Жайдақ аттай жүгенсіз.
Қаулаған сөз бен өсектен
Шыға алмай, кеткен күрессіз.
Көштіңдер жылап, жылыстап,
Ешбір ем езге таба алмай,
Өкінішті талай уыстап,
Мәңгілікті етіп мекен-жай.
...Қайырылмас менің қымбаттым,
Қадіріңді ерте білсем-ді.
Елемей сені жоғалттым,
Қайтарам қалай есемді?..

Намысым қайда кеткен, қалғып жүрмін

Намысым қайда кеткен, қалғып жүрмін,
Кес-кестеп кең шеңберді тар ғып жүрмін,
Тағдырдың көп сынынан сүрінумен,
Бойымды игере алмай қажып жүрмін.
Заманның сәйкес келмей талабына,
Ілінбей інжу-маржан қаламыма.
Өтем бе бұл әлемнің бар бояуын,
Қандырып, сіміртпестен жанарыма?
Қуылып құлай сүйген көкіректен,
Күркілдек күндер халі ауыр неткен.
Көрсетіп әзірейілдей қойған қай күш,
Жақыным тілдеседі әріректен?
Еркімді есіл кездер кеткен алып,
Сендерге қойдым шырақ Сөзден жағып.
Болады меңді жүрек менменсінген,
Күткенін мойындамай өліп-талып.
Жалығып кеттім мүлде мөңтеңдеуден,
Надандық итермелеп өр кеудеден.
Тұтқынның талабының таланы жоқ,
Шарасы және де жоқ өртенгенмен.
Білмейміз құттың мәнін құны барда,
Тойымды тобалықтың мұңы бар ма?
Жаратқан, мен шаршадым түзу жүріп,

Өзімдік соқпақ берші, бұрып ал да!

Жүректе ауыр жүкпенен

Жүректе ауыр жүкпенен,
Айнымай жырдан, сенен де,
Ешкім де менен күтпеген,
Ғажайып таңға енем бе?..
Күлімдеп, арбап сәулелер,
Қиялдың ердім соңынан,
Үзбеген өзім мәуелер,
Жолықты бүгін оңымнан.
Міндетін жүктеп баршаның,
Шығармай көңіл шырынын,
Күйбеңнен күйкі шаршадым,
Мойныма салған құрығын.
Найзағай жанып жырменен
Күмбезін көктің тілді кеп!
Кенеттен кербез үнменен
Көкірек кетті күмбірлеп.
Бұл шаққа кірбің үйіртпей,
Биіктен байқап төменді,
Дүниеден, бейне, ақ сүттей,
Саумалап жүрмін өлеңді...

АҚЫН ЖАНЫ

Аластадым сені Сөзбен, Отпен де,
Қайдан ұқсын маймақ көңіл көп пенде,
Менің жаным құлазыды нені іздеп,
Бүрін жарған қайың-мүсін көктемде?
Көшпелі өмір көтеріңкі, көңілді,
Арнасынан көл де шалқып төгілді,
Асып-тасып, өректіген өлеңім,
Аяқталмай қалатындай көрінді.
Бойымдағы бұла сезім жоғалып,
Отырамын, кейде, жаным тоналып.
Күйзелісте жүрген жанды көргенде,
Жүрегімнен бергім келер от алып.
Жақындарға шамам болмай қарайлар,
Жанымды үгіп нәр татпаған таңдайлар,
Түніменен елестейді көзіме
Шимайланған тылсым тағдыр-маңдайлар.
Қыңыр көкте жарқылдатып жасынды,
Асқақ көңіл кейде садақ асынды,
Жауыздарға қарсы аттанып бір өзі,
Құлап түсіп еңірегенін жасырды.
Екпінімен не бір күшке бергісіз,
Ақын жанын көктем кезіп, керді күз,
Қамшы сабы секілді бұл фәниде,
Мерт болмасын мерген-жүрек мезгілсіз!

НҰР ШАШЫЛДЫ, МАҒЖАН АҒА, ЕЛІҢЕ!

Сүйіп өттің, күйіп кеттің сезімнен,
Күншығысқа қуат бердің Сөзіңмен,
Жыр- жүрегін алау еткен еліне,
Жұртың қалай айналмасын өзіңнен!
Елің міне, жолбарыстай жол салған,
Келешектің ағыстарын қарсы алған,
Құлшынады, қуыстанбай, именбей,
Жан-жағында тұрса-дағы қанша арлан.
Еліктеумен әлемдегі құмарға,
Бой алғызып жүргені бар ұранға,
Соққаны көп басын тау мен тасқа да,
Бірақ, Аға, нұр шашылды Тұранға!
Сіз аңсаған құйып жатыр нөсерлер,
(Етек-жеңін жинап та жұрт еселер),
Елдің тойы көбейгенге күңкілдеп,
Көре алмайтын бар ғой небір есерлер.
Қанша баба жете алмаған тілектер,
Қанша аға шыға алмаған түнектер,
Жарқырады, қолдап Тәңір көгінен,
Қазақ жерін қашаннан да Күн өпкен!
Сәт өтпейді жаңа арна, ағынсыз,
(Дүние мынау кеткендей боп сабырсыз).
Адамзаттың алып күретамыры,

Ен даламда соғып та тұр дамылсыз!
Жеткіншек жүр жетсем деумен қызынып,
Әлемдегі бар кәсіпке қызығып,
Білімменен, еңбекпенен нәрленіп,
Қазақ деген келеді, Аға, шынығып!
Кемшілік бар, кертартпалық, керендік,
Жетпей жатыр жетелілік, тереңдік,
Жылдар бойы жауырланған жігермен,
Қайдан бірден келе қойсын ерендік.
Жаутаңдамай, алаңдамай өзгеге,
Мол ырысқа жеттік еге кезге де,
Қанша ұрпақ қиялдаған күні-түн,
Ұлы дәуір келді қыран өлкеге!
Сіздер жайлы азаттыққа жол ашқан,
Жазылады әлі талай жыр-дастан,
Арыстары Алты Алаштың айбарлы,
Армандары ақ таңдарға ұласқан!

Жоғалттым ба өзіңді, оралмадың

Жоғалттым ба өзіңді, оралмадың,
Ұлағатты, шырайлы ұлы Арманым,
Алысумен жүргенде мың мұңыммен,
Мен өзіңе ат басын бұра алмадым.
Қылышқа емес қызығып қынабына,
Құнығатын мен бе екен құмарына,
Елітемін, ерікті алар баурап,
Кезіксем құндылықтың құнарына.
Жарқын сәттер аз екен жарылқайтын,
Тылсым тұлға көп емес таңырқайтын,
Ақиқатын іздеумен бұл дүниенің,
Биік сана қайда екен жалындайтын.
Шартарапта шашырап шабыт құшқан,
Бір-біріне жандар жүр мәңгі құштар,
Мөлдірейсің, көк аспан, білсең айтшы,
Табысуы мүмкін бе ол байғұстар?..

Ашыл, күнім, ашыл

*Ашыл, күнім, ашыл,
Дидарыңнан шашыл.
(Халық ертегісінен)
Ашыл, күнім, ашыл,
Нұрыңменен шашыл!
Аңқаулықпен өткен
Кей сәтімді жасыр!
Жоқ секілді қасым,
Етпе ешкімге масыл,
Келер екен қашан
Маған кездер асыл!
Жаным мұңлы қазір,
Сырқат көңіл, жазыл,
Тәтті еді қандай,
Өзің айтқан әзіл.
Арғы жаға жасыл,
Суға құлап лашын,
Толқын келіп көмді,
Оның тамшы жасын..*

КӨҢІЛІМНЕН КҮЙ ТӨГІЛДІ ЕРІКСІЗ...

Сенім жайлы

Оян, сенім, оян, сана-сезімім,
Уақыт жоқ қалғып жатар езіліп,
«Мен мұңдалап» келіп жетті ақиқат,
Қалған екен көлеңкеде көз іліп.
Ешбір күмән болған емес кеудемде,
Білген едім хақың жоғын келмеуге,
Жапырақтары тұмауратты жанымның,
Дайынбысың қазір оны емдеуге?
Сегіз өрім жігер берген сенімім,
Таңғы шықтай діріл қаққан елігім,
Сәуле шашып тұрмасаң сен кеудемде,
Қалар едім өтінде күз желінің.
Құдіретіңе үнсіз ғана бағынып,
Тәңір тұтам, бір өзіңе табынып,
Гүл-жүрекке қонған сен бір көбелек,
Оттан, желден қорғап жүрем сабылып.
Тежесе екен жел тезірек торы атын,
Ол соққанда боран ұйытқып тұратын,
Астаң-кестең дүние, тек сәмбітал
Іздеумен тұр суға кеткен мұратын.
Сенімімді мөлдіретіп бұлақтай,

Сезіміме сүңгітемін суалтпай,
Күні-түні аялаймын күзетіп,
Ертеңіме жеткізсем деп құлатпай.
Жақсылықтың жарығымен жайқалып,
Жамандықтан көрген жоқпын тайсалып,
Бауырымда аппақ сенім-шағала,
Толқыныңда келем, өмір, шайқалып!

Мейір

Барлық үйге кіріп шыққым келеді,
Есендігін білу үшін қарттардың,
Тәй-тәй басып жүр ме екен деп бөбегі,
Жарастығы берік пе деп жастардың?
Қақпаларын жеңгейлердің күлімкөз
Айқара ашып көптен жүрген қағылмай,
Келеді айтқым бар адамға жылы сөз,
Көңілдері тасысын бір ағындай.
Көз алдымда сәби шағым сүттей ақ,
Соғыстан соң қалған арман аһ ұрып,
Жүретінмін көршілерді қатты аяп,
«Біздің үйге мейман бол», - деп шақырып.
Сонау кезден менде қалған бір ғұрып:
Күтіп жүрем біреу кіріп шығар деп,
Әдетім бар балалардан кіл жырып,
«Қонаққа» деп әр тәттіні тығар кеп.
Көктем кезі-ай, қуанып шын көңілмен,
Көңіліміз көл-дария күйге енген,
Мейірімдер ақтарылып-төгілген
Ақ ниетті, шаттығы мол үйлерден!
Құт-береке тілеп әрбір есікке,
Ауыл әнге бөленетін сол бір кез,
Той жасайтын бала салып бесікке,
Өте шығып кеткені ме сонша тез?!

Барлық үйге кіріп шыққым келеді,
Есендігін білу үшін қарттардың,
Тәй-тәй басып жүр ме екен деп бөбегі,
Жарастығы берік пе деп жастардың?

Туған жер

Мінезім бар, (өзің солай өсірген),
Жауыныңдай кейде сел боп ағатын,
Жібек гүлдей жайнап шыққан төсіңнен,
Көрген адам бір жасарып қалатын.
Бораныңдай бет бақтырмас шағым бар,
Ондай кезде жауым қалар кемсеңдеп,
Аязыңдай тым шыңылтыр арым бар,
Қорқақ жандар дірдек қағар емпеңдеп.
Еске жиі оралады бұл күнде,
Асыр салып ойнақтаған сол бір шақ,
Кішкене үй тұншыққандай күлкіге,
Бүлкілдейтін бүйірлері мен құсап.
Базар іші, қызық думан тынбайды,
Ақсақалдар әзілдері жарасып,
Кәріп жандар зарлатады сырнайды,
Көздеріне жас алар жұрт жаны ашып.
Бір соғыстың зардабынан сонша адам
Қалды шөгіп, жастай біз де жасып ек...
Менің сәби көңілімді қоршаған
Фашист болып көрінетін қасірет...
Мұнша алып болармысың бүгілмес,
Бір өзіңнен мықтылықты үйрендім,
Сен тұрғанда төнген қаһар түк емес,
Құласам да, бір өзіңе сүйендім.

Жарылмай тұр қалай ғана жүрегің,
Мейрімдерді арқалаған тонналап?!
Саған қарап шаттанамын, күлемін,
Тек танытшы көрген сайын оң қабақ.

Ана тілегі

Жарасып тұр бір-біріне барлық зат,
О, адамзат, өздеріңе жаздым хат,
Толғандырып, ұйқы бермей талай ой,
Күл боп ұшып кететіндей өмір-бақ.
Кесірінен бір есерсоқ жындының
Босатпасын ядроның шылбырын,
Үміті мен үлесі адал тірліктің
Ракеталар тұмсығында тұр бүгін.
Бала өсіріп, мәпелеу деп парызым,
Өтемекші ем өмірімнің қарызын,
Түні бойы көз ілмеуге дайынмын,
Болашаққа айтатын көп арызым.
Пәк сәбиді аялаған алақан,
Өмір-бақи ұшырсын деп балапан,
Мен – анамын, тілей жүріп тыныштық,
Тағдырыңа алаңдаймын, жан Отан!
Өз жолымен келсін өмір, өлім де,
Қыран самғап, жансын жұлдыз көгімде,
Үрей емес, болашаққа зор сенім
Тұрсын дәйім балалардың өңінде.
Ойланып тұр ай мұңайып алыстан,
Жердің беті тозбаса деп тартыстан,
Ана туған кей тасжүрек үшін де
Өліп кете жаздаймын мен намыстан.

Әкеме

Армандап, жеткізсем деп тілегіңе,
Үңіле алдым ба, әке, жүрегіңе,
Өмірдің салған сансыз тауқыметі,
Кетті ме ерте батып сүйегіңе?
Шайқалды шадыман шаттық шалқарлары,
Қанша үміт, қанша тағдыр талқандалды?!
Айырылып амалсыздан серігінен,
Аспанда талай жұлдыз жаутаңдады.
Мен көрер жарық сені алға сүйреп,
Түтіннен алып шықты түйдек-түйдек,
Соғыстың қыршын жаны сая таппай,
Кезіп жүр шартарапты жаралы үйрек.
Ұл болып тумадым деп өкінбедім,
Нәзік сыр, ақ шағала-көкірегім,
Әкетай, мені көрсең мұздар еріп,
Гүлжайнап кетуші еді төңірегің.
Тұтқасы болмасам да бұл өмірдің,
Әнің боп жүрегіңнен мың төгілдім,
Сағыңды сындырмадым қиын шақта,
Қалаған кірпішің боп мен өрілдім.
Ерлерге қойып сонша биік талап,
Өскенмін бар алыпты саған балап,
Тұрғандай көрінеді маған, әке,
Өмірдің күш-қуаты сенен тарап.

Жаутаң елік-жанардай

Жаутаң елік-жанардай
Үркіп кеткен жырларым!
Сендерді іздеп таба алмай,
Көл тынысын тыңдадым,
Шөл тынысын тыңдадым,
Әр әуенге салынып,
Жалын құштым, жырладым,
Әйтеуір, бір тынбадым.
Сенен түскен найзағай
Сәулелі еді тү-у қандай!
Әлі күнге жылытып
Жүрегімді тұрғандай,
Аспан, әлем – бәрі де
Саған құлақ ұрғандай.
Менің жаным езіліп,
Өзіңе енді кезігіп...
Мөп-мөлдір боп тұнғандай.

Күлкім менің ақша бұлттай

Күлкім менің ақша бұлттай

Қонып жатқан тауларға,

Ілініп қалды талай рет,

Опасыздау омырауға.

Күлемін тек содан бері

Жұрт көңілін ауларда,

Шықылдауық торғайымды

Көбіне ұстап қамауда.

Бүгін сені мақтағым кеп

Үңіліп едім көзіңе,

Күдікпенен қарап тұрдың

Ауыздан шыққан сөзіме.

Сәт еді бұл тұлпар-сезім

Құйындатып, көсілген,

Есіл жүрек буырқанды,

Жол таба алмай өзіңе.

Жақын тұтып айтып едім

Бір жаранға назымды,

Қара бұршақ жаудырды да,

Мертіктірді жазымды.

Ақтарылып төгілетін

Сәттерім көп лапылдап,

Сарсалаңға салып қойып

Тыныш жүрген басымды.

Дәріптеу жоқ арымды да,
Жанымды да ойымда,
Міндетім бар атқаратын,
Қарызым көп мойында.
Көрсетпесін жат қылығын
Замандастың, жақынның,
Тек кездессін ақ пейілді
Жандар ылғи жолымда.

Қанаттарды қармандыра талдырып

Қанаттарды қармандыра талдырып,
Жүректерді өртей-өртей жандырып,
Бір жыл, міне, тағы өтіп барады,
Кетерінде барлық сырын алдырып.
Шеше кетті – шешіндіріп көңілді,
Әке кетті – қабырғамыз сөгілді.
Жылдар бойы жинақтаған жігер-күш
Құм болды да, қара жерге төгілді...
Өмір, сенде балғын шақтың бар демі,
Құлшындырар ынтықтықтың жаз лебі...
Қай өлшеммен өлшенеді іңкәрлік,
Байланысты неге оның аз-кемі?
Сыйластықпен жылыта алмай жандарын,
Ағарта алмай кірлеп кеткен арларын,
Талай пенде өтіп жатыр дүниеден,
Жетімек қып о бастағы арманын.
Артықтығын біліп тұрып жайсаңның,
Ізетіміз білтесіндей май шамның,
Жалтақтайды жалаңқабат өкініш,
Еске түсіп қасиеті қайтқанның.
Сыңсып жатыр бүкіл әлем сезімнен,
Жүректерден ем таба алмай езілген,
Ақ ниетін жеткізе алмай қанша жан

Күйінішпен мәңгілікке көз ілген.
Ұлағаттық ұзақ жаста демеймін,
Аз ғұмырдың ащысына көнейін.
Әр күнімді қуатты ғып бере гөр,
Жақсылардың қолтығынан демейін.

Ақиқат дауысы

(1937 жылғы қуғын-сүргіннің құрбаны болған ағаларымыздың рухына).

Шымда кеткен шындықтар қауызымын,
Шыңырауда шыңғырған дауысымын,
Балапандай көрінем өз-өзіме
Қапылыста алдырған қауырсынын.
Жан-тәніңмен сен мені тілегенсің,
Аңсап барып, мазарда түнегенсің,
Қолдаушың боп келдім мен, қорғаушың боп,
Мені күткен армандар түрегелсін!
Менің үнім алқындар аңызақтай
Жүргендерді, әйтеуір, жанын сақтай,
Үндемеске кім екен бел байлатқан
Ақиқатқа жаба сап қалың тақтай?
Шырылдап, сұм сұмдыққа жүрек нанбай,
Мына өмірге кеттің-ау, шөлің қанбай,
Айналшықтап жүрді ме құзғын, қарға,
Пәк денеңді шоқуға беттей алмай?
Жанарыңда қалды ма көкшіл әлем,
Селт еткізбей пасықты соңғы дәлел,
Ең болмаса ұшпады бір көгершін,
Жетпей қалды-ау ел жаққа соңғы сәлем.
Бойыңнан да, ойыңнан кінә таппай,
Әділетті мәпелеп, арды сақтай,

Ақтық демің, ағатай, біткенінше,
Шындықты арашалап жаттың жақтай.
Көре алмай кеткен өзің күндер үшін,
Көктемей қалған сенсіз гүлдер үшін,
Жанартаудай мен енді атыламын,
Өшіп қалған мезгілсіз үндер үшін.
Шымда кеткен шындықтар қауызымын,
Шыңырауда шыңғырған дауысымын,
Өксіктерін баса алмай кеткендердің
Найзағайлы, нөсерлі Наурызымын!

Абайды да таяқтатып ұрғызған

Абайды да таяқтатып ұрғызған,
Біржанның да аяқ-қолын буғызған,
Жаны ызғар, зәрге толы көкірек,
Қорқады ғой жарқыраған жұлдыздан.
Сондықтан ол бар жарыққа өшігер,
Қолдан келсе, жарқын үнді өшірер,
Өзінде жоқ нұрды көрсе басқадан,
Аласұрып, арпалысып, есірер.
Амалы жоқ алыстағы Күн, Айға,
Көріп, білсе азу салар Құдайға,
Түнегіне тұншықтырар шуақты,
Тізгініңді берме, дүние, мұндайға!

Көңіл шіркін, елеңдейді боларға да болмасқа

Көңіл шіркін, елеңдейді боларға да болмасқа,
Жарымаған соң ба әлде жылы сөзге о баста?
Аңсап тұрам әрбір жаннан ыстық лебіз, шапағат,
Кейде назым артықтау боп кетеді, рас, жолдасқа.
Қоңыраулатып өтпеді деп өкінбеймін жастығым,
Балғын шағым болмай шықты мен үшін бір тәтті ұғым,
Қаяу түсіп көңіліме қаншама рет жатса да,
Жарқыраймын естілгенде, өмір, сенің шат жырың.
Ақ сүтімен анам берген, о, жалынды махаббат,
Адамдардың шаттығынан бар ма артық салтанат?!
Кіп-кішкентай жүрегімде жатыр үлкен жанартау,
Қандай күшпен жүргенімді түсінбеймін арқалап.
Сөзден гөрі ізгі істер болса екен деп көбірек,
Жүрсем деймін мұқтаж жанға әрқашанда боп тірек,
Шырқыраған шыбын жанын кей пенденің көргенде,
Жан-жағымнан шарпығандай болады ылғи отты леп.
Жаутаңдаумен жақындардың жүздерінен күй іздеп,
Өз жанымды жүрем өзім дамыл бермей мүйіздеп,
Жүргенім жоқ жеңіл жолмен жетейін деп мұратқа,
Келгенім жоқ бұл дүниеге бір басыма сый іздеп.
Тілге тиек ететіндей жетіп жатыр шежірем,
Кім біледі қандай күндер әлі бастан кешірем?
Түсінгенім бұл өмірде айдан анық, әйтеуір,

Тірі болсам, ізгіліктің мәртебесін өсір

Әр баста жетіп жатыр мұң мен арман

Әр баста жетіп жатыр мұң мен арман,
Құлақ сал анау әнге қария салған,
Тарқамай көкірегінде талай шері,
Тойымсыз қос жанары жаутаңдаған.
Өмірді таусылмайтын мұра көріп,
Қуатын жүре берген шашып, төгіп,
Табиғат берген күштің арқасында
Мәз болып кигеніне еркек бөрік.
Ешкімге бере алмаған кеңес-ақыл,
Екпеген сезімдерден жасыл дақыл,
Қартайған шағында енді жалғыз қалды,
Мұң-сырын бөлісетін таппай жақын.
Тіршілік сапарының қырқасында,
Соңымыз айналмасын бұрқасынға,
Аз ғұмыр кешсек те, тек болса екен
Жылымыз татитындай бір ғасырға.

ҰҒЫСУ

Тағдыр маған қойған еді жүз тілек,
Шыр айналып, күйіп-пісіп жүрсін деп,
Қадірін мен бұл өмірдің білмес ем,
Айбатынан сескеніп бір көрмесем,
Жанып, кейде, сөнбесем.

Соңғы күндер сорғалатып көз жасын,
Жоғалтыпты сары күз де олжасын.
Бәлкім, мұны байқамай да өтер ме ем,
Көріп тұрып толқымай-ақ кетер ме ем,
Жаныма бұлт төнбесе...

Енді қайтып айдарлы күн шыққанша,
Біз екеуіміз көп сырларды ұққанша,
Жүрекке де талай жебе қадалып,
Көңіл, шіркін, өз мұңына қажалып,
Төгілер-ау шық қанша...

Қырымға да кетіп едім қыр көрсетіп өзіңе

Қырымға да кетіп едім қыр көрсетіп өзіңе,
Сағынсын деп, алмасын деп күні-түні көз іле,
Енді, міне, өз өртіме өзім күйіп барамын,
Елді ойласам, кететіндей ет-бауырым езіле.
Бауыр басқан мекеніне асықпайтын құс бар ма?
Жалғыздықты тілемедім дос түгілі, дұшпанға,
Топырағымның ыстық табы табанымда қалғандай,
Басылмады толқындарын көк теңіздің құшсам да.
Қашқандай боп кетіп едім өңкей жыңғыл, шеңгелден,
Құтылатын күн барма деп шұбар-шұбар белдерден,
Қадіріңді енді білдім, құм суырған ақ далам,
Сенің желің күштірек-ау мен үшін бар емдерден!
Жер-Ананың аласы жоқ және де жоқ құласы,
Қымбат маған оның әрбір қайталанбас мұрасы,
Болады екен әркімнің өз жерұйығы бірақта,
Тыпыршыған өмірінің мызғымайтын куәсі.
Лүпілдей ме мені аңсап құс-жүрегің сенің де,
Тыным таппай жүрсің бе, әлде, қаяу түсіп сенімге?
Көгенделіп қалған екен мендегі бар қуат-күш,
Өзіңменен бірге өскен алақандай жерімде.

Жасыл бақ хикаясы

Көктемде

Көктем келді жәудіретіп гүлзар бағын,
Балаң гүлдер сылдыратып шылдырмағын.
Әсемдікке тағзым етіп, тіледім мен
Сол бақтағы өсімдік ынтымағын...

Ымыртта

Баяу ғана жылжиды ымырт бүркеніп ап шапанын,
Етегімен кәрі еменнің сипап өтті сақалын.
Қайырды да қалампырдың тікірейген шаштарын,
Ақ қайыңның түбіне кеп аяқтады сапарын.

Түнде

Түн де жетті дамылдатып тіршіліктің базарын,
Төңкеріпті жер бетіне алып қара қазанын.
Жапырақтар діріл қағып, бір-біріне жабысып,
Үркіп тұрған нәзік гүлдің көрсең етті азабын!

Түсте

Түс кезі еді, қалмағандай бақ ішінде береке,
Бір-біріне ағаштар да түсірмейді көлеңке.
Раушан гүлі қызғалдаққа шүйіреді мұрынын,
«Құлақтарың қалқиған», - деп, етеді кеп келеке.
Күні бойы күндейді кеп, намысына тиеді,
Байғұс оған өрттей болып, қызараңдап күйеді.
Сондықтан да екі сұлу сыймай басы бір жерге,
Жақындаспай, әрқайсысы бөлек өмір сүреді.

Үйеңкі де бәйтеректі шудалы деп, менсінбей,
Қарағай да қала ішін тұр оншама жерсінбей.
Көкірегін жайып тастап: «менікі, - деп, - кеңістік!»
Қарайды емен басқаларды бір өзіне теңсінбей.
«Қойсайшы бұл көңіл деген көтеріңкі шіркінді,
Ғұмыр қысқа, қайтесіңдер керегі жоқ күңкілді!» -
Деді де тау, ала көзбен қарап қойып бақ жаққа,
Шарасыздан, амалсыздан күңіреніп, күрсінді...

Күзде

Жасаураған көзі күздің бақ ішіне түсіпті,
Ағаштардың саусағына салып алтын жүзікті.
Гүлдердің де алаулаған беттерін кеп өпкен жел
Үлбіреген үкілерін аямай-ақ үзіпті.

-2-

Қыста

Мазалап, түсіме еніп гүл-жапырақ,
Тұр екен жап-жалаңаш бақтар жылап,
Еңсем түсіп кетті ғой, қандай қиын
Сарқылып қалса егер нұрлы шуақ?!
Ақ қайың ұялып тұр бүркеп төсін,
Қыс келді, жер бетінен алып өшін.
Жас ағаш, бір-біріңе қамқор болшы,
Бастайтын өздерің ғой өмір көшін.

Қалғып кетсе Күнге болмас кешірім

Қалғып кетсе Күнге болмас кешірім,
Онсыз дүние тербетер ме бесігін?
Шуақ нұрың сарқылса егер жүректе,
Өн бойыңда көп болғаны кесірің.
Мен егілсем, қоса жылар мұздақтар,
Тебіреністен әжімдері жүз қатпар,
Аласапыран арпалысы қойнында
Аспан бірге төгер еді бұршақ-қар...
Ақ тілектер болса қабыл мендегі,
Ізгіліктің кеңі берер шеңбері...
Минутына жүз жыл жасап жүремін,
Тоғысса деп іңкәр сезім жердегі.

Көңілімді селдетіп күй- жаңбырың

Көңілімді селдетіп күй-жаңбырың,
Тағдырыммен ұқсап кетті тағдырың,
Уыз күлкің уылжытып тұрса екен,
Жанарыма шашып ылғи таң нұрын.
Жиып жасыл сезімдерді жаныма,
Жүрсем самал сәттеріңді сағына,
Торыққанда тамылжыған әніңмен
Шақырсаң сен шабытты гүл шағыма!
Жанарыңның көркі болып көрінсем,
Өміріңнің өзегі боп өрілсем,
Шын бақытты екеніңді менімен
Арманым жоқ біліп барып көз ілсем.

Сені бір асыл деп жүргем

Сені бір асыл деп жүргем,
Аңсадым наурыз кезегін
Шөліркеп көңіл-бозінген,
Дүниені мынау кеземін.
Күйгелек болып барамын,
Шырылдап, кеудем алқынып.
Сен едің сенген адамым,
Кеттің-ау мұңға батырып.
Жанарың неткен от-жасын,
Алдауы оның мүмкін бе?
Сылдыратты да сырғасын,
Көктемім қалды күлкіңде!

Мендей жанды таба алмассың енді сен...

Мендей жанды таба алмассың енді сен...

Күлкісімен құстарды қондыратын.

Ыстықтарда мұңайтып тоңдыратын,

Ақиқаттың жетелеп өлкесіне,

Амалсыз талай ойға шомдыратын.

Мендей жанды таба алмассың енді сен...

Көңіліңді айнадай жарқыратып,

Күзгі желдей бірде енді қалтыратып,

Ұзап шықсаң есіктен тағат таппай,

Сағынатын жанары жас бұлатып.

Мендей жанды таба алмассың енді сен...

Сен қамықсаң , алдымен қайғыратын,

Қуанғанда – көздеріңе нұр құятын,

Қорғанындай қорғайтын намысыңды,

Жаншылмасын деп ойлап ар-ұятың.

Кеткенімде жасыл бақты жылатып

Кеткенімде жасыл бақты жылатып,
Жалғандықтың көпірлерін құлатып,
Арғы бетте қаласың-ау жете алмай,
Аңсап мені, мәңгі-бақи ұнатып.
Тәубә етерсің тіршілікке күндегі,
Жайлап жылжып, қадам басып ілгері.
Бірақ, сені мазаламай тұрмас-ау,
Жүрегіңде мен қалдырған жыр-белгі.
Екі бақыт болмайды екен бір баста,
Бәрі бекер көңіліңнен күй қашса,
Сондықтан да аялайық сезімді,
Күндеріміз, гүлдеріміз тұтаста!

Аппақ таңдар барады ақау тартып

Аппақ таңдар барады ақау тартып,
Сөйлейсің сен бүгінде жақауратып,
Қалайша жандырайын көңілдегі
Отыңды маздап тұрған, алаулатып?
Салқын қанды екенсің, салқын қанды,
Алмайықшы үркітіп жақындарды...
Қандай бақыт жүректер лүпілдесіп,
Ұғысуға бір-бірін талпынғаны!

Өзіңді жақсы көру мұрат маған

Өзіңді жақсы көру мұрат маған,
Ауадан да қажет-ақ, шуақтардан,
Сенімім ортайса егер саған деген,
Ілгері баса алмай мен құлап қалам.
Сен маған кейи түсші жаның ашып,
Жылатшы бар шындықты бетке басып,
Жалғандық арамызға ұяласа,
Барлық бақ кетті дей бер бізден қашып.
Сен барда мені дауыл шайқамайды,
Алып тұлғаң бұлттан да қалқалайды,
Терезем тең, төрім кең, көңіл - өлең,
Мендегі базар-өмір тарқамайды!

Не істейін мен, өкініштер өрілсе

Не істейін мен, өкініштер өрілсе,
Көздің жасы кінәсізден төгілсе?
Не істейін мен, отырып-ақ жанымда,
Меңіреу дала, шөл секілді көрінсе?
Не істейін мен, жылы сөзді жат көрсе,
Жүрегіңді аһ ұрғызып, қақ бөлсе?
Не істейін мен, қанша жалын берсем де,
Кері қашса лапылдаған от көрсе?
...Парызсың ба мен арқалар өмірде,
Арызсың ба айтылмаған көңілде,
...Жанымның сен тең жартысы шығарсың
Болмайтын еш бөлшектеуге, бөлуге?!

Сезімімді сетінетіп алдым ба

Сезімімді сетінетіп алдым ба
Тіршіліктің күйбеңінің алдында?
Күле алмаймын бұрынғыша аңқылдап,
Көтере алмай қалам назын жардың да.
Өз-өзімді жігерсіз деп жек көрем,
(Жігерлілік жасайтындай текті өлең),
Бытыратып бойымдағы жалынды,
Пенделікке уақытты көп бөлем.
Бәрін тастап безіп кетсем бір жаққа,
Жүгіртсін жұрт мұны мейлі сан-саққа,
«Сезім жалғыз сенде ғана бар ма?» - деп,
Ақыл келіп сыбырлайды құлаққа.
Аяп кетем бүкіл адам баласын,
Көтеретін сана, сезім таласын.
Шырқыраған жаным куә, білемін,
Адамдықтың азабының бағасын.

Бүлдіршін көктем өтіпті

Бүлдіршін көктем өтіпті,
Барады жылжып баяу күн,
Кеудеңде сенің кетіпті
Қуаныш, арман, қаяу-мұң.
Ызғары күздің үдетіп,
Жабырқап жайсаң жан-арай,
Қай жерде қалдың түнетіп,
Қайдасың, жасыл көкорай?!

Тұншығып талай сырларым

Тұншығып талай сырларым,

Арналмай саған жырларым,

Жабулы қалды-ау кеудемде

Айтылар көп-көп мұңдарым.

Басқам жоқ арын ешкімнің,

Алдандым өзім, кеш білдім.

Имандай сеніп кісіге,

Қалайша, жүрек, ескірдің?

Тізгінді бермей сезімге,

Жеңдіріп бәрін төзімге,

Жүріппін сонша жабырқап,

Жайраңдап күлер кезімде.

Өтіп те кетті жастық шақ,

Жанарда қалды жас-моншақ.

Тәуелді етіп, ей, өмір,

Қойдың-ау жасап жасқаншақ.

-2-

Сөздерден қорқып бораған,

Қысылып жолдас-жорадан,

Қыстығып қалған көңілім,

Шығар ма аман додадан?.

Сен маған зейнет пе едің, бейнет пе едің

Сен маған зейнет пе едің, бейнет пе едің,

Әрине, ештеңені күйретпедің,

Түсінбей көп сауалға жүргенімде,

Және де ешнәрсені үйретпедің.

Есімді тандырардай етіп құмар,

Ауадан, ағаштардан құлап жұпар,

Сен келіп жолыққанда сәуле ішінде

Сезімнен тағып едім жасыл тұмар.

Титықтап жеттім әрең ертеңіме,

Сеніппін айтылған көп ертегіге,

Сенімім сүрінбесе босағанда,

Дайын ем сені «пәк» деп серт етуге.

Тамыздан да сезем салқын күз демін

Тамыздан да сезем салқын күз демін,
Өзің болдың бақытым да, қайғым да...
Әйтеуір, мен сені ғана іздедім
Көк толқынды, көп жұлдызды айдында.
Кейде назбен уыстап ақ жауынды,
Сенің бұйра шаштарыңа моншақ қып
Төгуші едім, аңсап тұрып сәуірді,
Өн бойыңнан көргім келмей жаңсақтық.
Есінде ме бізді жапқан жасыл бақ,
Мен әрдайым көңілімде сақтаймын.
Сен маған деп, жасырынып гүл ұрлап,
Куә болып сықылық атқан ақ қайың...
Сенің нәзік жапырақтарын жаныңның,
Ерке-самал мінезіммен шулатып,
Алыстасың, сені сондай сағындым,
Жүрмін бе екен жүрегіңді тулатып?!

Шым-шытырман кеудемдегі көктемдер

Шым-шытырман кеудемдегі көктемдер,
Өңменімнен өткен бе әлде өктем жел?
Ызғарыңа жауратып-ақ келесің,
Шуағымды мен әрдайым төккенмен.
Азаматтың адалдығы білінер...
Самал қайда құмарлана сімірер?
Кезеңдер көп, қиялар көп қинайтын,
Сәттер қайда сүйінісіп-күйінер.
Жаным сонша неге құмар сәулеге,
Әппақ нұрдан киген едім сәукеле.
Күтем ылғи сенен нәзік шапағат,
Түсіп жүрем таусылмайтын әуреке.
...Шырылдаймыз, шырқыраймыз тірлікте,
Ұрандатып шақырамыз бірлікке,
Айту оңай көпке уәж, бірақ та,
Бір адамға тірек бола білдік пе?..

Сонау көктем келген еді баяулап

Сонау көктем келген еді баяулап,
Қызғалдақтар кештеу жалын жамылып,
Айдын көлде аққу жүзіп, ай аунап,
Ару әлем ақ мұнарға малынып...
Төбемізде шарықтайды шағала,
Қытықтайды көкірегімді жалының,
Ұшырастық біз екеуміз жағада,
Әркім аңсап жүріп Алтын балығын.
Жалын атқан жүрегіммен жыр жазып,
Тағдырыма, көктеміме ырзамын,
Шырмауықта қалып қойған шырмалып,
Іздеп келем сол бір әндер ырғағын.

Кей кезде күлкім суалып

Кей кезде күлкім суалып,
Сап болса көңіл-жыршы әні,
Көргенде кетем қуанып
Көгеріп тұрған шыршаны.
Табиғат берген тәбәрік,
Күйіне білу, сүйіне,
Ақ ниеттерден жаңарып
Тұр мынау мамыр дүние!

Борайды қар көңілімді өксітіп

Борайды қар көңілімді өксітіп,
Өткен-кеткен ойларымды көпсітіп,
Отырмын мен кейбір кербез шақтарды
Еске алып, сағыныштан мұң жұтып.
Бір ғажап сәт, манаураған тыныштық,
Жер де, көк те – барлық әлем ып-ыстық,
Шағылысқан сансыз сәуле ішінде
Табиғатпен алғаш рет ұғыстық.
Жап-жасыл боп көктеп тұрған бәйтерек,
Бой түзеген басқасынан ертерек,
Аянышпен қарай бердім мен оған,
Қалса екен деп көктеміне еркелеп.
Сосын сенің құдіретті қолдарың –
Шартарапты шимайлаған жолдарың,
Төніп тұрған апаттардан төбемнен
Өзің келіп, сонда тағы қорғадың.
Келіп жатыр, кетіп жатыр көктемдер,
Көп те шығар бақытына жеткендер...
Қалатыны қандай жақсы жадында
Жақсылықтың жасыл дәнін екендер!

Төрт жолдар

Күйттемей күйбеңін басымның,
Шашу боп жақсыға шашылдым,
Шаншу боп қадалып жаманға,
Бір ысып, бір суып басылдым.

Даламның жұпар иісі аңқып тағы,
Қапырық қала демі алқынтады,
Шіркін-ай, керім кештер, сылқым түндер,
Ауылдың қандай әсем алтын таңы!

Жайлауға кел, дем алып бір қайталық,
Сырымызды көптен жиған айталық,
Жалбыздарға моншақтардан жан бітіп,
Тыңдасын бір бізбен бірге жайқалып...

Ұмтыласың арманға, ұмтыласың,
Ескі-құсқы қайғыдан құтыласың,
Енді жеттім дегенде бақытыңа,
Жаңа бір қасіретке тұтыласың.

Тумысынан тұл дегенге сенбеймін,
Ақ бесікке салып қайта тербеймін,
Пенделерден жұққан саған кеселді,
Адамға тән мейіріммен емдеймін.

Кеткенің бе көлеңкені саялап...

Кеткенің бе көлеңкені саялап...

Ұмытпашы шуақ кешкен күндерді!

Мен жүргенде арман бағын аралап,

Қоңыр күз де келіп, әне, үлгерді...

Жастық-көктем қол бұлғайды алыстан,

Ұшып кетті бұлбұл жасыл бағынан.

Жалғыздықпен сен бар кезде-ақ қауышқам,

Арпалысқа түсіп жүріп алуан.

Амал бар ма тілегіңді бермесе,

Ақ ниетім ұқсас еді ақ таңға,

Мөлдір шақтар өтеді екен лезде,

Енді ғана ләззатынан татқанда.

Бәріне де көндігуге болар-ау,

Ой түбіне жету, сірә, мүмкін бе?

Тағдырыңды қабылдау, не қаламау,

Болса, шіркін, тек өзіңнің еркіңде...

«Жамандық тілеп баршаға

«Жамандық тілеп баршаға
Жүргенді ойлап шаршама», -
Деймін де, жетпей шыдамым,
Қиналып кетем соншама.
«Жабығып жаным жүр», - десем,
Қасымда болып күнде сен,
Қырық бір жамау жүректі
Деп көрдің бе екен емдесем?
Күнге де айтып балағат,
Жаһанға тағып жаманат
Сөйлеген кейбір пақырға,
Айттың ба ақыл-аманат?
Жылытып жанды жақсылық,
Жанарларда бақ тұнып,
Білмесе екен адамзат
Мейірге деген тапшылық!

Көктем

Рахат-ау күн астында көңіл қызып,
Ұмытып бұлтқа батқан күндеріңді...
Өмірдің ағындары сенді бұзып,
Ақ нөсер жер мен көкті түрлендірді.
Шиқылдап қуаныштан құйттай торғай,
Тіршілік тәттілігін паш етіп бір,
Мен үнсіз отырғанға риза болмай,
Терезе жақтауында секіріп жүр.
Анашым, биыл көктем сенсіз келді,
Наурыздың құттықтаушы ем шуағымен,
Сен барда бүкіл әлем жұпар еді,
Жүруші ем әр күніме қуанумен.
Жалғасып, қабаттасып жатқан дүние...
Бөбегім келеді, әне, тәй-тәй басып,
Жібіген қабақтарға күлкі үйіре,
Ертеңгі болашаққа есік ашып.
Көңілде шуағымыз арылмасын,
Енгенбіз бұл өмірге көктем құшып,
Тәңірім жарылқаудан жаңылмасын,
Әрдайым жүрек тұрсын алып-ұшып.

Жаңбыр, тегі, құйып тұр-ау, құйып тұр

Жаңбыр, тегі, құйып тұр-ау, құйып тұр,

Аспан назы жерге ғана сыйып тұр,

Құштарлығын баса алмаған тамшылар,

Шөпілдетіп жердің бетін сүйіп тұр.

Аңызақтан кеткен еді күйіп қыр,

Қарағаштар қас-қабағын түйіп тұр,

Терезелер жасаураған жанарын

Құрғата алмай, бүкіл тірлік ұйып тұр.

Мен де отырмын шуақ аңсап, ән аулап,

Қою бұлтпен бірге қалқып, манаурап...

Аспан шерін тарқатқысы келгендей,

Нөсерімен жатыр жерді сабаулап.

Өзенімді сағындым

Өзенімді сағындым

Мөп-мөлдір боп ағатын.

Өзіңді де сағындым

Күнде сонда баратын.

Біздің жақтың аспаны,

Өте биік екен-ау.

Сол бір күмбез астында,

Күншілдікпен өткізу,

Шуақ күнді бекер-ау...

Бұлт арылмай бойымнан,

Қашанғы күн өтер-ау.

Мен жеткенше асығып,

Біз тойлайтын тойлардың

Талайы өтіп кетер-ау...

Күту

Баллада

I

Әр дыбысқа елеңдеп,
Жолдардың алыс, шалғайы-ай,
«Әкем атпен келер», - деп
Күткен күннің жалғаны-ай.
«Әкесі тастап кеткен», - деп
Талай бала күлгені-ай,
Үйге келіп етбеттеп,
Үзгенім-ай түймені-ай.
Жолға шығып күн бойы,
Күтіп сәби жүргені-ай,
Болатындай бір тойы,
Кигені-ай көйлек бүрмелі-ай.
«Әкең жатыр мертігіп,
Орта жолда тұра алмай», -
Өтірік айтты-ау желпініп,
Өсекші аға ұялмай.

II

Көкжиекке қадалып,
Жасырып ішкі жарасын,
Тұрғандай жаны қажалып,
Ұстайды анам жағасын.
Тірі жетім екеуміз,

(Бұл тағдырдың ісі ме),
Майжармаға кетеміз,
Қайтамыз түн ішінде.
Жинап анам жыңғылды,
Білдірмей көзін сүрткілеп,
Мен жүремін шұңқырды
Өзіңді іздеп тінткілеп,
Құлап түсіп сүрініп,
Жатқандайсың шыға алмай.
Таппаған соң, күрсініп,
Әрең тұрам жыламай.
Мен мұңайсам, анашым
Қалады боп шерменде,
Сондықтан да көз жасым
Жатыр қатып кеудемде.

III

Әкелер қайтса жұмыстан,
«Папалап» құрбы жүгіріп,
Тұратын едім қуыстан
Қарап, жаным үгіліп.
Жазылмай ешбір емдерге,
Бөлініп бізден тұрағың,
Ілініп қалды-ау шеңгелге
Өзіңе қояр сұрағым.

IV

Күтсем де қанша келмедің,

Алмадың, әке, қолыңа,
Баладан басқа кем бе едім,
Телміртіп сонша жолыңа?!
Қолымнан келер жоқ шама,
Жанбады сенім шырағы,
Аяздар әлі алда ма,
Қалқиған айдың құлағы?
Түнеріп ызғар төнеді,
Көз жасы мұз боп бетінде,
Балдырған арман келеді,
Дірдектеп желдің өтінде

V

Бұрылуға бата алмай,
Сыздап та жиі жүрегің,
Іштегі сырды айта алмай,
Тарта ма, әке, иегің?
Күңгірттеніп үй іші,
Үмітің семіп көңілде,
Аңсатып бір тал гүл иісі,
Жүрсің бе кезіп іңірде?...

Жазғы қырым жаңбыры

Көкірегі шерге толып қалғандай,
Аспан бүгін бір ақысын алғандай,
Төгіп жатыр тамшыларын аямай,
Шуақ күткен жанарыма қарамай...
Ызғар шегіп, ығыр болған көңілді
Жылытар деп жылы Қырым өңірі,
Келіп едім, теңіз аңсап асығып,
Тұра тұршы көз жасыңды жасырып.
Қылықтылық жарасады-ау сұлуға,
Мәннің бәрі екен, тегі, жылуда,
Көрші бөлме күбір-күбір әңгіме,
Найзағайдан әйнектер шақ сынуға...

Есіл кез-ай бұл-бұл ұшқан көзіңнен

Есіл кез-ай бұл-бұл ұшқан көзіңнен,
Қабылдайтын бәрін ыстық сезіммен,
«Қит» еткенге өксіп қалып көңілің,
Секілдісің бар дүниеден безінген.
Жорта ауырып, есіркер деп үлкендер,
Жатушы едік қалпымызда бүркенген,
Енді, міне, шақырмай-ақ, өзі де
Жиі-жиі шаншыңқырап жүр кеудем.
Көп күйбеңнен болып кейде қол үзген,
Кетіп қалу арман еді поезбен...
Базар бітер, біз де бір күн қайтармыз,
Жұрттың бәрі жүріп өткен сол ізбен.
Жатқызбады жұмыр жүрек лүпілдеп,
Көк аспанда көп жұлдыздар шүпірлеп, -
Соңғы кезде кеткендей ме жиілеп
Көрші атайдың жөтелгені күркілдеп?...
Ал әзірге менің бір-ақ бар әурем,
Қоштаспасам екен ғұмыр-алаумен,
Жыл құсының мұңайтады-ау қайтқаны
Туған жерге жаутаң-жаутаң қараумен.

Сәби суреті

Күннің нұры ағаштарға тамып тұр,
Қызым менің салған мына суретте.
Шұғыла шашып сары гүлдер жанып бір,
Жалын құстай ұшып жатыр жер-көкте.
Сәби көңіл таңдағандай еншіге,
Гүлге орап өрнектепті ғаламды.
Ұқсатамын ақ ниетті елшіге
Шапағатты шашу еткен баламды.
Барлық дүние бөленіп тұр жыр-шоққа,
Пәк жүректің шуағынан нәр алған.
Еркелейді еніп әлем құшаққа,
Адамзаттың ықыласынан қаланған.

Қамыс қалды-ау қар астында қамығып

Қамыс қалды-ау қар астында қамығып,

Жер мен көкті дүлей боран басқанда...

Қоршаудағы әскердей-ақ зарығып,

Қоғалы көл телміреді аспанға.

Жас қамыстар жаз бойы су ішінде.

Мұңлы үкісін тұратын ед жел тербеп.

Емендерді аңсап ылғи түсінде,

Жалғыз ғана ызыңы боп бар ермек.

Сары күзде өшіп қайран үміті,

Өзі-ақ келіп жығылатын ораққа.

Табысты етіп үй соғатын жігітті,

Айналатын қуанышты шаңыраққа.

Тұрақтамас мәңгі-бақи бақ, сән де,

Бір көрініс екіншіге ауысып...

Қамыстар тұр бастарында ақ сәлде,

Көктем күтіп тірсектері майысып.

Құлады түн тұңғиық

Құлады түн тұңғиық,
Құлақтары салбырап,
Өсек отыр жылмиып,
Сирек шашы жалбырап.
Күңкілі көп түндер-ай,
Бақыттырақ болдым деп,
Біреуге біреу күлгені-ай,
Қалғанын білмей сордың кеп.
Құлазып қалған көңілім,
Құбылған айға құрбан боп,
Қарлығаш-сөздер төгіліп,
Бетін маған бұрған боп,
Үркеді менің мұңымнан...

Жапырақ жыры

Мына желдің тұрысын-ай, тұрысын,
Ашумен кеп жапырақты жұлысын!
«Биле!» - дейді жас бұтаны сабалап,
Ызғарлана үдетеді ұрысын.
Дірілдейді, жаутаңдайды жапырақ,
Ағаш-ана тек дәрменсіз қалтырап,
Шарасы жоқ нәрестесін қорғауға,
Қара жерді тепсінеді аңырап.
Мына әлемге жасыл жұпар сыйлаған,
Таңдайы бал таң құстарын жинаған,
Қорғай алмай сені қатыгездіктен,
Жер басып-ақ жүргеніме қиналам.
Кіп-кішкентай жапырақтар момақан,
Өзіңді аңсап, атып жатыр құба таң.
Сені жоқтап көктемеген бұтақты,
Айтшы маған, қалай енді жұбатам?!

Қалампыр көтере алмай аз қырауды

Қалампыр көтере алмай аз қырауды,
Ертелеу кеткен жазды жазғырады.
Суыққа енді үйреніп қалғанында,
Күн жылып, бұл байғұсты азғырады.
Бусанып, бойы балқып күншуаққа,
Жаз әні естілгендей боп құлаққа,
Масайрап сәл уақыт тұрады да,
Қайтадан түседі кеп сол сынаққа.
Пәк көңіл кейде алданып болмашыға,
Тұншығып қалатыны-ай көз жасына...
Сенім де бір зәулім үй секілді ғой,
Түтіні түзу шықсын мұржасынан!

Тақса да біреу жорта мін

Тақса да біреу жорта мін,
Ренжіттім бе деп қорқамын,
Өкінгем талай сыр ашып,
Жанымның бұзып қорғанын.
Сараптап сөзді үйрендік,
Керенау кейде күйге ендік,
Өрмекші-ойдың торына
Ілініп сезім-инелік.
Асау бір аттай жүрегім
Босатып қойсам жүгенін,
Бой бермей кетер деп, дәйім,
Тізгінін тежеп жүремін.
Мүмкін бе екен, япырым-ау,
Еш жанның көңілін қалдырмау?
Біреуге қатты тиген сөз
Өзімді дертке шалдырды-ау.
Кеме деп өмір ұғынам,
Таймасын ол өз жолынан,
Толқыны болсам мен егер,
Жел болып сен тұр оңынан.

Шеге құмдай сырғып жатыр ойларым

Шеге құмдай сырғып жатыр ойларым,
Таппай қойдым шырын сөздің оймағын,
Абайламай, алдым ба екен тарқатып
Үлбіреген жібек сезім торларын?
Әйтеуір, мен босаңсып бір көрмедім,
Қаншама рет жылы сөзге шөлдедім,
Сол бір үлкен қара көздер қадалып,
Маған қарап қалған кездер - өң бе едің?
Ақылсызға қалай айтып жеткізем,
Жиіркенемін жылмақай мен ептіден,
Жайсаңдардың жүрекжарды лебізін
Жан туыстық үйлесімі деп білем.
Жалғыз өзім сейіл құрып тау жақта,
Сырым шертіп сылдыр бұлақ, бау-баққа,
Биік асып кетіп қалғым келеді,
Аяулы жан күткендей-ақ аулақта.
Көз жасыммен тарқатамын мұң-шерді,
Көкірегіме «мен мұндалап» күлкі енді,
Жаңбырдан соң жап-жалаңаш дүние
Ұялғаннан жасыл ләтте бүркенді...

Ақын құрбыма

Кейбір сәтте қуанасың жайраңдап,
Мұңаясың енді бірде қайран қап,
Жеті түнде жанып тұрар терезең,
Шабыт құсы кең әлемде сайраңдап.
Мезі болып күнде келген қонақтан,
Отырасың... қабағың қар боратқан,
Қарсы аласың енді бірде елпілдеп,
Дос-сымақты тасадан кеп оқ атқан.
Әрбір үнге құлақ түріп сырттағы,
Аяп кетіп шуақ жұтқан шықтарды,
Қиялыңда көшіп сиқыр бейнелер,
Ұқсатасың оған түйдек бұлттарды.
Тылсым күштің әміріне бағынып,
Сел сезімнен кете жаздап жарылып...
Безіп кеткің келіп бір сәт бәрінен,
Отырасың тыныштықты сағынып.
Қиянаттар жанды қинап, қамшылар,
Шарасыздан көңіл, шіркін, зар жылар,
Жүрегіңді тілгілейді домалап
Жанарлардан ыршып түскен тамшылар.
Төрт мезгіл боп өзгересің сен демде,
Жүрегің бір жұмыр жермен, елмен де,
Жәй пенделер қайдан білсін жатқанын
Континенттер буырқанып кеудеңде?!

Жұлдыз көпір жер менен көк арасына

Жұлдыз көпір жер менен көк арасына

Салар едім, сен менімен барасың ба?

Көрер едің сол тәкаппар биіктерден,

Жаралғанын әлемнің жарасымнан.

Ыдыратып тастап төнген қара бұлтты,

Нұрландырғым келген еді талай жұртты,

Шапағатпен мейірімге тұнып тұрған

Дүниенің босағасы болсын мықты

Кеудеде көптен жиналып

Кеудеде көптен жиналып,
Жаумай қалған бұршақ па?
Орала алмай қиналып
Жүр едім осы бір шаққа.
Жабырқар жүрек кезі көп,
Іздедім пәктік аралын,
Сызынан қыстың мезі боп,
Күтемін көктем хабарын.
Бермейді маза іңкәрлік,
Нұрыңды төгіп жаныма,
Ашылшы, кәне, жыр-сандық,
Өзіңді жүрмін сағына.
Бойымды қаптап сан күдік,
Аңсадым асау ағынды,
Таба алмай келем мәңгілік
Соғатын күретамырды.

ЖҮРЕГІМДЕ ШЫРАҚ ЖАНЫП ТҰР МЕНІҢ...

Үмітім үзілмейді

Үмітім үзілмейді,
Күндерім жалғасады,
Тамаша күзім келді,
Сары ала нұр шашады.
Пейіштің шырағындай,
Жапырақ бал-бұл жанып,
Әуеннің ырғағындай
Кетті ауа толқынданып.
Жаяды құшағын жыр,
Таңырқап, тамсанамын,
Жылыстап ұшады жыл,
Мен Сені қарсы аламын...

Арпалыс анатомиясы

Күн шығады асығып,
Әлсіреп әлем қалар деп,
Қараңғылық басынып
Жерге бүлік салар деп.
Жанашырсыз емеспін,
Жанымда көп жақыным,
Ішінде қалып егестің
Тұманданды ақылым.
Қимастықтың көп қыры,
Киліккен оңбас араға,
Көңілімнің бостығы
Ауырлау болды-ау санаға.
...Шапағатсыз шашылған
Несібенің киесі-ай,
Жан айқайын жасырған
Тылсым болмыс күресі-ай...

Қоюланып барады Қорқыт - МҰҢЫМ

Қоюланып барады Қорқыт - мұңым,
Бүгін тағы ұйқыдан қорқып тұрдым,
Көрден емес қазылған, жұрттан қашып,
Кезіп кетіп, келеді жалғыз тұрғым.
Салқын қанды сайрап тұр дауыс анау:
«Атты», «құртты», «өлтірді», «соғыс таяу»,
Бір-бірінен үріккен пенделердің,
Жүректері жаралы, қырық жамау.
Өтерміз бұл өмірден елеңдеумен,
Жақсылық пен игілік көрем деумен,
Жылататын адамды Құдай емес,
Өз пейілі - құлқынға көгенделген.

Қалампыр түстес көйлек кигенмін

Қалампыр түстес көйлек кигенмін,
Әлдеқашан ол ескірген,
Азаматым деп басымды игенмін,
Сатқындығыңды кешіргем.
Азан да қазан күндер көргенмін,
Сынады өмір жасымнан,
Алыстасаң да, жақын жүргенмін,
Жарасын жанның жасырғам.
Қолымды саған соза бергенмін,
Сүрінбей өтсін деп ордан,
Азғырғандарды даусыз жеңгенмін
Тайдырмасыншы деп жолдан.
Бағанды сенің біліп келгенмін,
Әкесің ғой баламның,
Таусылмай кетті-ау, бірақ, кердеңің,
Жүрегімді жеді сараң мұң.
...Найзағай өтті жанымды осып,
Дегендей: «өмір мәңгі емес»,
Өзіңмен бірге өткізген жылдар
Қалды ғой енді боп елес...

Мен болсам ғұмыр-әдеппен

Мен болсам ғұмыр-әдеппен,
Пір тұттым адам баласын,
Достасып сұлу сонетпен,
Емдедім жанның жарасын.
Самалын жұттым сан кештің,
Жұлдызды түнде жұбандым,
Ақпанда әппақ қар кештім,
Жақсылар үшін қуандым.
Айлы жаз көрдім сиқырлы,
Алаулап күйдім Күн – нұрға,
Ардақтап туған ұлтымды,
Тәрбие бердім ұл-қызға.
Өмірім мәнді, мәнсіз бе,
Өтінде заман – құйынның,
Демеу боп жүрдім әлсізге,
Тәңірге ғана сыйындым.
Салмақты салып жақынға,
Ажарсыз айла еткем жоқ,
Асқақтық тән деп ақынға,
Айдарымнан жел ескен жоқ.
Пыр-пырлап ұшты қол бұлғап,
Қырғауыл-арман, қызыл шоқ,
Жанарым енді құп-құрғақ,
Ынтықтық қалды ызың боп...

«Сіз - бізі» мол салтанат

«Сіз - бізі» мол салтанат,
Болмысыңнан айныма,
Шаттық құшқан шартарап,
Жол бермеші қайғыға.
Ынтызармын пәктікке,
Ойлағым жоқ мұң жайлы,
Иіп шексіз мәрттікке
Жер тәні де бусайды.
Ығысады ызғар да,
Лебіздерден шуақты,
«Сіз - бізіміз» тұрғанда
Көркем дүние қуатты!

Махаббатпен дүние есігі ашылған

Махаббатпен дүние есігі ашылған,
Ақша бұлт тұр асау шыңға асылған,
Таң шапағын шабыттана қарсы алдым,
Жүрегіммен жұмыртқадай аршылған.
Қимастығым құштарлықпен қайралған,
Өжеттігім нәзіктікке айналған,
«Ризамын», - деп, еміренемін Тәңірге,
Күндеріме тіршілікке байланған.
Күміс айдың сәулесімен ымдасқан,
Жер бетінің бар мұңымен мұңдасқан,
Жартастың да тас жүрегін жібітер,
Өмір жайлы жазсам деймін Нұр-Дастан!

Сәттерімде жабыққан дауа таппай

Сәттерімде жабыққан дауа таппай,
Көздеріңді іздеймін қарақаттай,
Аспалы сол көпірдей кемпірқосақ
Бізге түскен аспаннан аманаттай.
Алаулаған сезімін жасыра алмай,
Адамдарға күн ұшып асығады-ай,
Жеті бояу шүпірлеп жүрегімде
Сені ойласам от болып шашырардай!

Өлеңді жазамын деп жазбас болар

Өлеңді жазамын деп жазбас болар,
Жүрегің қуаныш, не шерге толар,
Жанымды жаңбырлы күн құлазытты,
Жыр-кептер таппай қойды сая қонар.
Күндерім тамшылардай құмға сіңген,
Іздерім қайда кетті қанша жүрген,
Ешкімнің еншісіне жармаспадым,
Аз болды, бәлкім, сәттер ойнап-күлген.
Өкпем жоқ, өксік қалған құрғақ шөлдей,
Шаршадым алға ұмтылып, көкке өрлей,
Өлеңім нәсерлетіп құяр еді-ау,
Қасымнан табылса егер көңіл көлдей.
Күрсініп мен секілді ағаштар да,
Қараймыз үмітпенен қара аспанға,
Жеткізер жүрегіме мың бір жол бар,
Армандас алқынған ба, адасқан ба.
Көңілдің кетпей қойды жара, дағы,
Жанымды жаңбырлы жел сабалады.
Ой-мұңнан арылтатын жарқанаттай,
Сәуле – сезім екен ғой арадағы.

Батар күннің таласқан сәулесімен

Батар күннің таласқан сәулесімен,
Шоқтай жанған гүл көрдім әуре өзімен,
Соңғы нұрды тойымсыз сіміреді,
Құштарлықтан айырылған тәубесінен.
Ымырт жақын, ықылық атқан маңай,
Қызыл-сарғыш бояулар жерді жалай,
Бірте-бірте жылыстап күнмен бірге
Жөнеледі артына қарай-қарай.
Қарбаласып бар тіршілік иелері,
Бір Құдай боп бұл шақта сүйенері,
Шүкірлікті жақсылар етіп байлам
Абырой мен иманын тілер еді.
Қараңғылық қаптайды, қапсырады,
Ерекше бір ләззатын таттырады,
Талықсыған жандарды түн тербетіп,
Тылсым әлем есігін аштырады...

Жерден де іздеп Махаббат

Жерден де іздеп Махаббат,
Көктен де тілеп Махаббат,
Ғұмырым өтіп бара ма,
Қойдым ғой таппай қанағат.
Жалбыздың иісі аңсатты,
Түбексіз тағдыр шаршатты,
Ләззатын өмір татпаппын
Құр қуып жүріп мансапты.
Ғаламға мынау мың алғыс,
Сәттерім үшін сыналғыш,
Бақытым үшін ұрланған
Күндерім үшін құнарсыз.
Жеткізбей арман-құлыншақ,
Болып та барам ұрыншақ.
Ойсыздар ойнап тастаған
Жылдарым, кейде, қуыршақ.
Таңдарым өтті ызғарлы,
Кейбіреу маған сызданды.
Шынымен біздің еркектер
Сыйлайды ма екен қыздарды?
Өксіте беру ерлік пе,
Еңкею үшін келдік пе?
Қыздары болса қамкөңіл
Сын емес пе еді елдікке?

Бұршақты күндер мұңайтты,
Ұрымтал уақыт ұлғайтты,
Тегінен тексіз туғанды
Өзгерер деп кім айтты?
Көз жасым гүлге тамшылап,
Намысты келем қамшылап,
Айшықты ойлар айта алмай,
Сезімді жүрем шаршылап.
Күрмелді тағы тіл мынау...
Аясай енді, шіркін-ау...
Қайрала берді төзімім,
Мүмкін бе енді ыршымау?!

Бүгін құстар шаттанады ән сала

Бүгін құстар шаттанады ән сала,
Мен оларды тыңдай бердім тамсана,
Кеше ғана қыс қыстаған жүрегім
Алып ұшты, көктем күнін қарсы ала.
Қанат бітті, бір ғажайып маған да,
Самғап кеттім, нұрға айналды санам да,
Бұл фәниден алған бүкіл ләззатты
Шашу етіп шашқым келді ғаламға!

Ағаштарым жайқалсын деп тілеймін

Ағаштарым жайқалсын деп тілеймін,
Тамырлары қасиетті, зор болғай.
Түні бойы, кейде, көз де ілмеймін,
Жел өтінде қалған жасыл сені ойлай.
Бәріңе де бірдей төктім шапағат.
Біреуіңді кем көрмедім біріңнен.
Біреуіңде молдау пайым, қанағат,
Екіншіңнен байыпсыздық білінген.
Ұқсастықты қаламаймын өзім де,
Жапырақтарың жаңылмасын әнінен,
Тұрақтайды бақыт ақыл, төзімге,
Ессіз ерлік айырылады мәнінен.

Керегі жоқ маған атақ, мансаптың

Керегі жоқ маған атақ, мансаптың,
Әппақ қарды кешіп жүрсем болғаны,
Шыжып күйсем ыстығына аптаптың,
Көктемменен бірге көрсем олжаны.
Ұрпағымның ұнжырғасы түспесін,
Санасын сау, денін аман етіп бер.
Жібегімді біреу жүнше тұтпесін,
Аулақ кетсін, жоламасын зар мен шер.

Жалғанды жалпағынан басқандар аз

Жалғанды жалпағынан басқандар аз,
Арбайды алшаңдатқан алаөкпе жаз.
Жердегі жазықтылар кешкен ғұмыр –
Көктегі мәңгілікке бағынған саз.
Тұтқыны құлқынменен құндылықтың,
Ей, пенде, ғұмыр кешіп, нені ұқтың?
Өмірден «алам» деп кеп бос кетуің
Тәкаппар заңы ма әлде ұлылықтың?
Қалғанда қамауында қайшылықтың,
Талықсып, үгітіліп, таусылып шын,
Зер салып байқадың ба бойыңдағы
Қуатын қолдаушы күш-қарсылықтың?
Бардың да берекесін тілей алмай,
Жоқтың да күркесінде түней алмай,
Көрмейтін көктегенін көркемдіктің,
Жүргендер аз ба ешкімді сүйей алмай?
Бәріне риза болып кетеріңде,
Жөнелесің тылсым күш жетегінде,
Өмір сүру дегенің леп белгісі –
Қойылар жанкешті мен жетеліге!

.

Аралап жырың кетті қыр мен құзды

*Хас талант иесі, сыр сүлейлерінің жалғасы,
өмірден ерте кеткен атақты жырау
Көшеней Рүстембекұлының рухына арналады.*

Аралап жырың кетті қыр мен құзды,
Айды да тебіrentіп, жұлдыз құшты,
Тыншыды көкбет дауыл әуеніңнен,
Биікке қуат алып, қыран ұшты.
Ой-тұлпар ағылып уақыт омырауынан,
Тасқын жыр буырқанды қойнауынан,
Кемсеңдеп кербез теңіз қалды ойланып,
Даналық сіңген сенің толғауыңнан.
Патшалық етіп көкте қазақ әні,
Ой түйіп термелерден маңның бәрі,
Пенденің кесірінен кебірсіген
Бусады мақамыңнан жердің тәні.
Өрнектеп бабалардың сөз қалауын,
Еліңнің алып едің көп сауабын,
Бұлттарды қара нардай қақыратып,
Ғарыштан жеткізгенсің жыр алауын.

-2-

Өнерді ұрпағың бар жалғастырар,
Жұртың бар жырға таңды ұластырар,
Халқыңның көкірегінде көз болмаса,

Тұңғиық сендей дарын тумас шығар!

Жақсылықты бір-біріне қимаған

Жақсылықты бір-біріне қимаған,
Дөкейлерін амалсыздан сыйлаған
Жаны жайсаң тұлғаларын тұқыртып,
Күн көрсетпей қызғанышпен қинаған,
Ел болдық-ау құндылығы қираған...
Сұлқ түсірер сұлулыққа сұқтанса,
Қарсыласын сөзбен түйрер жыққанша,
Басқалардың бәрі жақсы көрінер,
Өз қадірін қашан өзі ұққанша,
Шашылар-ау береке мен құт қанша...
Байығаны менсінбеген туысын,
Ақша бүркеп кеудесінің қуысын,
Бас қатырып пайымдап та жатпайды
Ұғымының дұрысы мен бұрысын,
Ортаймайды деп ойлайды ырысын...
Құмарына қанамын деп қызықтың,
Құрбаны боп айлакер мен бұзықтың,
Нұрлы сана, адамдық пен ұлттыққа
Салынғанын сезбей жүрміз құрықтың,
Лайланғанын «иман» атты тұнықтың...
Құныққанның тоқтамы жоқ құламай,
Бұл өмірден өткендер аз жыламай,
Мен үшін ғой сенен артық халық жоқ

Кей қылығың жүргенімен ұнамай.

Киелім-ау, болсаң етті қырағы-ай...

Сыр елім - Ата жұртым

Асау сырдай өр мінез адамдарың,
Оларға ешбір теңеу таба алмадым,
Саф көңілдің мәрттігін сақтай білген,
Аман бол, туған жұртым - қара орманым.
Беттетпес дауылы бар боз даланың,
Мен оны бөтендерден қызғанамын,
Жаныңнан жағынбай-ақ табылатын
Жасампаз жандар жайлы толғанамын.
Парқына жақсылардың жете алатын,
Түйінін пайымды ойдың шеше алатын,
Намысын биік ұстап, арын сақтап,
Құрбаны боп шындықтың кете алатын.
Мұңлы бұлт бүркесе де жанарларын, Арнаған ұрпағына ән-арманын,
Тылсымның сырын ұққан, әруақ сыйлап,
Қастерлеп қасиетті бабаларын.
Тереңде өзек талар сыр тұнғандай,
Перзентің соны ашуға ұмтылғандай,
Жаныңа медет болмай қиын сәтте,
Ата жұрт, айыбым бар қымсынардай.
Аптаптың табы қалған жүрегімде,
Сыр өзен, иірімің өлеңімде,
Туған жер, топырағың құт болмаса,
Нық басып мен осылай жүремін бе...

Барып ем саған жақын деп

Барып ем саған жақын деп,
Бетіме шаштың ылайды
Қара қазандай көкірек,
Ашудан қайнап, тулайды.
Қызғаныш алған тұмшалап,
Көрмейсің көңіл шырағын,
Сумаңдап тілің – құмсағат
Суырар сөздің ылаңын.
Аядым сені, ызғарлым,
Шуақсыз қалай жүрмексің,
Ішінде ыза-сыз барын,
Аңқылдап жүріп білмеппін.
...Жаңбыр да қойды, күн шықты,
Асыр да, тұсыр бар маңай,
Жүрегім саған ынтықты
Қамыққанына қарамай.

Өр халықтың ұрпағымыз аңғалдау

Өр халықтың ұрпағымыз аңғалдау,
Мәрттігіне риза болған Тәңірі,
Заман келіп ар-ұяты арзандау,
Ортайғандай адамдықтың қадірі.
Жанталасып әр мықтысы, жалаңдап,
Бұйырта ма игілігін жерімнің,
Алдыменен алдап, арбап санамды ап,
Құлатпақшы туын ұлттық сенімнің.
Имендіріп, иілтеді сонан соң,
Құндысынан айырылған жұрт оңар ма,
Жәдігөйсін сөйлегенге соғар қол,
Қазақ мұнша алаңғасар болар ма.
Өн бойынан дала иісі аңқыған,
Халқым менің – сүйенішім, қуатым,
Сенем саған, қымбаттым-ау алтыннан,
Сен емессің оңайлықпен сынатын!

Күн және Көз туралы

Жанарыңды алып қашпа, көркем Күн,
Сен сияқты мен де күйіп-өртендім,
Мәңгіліктің аманаты өзіңсің,
Ал, мен болсам, шуағыңмен көркейдім.

.*.

Көз дегенің күннің шағын моделі,
Жер бетіне сыйға тартқан сәлемі,
Жаурамайды, мұздамайды екен ол,
От болған соң қуат алар әлемі.

.*.

Саналының көзқарасы уытты,
Тұнығында тылсым сырлар тұныпты,
Елжірейді сен секілді дүниеге,
Ашқысы кеп бар құпия құлыпты.

.*.

Түйсіксіздің жанарының нұры жоқ,
Ақылының арқа сүйер қыры жоқ,
Көкірегін қайқайтады кердеңдеп,
Көрінеді-ау өзіне-өзі ұлы боп.

.*.

«Адам көзі – көңілінің айнасы»,
Пасықтардың көп екен ғой айласы,
Ақымақпен түспес болар айқасқа,
Болмас оның абыройға пайдасы.

-2-

*

Жер бетінде шүпірлеген күн – көздер,
Ынтығумен бірін-бірі күнде іздер,
Сөзбен кейде жеткізе алмас сырларды
Көзбен ұғып толқитын да бар кездер.

*

Жаның күңкіл күншілдікпен алысып,
Жомарт жүрек жетімсіреп шанышып,
Жүрген шақта жарқ етер-ау жанарың,
Көзайым боп арманыңмен қауышып.

*

Сөнбейді ғой ешқашанда ұлы Күн,
Ал, адамға ажал салып құрығын,
От - жанары топыраққа көміліп,
Жұлып алып әкетеді-ау ғұмырын.
Әр пендеге бар заманда сол қайғы,
Тағдыр адам өмірімен ойнайды.
Күн секілді көз берген соң пендеңе,
Ол да неге сондай өшпес болмайды...

Есірке мені, Құдірет

Есірке мені, Құдірет,
Құтқаршы ылаң, кірлерден,
Найзағай-отпен тіліп өт,
Жанымды жылап мұң емген.
Қажет деп іздеп жүргенім,
Қауқарсыз күйкі әурелік,
Бетінен жердің түйгенім –
Жоқ бұл жақта әулиелік.
Көлгірсіп бекер қайтейін,
Өзіңе бәрі аян ғой.
Күпіршіліктің айт емін,
Жетер шақ саған таяу ғой.
Пәктіктің иісі аңқысын
Бойымнан сәби күндегі,
Жаныққан жаным балқысын,
Ұмыт боп күндер күрделі.
Қалқиды тылсым әлемде,
Ғажап үй киген нұр-сауыт,
Сол үй тұр күтіп төбемде,
Барармын бір күн жол тауып...

Ой тезінен өткіземін бәрін де

Жарқылы жоқ, ақылы жоқ кей қауым,
Саған емес мынау менің арнауым.
Жетеліге айтып тұрмын жалын сөз,
Тілеймін тек аяқ асты қалмауын.
Арзан ойдан аулақ болған бабалар,
Келер ұрпақ, бәлкім, бізді табалар.
Жұрт санасы сатылған ба ақшаға,
Бармысыңдар рух берер, ағалар?!
Ізгілікке жеткізбейді қырсықтық,
Көбік сөздің арасында тұншықтық,
Ала бөтен алқымнан кеп алғанда,
Өкіреді-ау өркөкірек ынтықтық.
Өнеге боп ойлап жүрген жас қамын,
Қартын сүйеп, жинап бала шашқанын,
Барыс жүрек азаматтар қайда екен,
Шарықтатар Ата жұрттың аспанын?!...
Ой тезінен өткіземін бәрін де,
Халқымды ойлап, жалбарынам Тәңірге:
«Алып дүние азуына жем қылмай, -
Сара жол бер, салып өзің тәлімге!»

Мұнайшылар вальсі

Берекелі болу үшін бақ дарып,
Өсу үшін ұрпағымыз шаттанып,
Жүз жыл бұрын асау Атырау қойнынан
Қара алтын шығып еді қақ жарып.
Байлық деген қасиетті бақ екен,
Көңілдерді шалқытары хақ екен,
Иеленген ырысы мол мекенді
Қазағымның ниеті де ақ екен.
Жүректерден тарап жатыр жарқын нұр,
Бүгін бізбен тойла, достар, ойнап күл,
Маңғаз Каспий еміреніп, елжіреп,
Еркін елге сыйлай берсін мұнай-жыр.

Қ а й ы р м а с ы:

Бұрылмаған бабаларға бақыт бізге бұйырсын,
Ырыс болып елімізге мұнай құты құйылсын.
Теңгіз, Қарсақ, Доссор, Құлсар, Қызылқұдық, Мақаттың,
Бойындағы қуатымен кең даламыз жылынсын!

ЖАС ТҮЛЕКТЕРГЕ

Қанаттас боп ұшыңдар биіктерге,
Құт дарып өздеріңмен сүйікті елге.
Мың қатпар қиындыққа кезіккенмен
Алынбас қамал болмас иықты ерге.
Болмайды мінсіз тірлік бұл өмірде,
Кей-кейде кетпей қояр бұлт көгіңде.
Сол шақта сенім артып нұр-қуатқа,
Құштарлық лаулап жансын жүрегінде.
Жас қайрат, жарқыраған, жалындаған,
Сендерге үміт артты қалың далам,
Бойларыңда бабалар рухы бар,
Өздеріңнен қазақты таныр ғалам!

Қар жауады жердің бетін ақтайды

Қар жауады жердің бетін ақтайды,
Күнәһарлар бірін бірі мақтайды,
Ыңырсыған жел де кіріп үйлерге,
Жылу іздеп, сырқат жанын сақтайды.
Сағындырған көктем келіп жасынмен,
Сырласады, мұңдасады ақынмен,
Ойдым-ойдым болған жердің бетіне
Құт, береке сыйлап жасыл дақылмен.
Көлдің бетін әуен келіп қытықтап,
Құйттай торғай шиқылымен қылықты-ақ, Жаһұттардан алқа таққан
Күн шығып,
Жаратылыс жатыр оны ұлықтап.
Жанды дүние жұмбақталған тылсыммен,
Жаралғансың ықыластан нұр сіңген,
Барлық тірі жылу аңсап, пана іздеп,
Қандай мұңлы ғашық әлем күрсінген...

Нұртас, сені жұлдыз сүйген, ай сүйген

Белгілі ақын, бауырым Нұртас Исабаевтың

50-жылдық мерейтойына арналады.

Нұртас, сені жұлдыз сүйген, ай сүйген,

Арай шашып, айдарыңнан күн сүйген,

Бесігіңді қоңыраулатып Қыдыр күз,

Тербелгенсің тамылжыған ән-күймен.

Бауырым-ау, балдырғандай мөлдірім,

Жастық шақтың шаттық бағын керді мұң.

Төзіміңнің төстігінде жыр аунап,

Тағдырыңмен өрілді ғой өрлігің.

Қасиетті бастауымның бірісің,

Кейбір кезде тарылғанда тынысым,

Жігеріңнің қуатына тәнті ғып

Қойған мені алмас болат құрышым.

Жыр айдының мамыр бұлтты егілткен,

Мейірімің аққуларды еліткен,

Жомарттығы аздау мына дүниеге

Құштарлықты паш етуге келіп пе ең...

Нұрлы жырың бара жатыр тау асып,

Еркелігі елуіңе жарасып,

Жан шырағың жарқыратсын жұртыңды,

Ұлағатты жылдарыңа жол ашып.

13.11.2004 ж

Ақын өтті сезімін алаулатып

(абзал ақын Қанипа Бұғыбаеваның рухына)

Ақын өтті сезімін алаулатып,
Өмірдің өзегінен жыр қаулатып,
Періштедей қорғаумен әлем нұрын,
Сұлулықтан, пәктіктен сыр аулатып.
Қалықтап аққу-сынды, қиянатсыз,
Көңілге самал үн боп ұялапсыз.
Жайсаңдық, қанағаттың символысыз,
Қазақтың даласындай ұлағатсыз.
Есеппен есіретін дүние қалды,
Кеттіңіз асқақтатып Жыр мен Арды.
Мәрттікпен ұлы ғарыш қабыл алсын,
Кірлетпей аманатын жеткен жанды.
24.05.2004 ж.

Жүрегімде шырақ жанып тұр менің

Жүрегімде шырақ жанып тұр менің,
Лаулайды ол алуан түрлі бояумен.
Көңілімнің уілдеген күз желін
Аластаймын сол құдіретті алаумен.
Көк қарғаның күңкілін де кешірем,
Сауысқанның сыпсыңына мән бермей.
Бәлкім, мен де, кейде, жөнсіз көсілем,
Өз ойымды басқалармен теңгермей.
Сенің қарлы бораныңның бағытын,
Өзгертсем деп келем әлі күн жаққа.
Жас көктемді аңсап жүрген шабытым,
Талай рет ұрынғанмен бұршаққа.
Жарқын жүзбен күн кешсем деп тынбадым,
Жер бетінде қалса сәуле – жырларым.
Әрбір жанның бұл дүниеден қайтқаны,
Ойсыратар болмысыңның сыр-мәнін.
Сондықтан да аман болсын қас пен дос,
Өмірімнің төрт мезгілі секілді.
Өздеріңсіз сана-сезім қалар бос,
Сөздеріңнен жігер қайта бекінді.
Көңілдің бір шарықтайтын шағы ғой,
Қуанғанын көру жылап жүргеннің.
Жан сарайға шырақ жақса лағыл Ой,

Мен осыны әулиелік деп түйгенмін.

Күз жылап, тығылып жүр жанарыма

Күз жылап, тығылып жүр жанарыма,
Менің де кірбің кіріп қабағыма,
Ыстығы ысырылып аптап жаздың,
Жердің де беті, міне, ала-құла.
Саналы айтқызбай-ақ жаныңды ұғар,
Күз қыстың қаһарынан үріккен шығар,
Күн көзі қитарланып бұлт астынан
Қарайды, қылығы жоқ жұртқа ұнар.
Кей-кейде мен де сол бір қыли күндей,
Отымды лаулата алмай жүрем үрлей,
Фәнилік жарты ғасыр өмірімді
Өткізген секілдімін өзім сүрмей.
Бола алмай Шығыс қызы бал-шырынды,
Ақтарып алыппын-ау бар сырымды,
Сарғайттың жапырақтай, енді маған,
Маңдайы кере қарыс Ай бұрылды!

Сарқырамадай құлап түн

Сарқырамадай құлап түн,
Дәрменсіз еттің, жылаттың.
Алдамшы мұнша боларын
Білмеппін арман-мұраттың.
Сенделген жұрттың бар мұңын,
Арқалап ақын – тағдырым,
Ине де шаншар жері жоқ
Ой-дерттен жүрек жарлының.
Жаумаған әлі жауын да,
Лаулай алмаған жалын да,
Толғағы ащы дүние
Шырқырап тұр ғой жанымда!

Біреуге ақша жетпей, біреуге мансап

Біреуге ақша жетпей, біреуге мансап,
Әйтеуір, барлық пенде жоғын аңсап,
Өлермен өркеуделер өңмендейді,
Таныту үшін атын жұртқа жар сап.
Қиянат жасап арлы, таза жанға,
Көре алмай шыққандарды озып алға,
Шалады аяғынан, құлатады,
Бояуға дайын маңды қызыл қанға.

-2-

Жарымес, жүрегінде жоқ Құдайы,
Ынтығы ләззат алу боп ұдайы,
Даңғаза, дарақылар толып кетті,
Бұзылды дүниенің пәк шырайы.
Барасың, ғасыр, бізді қайда бастап,
Адамдық қасиетті жүрміз таптап,
Шошынып кейпімізден нұр-санасыз,
Қашпасын бақ-береке бізді тастап.
Таулар тұр жалбарынып Жаратқанға,
Орман да мінажат қып атқан таңға,
Тәубеден айырылған пақырларға
Қарқылдап күліп отыр қара қарға...

Әлемдік нұр-санадан қуат алып

Әлемдік нұр-санадан қуат алып,
Асығам ізгілікке тұра салып,
Адамдық қасиетті арттырсам деп,
Жүргем жоқ ешкімге де кінә тағып.
Жаныштың пәк сезімді, ұрғыладың,
Жазығым - жүректегі жыр-тұмарым,
Жаныма батқаннан соң қиянатың,
Мен саған Жаратқаннан Ой сұрадым.
О, Алла, пайым, түйсік еселі ме,
«Уәжді айт, - депсің ғой, - жетеліге».
Білмеймін кімнің қандай орыны бар,
Тұңғыық дүниенің есебінде...

ЖАСТАРҒА

Елін сүйген, ойшыл жас,
Арманымыз тым ұқсас.
Ақылыңа ақыл қос
Ғасыр келді қарбалас.
Қазақ деген халық бар,
Затын заман анықтар.
Қиялы көкте қалықтап,
Санасы әлем шарықтар.
Елге тірек ұл тілеп,
Жырға жаны елжіреп,
Ойы озық бабалар,
Ұлын етті ержүрек.
Ұлан, сен бол қырағы,
Түздің еркін қыраны,
Бойға жинап ізгілік,
Түсін, жаным, мынаны:
Мұндай дала қайда бар,
Аңыз шынға айналар,
Бақыт іздеп жүргендер
Бізге келіп байланар.
Толқып қаным менің де,
Шыр-пыр жаның сенің де,
Егесі бол еліңнің,
Үрей ойға берілме.

Өрлеуді жазсын көруге,
Жетейік озық елуге*,
Туған елдің намысын
Болмас қолдан беруге!

* 2006 жылғы Қазақстан Республикасының Президенті
Нұрсұлтан Назарбаевтың халыққа жолдауындағы
«Озық елу ел қатарына кіру стратегиясы

Қызым менің - ең әдемі әлемім

Әйгерімге

(әні бар)

Қызым менің - ең әдемі, ең әдемі әлемім,
Пәк дүниеге сыйым менің, сыйым менің, сәлемім.
Салауатты, инабатты, инабатты ғаламға
Әр берер деп, нәр берер деп, нәр берер деп сенемін.

Қайырмасы:

Қызым менің,
Қуанышым шаттандырған, шалқытқан,
Біздің үйде әтір иісін, әтір иісін аңқытқан.
Қызым менің, қызым менің мөлдір көлдей тұнығым,
Ақ дидарың алауласын, алауласын бақыттан!
Көңілімде бір өзіңмен көктеп жатыр
алуан гүл,
Қызым менің, қызғалдағым,
тіл-көздерден аман жүр,
Сен күлгенде мынау дүние шабыттанып,
жарқырап,
Көктің өзі шаттанғаннан төгіп тұр ғой
саған нұр.

Қайырмасы:

Не тілейді ата-ана, ата-ана балаға,
Айдыныңа келіп қонсын
«Бақыт» атты шағала!

Қандырып ем уызына, уызына мейірімнің,
Қызым менің, қолдасыншы
сені Алла Тағала!

Әділет ұлыма

Әділетім, жаным менің, әппағым,
Өзіңменен бірге атты ақ таңым,
Жиырма жасың құтты болсын, жан балам,
Үміттер мен тілектерді ақтағын.
Біздің үйге көктем келген сенімен,
Бар қиындық сен өскен соң жеңілген,
Бапталғансың ізгіліктен нәр алып,
Оқуға да аттанғансың сеніммен.
Денің сау боп , пана болсын Жаратқан,
Азамат бол жұртты ауызына қаратқан,
Тіл-көздерден, жамандықтан аман бол,
Білім менен озық ойға талаптан.
Жайсаңдардың ортасында жүр, жаным,
Оларменен биіктейді талғамың,
Санасыз бен алаяқтан аулақ бол,
Жарқын болып атсын десең әр таңың.
Артыңда бар халқың сенен үміткер,
Еуропаның өркениетін ұғып кел,
Ұлы Дала қасиетіне тәнті ғып,
Көңілдерін біздің елге бұрып кел.
Жылаңқыны жолатпашы жаныңа,
Сүйенгейсің ақылыңмен арыңа,
Менмендік пен жанаярлық оңалтпас,
Жеңілтектік жеткізбейді бағыңа.

Өмір өзі көп нәрсені екшейді,
Сабырлықпен ұқсаң егжей-тегжейді,
Алуан түрлі адамдардың ниеті,
Мақсатына жетуді әркім көксейді.
Жарқырай бер, жалын атып жүрегің,
Шуағыңмен жайнат көңіл түнегін,
Пенделікпен күн кешуге болар-ау,
Мен өзіңе Адами бақ тіледім!

Қазақ азаматы

Күн нұрлы, әуен асқақ, заман сырлы,
Азамат бірде күйлі, бірде мұңлы,
Жығылған кездерінде жазық құшып,
Сүйеніп туған жерге қайта тұрды.
Жүрекке ұлы сенім ұя салған,
Жаны бар шөл даладай күй аңсаған,
Лайықты болсын деп сол кеңістікке,
Жаратқан мол нұрынан құя салған.
Еліңмен егіз сенің бақ, арманың,
Қазақтың азаматы, қаһарманым!
Көгінде көңіліңнің жасын ойнап,
Ешқашан сиремесін қатарларың.
Дауыл да, зұлматтар да бұқтырмаған,
Бойына жаман атты жұқтырмаған,
Халықтың жүзі жарқын болуы да,
Сіздердей нар тұлғалы мықтылардан!

Бар табиғат күбірлесіп, сыбырласып, сырласып

Бар табиғат күбірлесіп, сыбырласып, сырласып,
Анау шымшық сауысқанға болып қалды шын ғашық.
Жылт-жылт еткен тышқан көзі жаналғышы – мысықта,
Құйттай құстар шаттанады, таңдай қағып, шуласып.
Дүние-думан есіртеді, еліктіріп, елітіп,
Қойғанын-ай бар тіріні бір-біріне телітіп.
Ағыл-тегіл алабұртып, желіктірген ғұмыр-бақ,
Алатыны-ай бір-ақ сәтте қақпаларын бекітіп.
Сана сыйлап адамзатқа жарылқамай басқаны,
Мейіріммен, шапағатпен тек нұр болып шашқаны,
Тоқсан тоғыз есімінің мәнін ашып Құдірет,
Жүзіншісін жадымыздан неге алып тастады?
Мәңгілікті ұқпақ түгіл, түсінбейтін бір-бірін,
Жұмыр басқа Жаратушы қалай ашсын шын сырын,
Жүре берсін деген шығар шыр айналып жерменен,
Іздеуменен құпиясын ашылмайтын құлпының.
Барлық дүние күбірлесіп, сыбырласып, сырласып,
Анау шымшық сауысқанға болып қалды шын ғашық,
Жылт-жылт еткен тышқан көзі, жаналғышы - мысықта,
Құйттай құстар шаттанады, таңдай қағып, шуласып...

Өрлік жыры

Қанатын жазған қаршыға,
Құсадан қалған тұншығып,
Ыршына қарап артына,
Аңсарын құшты ынтығып.
Жанарда қалды жас тұнып,
Баптаған еді оны адам,
Өзіне бауыр бастырып,
Досына адал балаған.
... Өрлігі биік өптіріп,
Ынтасы ұйытқып аспанда,
Бір сәтте Намыс көк тіліп,
Ұласып кетті Құс таңға...

Жараланды жаным кезіп жар- құзды

Жараланды жаным кезіп жар-құзды,
Сағындырдың сырбаз тұлға жаны ізгі,
Мазасыздау түсіп жүрем күйге мен,
Өтемедім деп ақындық парызды.
Сен жолықсаң қаулар еді мың бір жыр,
Екеуімізге құшақ жайып мұңсыз қыр,
Кеңістікке ұшып ұлпа сезімдер,
Көкіректен саулар, шіркін, сүре-сыр.
Ашар едім сан жүректің қақпасын,
Жайнатар ем әрбір көңіл бақшасын,
Нөсер-жырдан дауа тауып шөлді жан,
Дүр сілкініп, қайта түлей бастасын.
Жараланды жаным кезіп жар-құзды,
Сағындырдың сырбаз тұлға жаны ізгі,
Мазасыздау түсіп жүрем күйге мен,
Өтемедім деп ақындық парызды.

Есіртер есер көңіл желік қысқан

Есіртер есер көңіл желік қысқан,
Болмаса өн бойыңда берік ұстам,
Құрдымға кету оңай қызық қуып,
Әзәзіл шақырғанда әрбір тұстан.
Думанға парықсызды ол елітеді,
Адамдық қасиетін кемітеді,
Сүйгенін әзірейілдей көрсеткізіп,
Ұсқынсыз айлакерге телітеді.
Байғұстың шел басқандай екі көзін,
Кеудесі аспан тіреп, күйіттеп өзін,
Үйіне кіргеннен ол елереді,
Жанжалға ұластырып әрбір сөзін.
Жанашыр жақынды ол жат көреді,
Ниеті бұзықтарды жақ көреді,
«Адамның сайтанынан сақтан» деген,
Жанына жақындасаң бақ сөнеді.
Есіртер есер көңіл желік қысқан,
Болмаса өн бойыңда берік ұстам,
Құрдымға кету оңай қызық қуып,
Әзәзіл шақырғанда әрбір тұстан.

Ақымақтан бар ма асқан жүгенсіз

«Что глупей темноты,

Хотел светлячка поймать я,

И напоролся на шип».

Басе (япон. поэт 17в.)

Ақымақтан бар ма асқан жүгенсіз,

Дей алмайсың оны әлсіз, жігерсіз,

Көкірегі мен өктемдігі жоғары

Кісі көрсең сол екенін білерсіз.

Салмақты ойды өткізе алмас саңлақтан,

Мазаламас оны сезім сан қатпар,

Бәтшағардың жаны тыныш, дені сау,

Қауым керек оған өзін ардақтар.

Қошемет пен марапатқа бөленсе,

Мадақталып рахатқа бір кенелсе,

Мырза болып шыға келер сол сәтте,

Есіл-дерті: көзге ілініп, еленсе.

Қуыс кеуде қаңсып кетер толмаса,

Сана менен жан азығы болмаса,

Ештеңе де баса алмайды орынын,

Құдай ойдан келте етіп сомдаса.

Парықсыздан опық жейді көзі ашық,

Осындайға болып қалса шын ғашық,

Қарманумен қараңғыда тұншығып,

Өтеді өмір өкінішке ұласып.

Ақымақтан бар ма асқан жүгенсіз,

Дей алмайсың оны әлсіз, жігерсіз,

Көкірегі мен өктемдігі жоғары

Кісі көрсең сол екенін білерсіз.

Жансорғыш

Қара бұлттай түнерген жаннан шуақ қашады,
Қашан көрсең ол байғұс жүрер болып қапалы,
Оны мақтап, дәріптеп, желпіндіріп тұрмасаң,
Жүрегіңді ауыртып, батпандай зілі басады.
Қиялдарды сапырар, ақылы аздау басында,
Мұндай жанның болғаны ауырлау екен қасыңда,
Көргендерін айнытпай айтып берер дұшпанға,
Ақылды жау артық-ау, жаман достан, расында.
Әр күн сайын толтыру қиын қуыс кеудесін,
Сезімдерін суарып, көтересің еңсесін,
Сосын өзің тұншығып қалғандайсың қапаста,
Қуат алып ол сенен, жібермес ешбір есесін.
Өлермен боп, өксумен, өкініп өмір өткенше,
Жебірді аяп, бойыңнан қуатың әбден кеткенше,
Жүре берсең жанында, шел басар екі көзіңді,
Ала жіпті кесіп өт, осылай жапа шеккенше!

Айбаты өктем, күн-ғұмыр

Айбаты өктем, күн-ғұмыр,
Азабыңды енді бермеші,
Баса алмаған ынтығын,
Мен де бір Тәңір пендесі.
Жалқы мұң кетсін ескірген,
Құрысын надан құрған тор,
Құтты боп бағым кеш келген,
Құдайым берсін иман жол.
«Айласыз айбат еткенмен,
Жетпейсің ешбір жеңіске,
Кесірін тартар кектенген,
Санасыздармен шегіспе».
Баулыған осылай парыққа,
Шұғыла төгіп, сүйіне,
Ғашық еткен жарыққа,
Бас ием, бапкер Дүние!

Пенделіктен айығып, жырларыңмен қалғанда

Пенделіктен айығып, жырларыңмен қалғанда,
Бәрі өткінші екенін түсінесің жалғанда,
Жасай алмай жақсылық, қиналғанды демемей,
«Не бітірдім осы», - деп отырасың арманда.
Қасиеттің сыр-мәнін ұққан жанның жолы ауыр,
Жат түгілі түсінбес оны, тіпті, дос-бауыр,
Тазалықтың әлемі тәкапбарсып көрмеген,
Сондықтан да алдында көп қой оның тосқауыл.
Менменсіген өнерің кімге керек, япырым-ау?
Атақ-даңқты болам деп емпеңдеген ақын ба-ау,
Нұрлы сана, саф рух қолдамайды егерде,
Сол әлемге болмасаң жан-дүниеңмен жақындау.

Үркер жұлдыз қарап тұрды төбемнен

«Стихи растут, как звезды

и как розы»

М.Цветаева

Үркер жұлдыз қарап тұрды төбемнен,
«Не бердің», - деп, - «не айттың», - деп, - өлеңмен?»
«Жылдар емес сені есейткен» - деді де,
«Сала берме», - деді, - «әніңе көнерген».
Мәнді әлемде маңғазданып сыр тұнған,
Дараланып, шұғыла шашсын өр тұлғаң.
Көркем Сөздің қуатынан нұр шашқан,
Болу керек кететіндей жан құрбан!
Сезім, шіркін, құшқан кезде ақынды,
Шабыт сұрап пірлерін ол шақырды,
Аспанменен қауышатын кезді аңсап,
Көкке егіліп, жаны оның шарқ ұрды.
Сосын, кенет, жұлдыз жауып кеудеңде,
Өліп-өшіп, ынтығып шын сүйгенде,
Аласапыран іңкәрліктен өртеніп,
Шоқ уыстап, қаласың боп шерменде.
Сондай сәтте ой-тұлпарды ойнатып,
Кеңістіктікке құштарлығын тойлатып,
Ұшып жетер лапылдаған сан алау,
Ұшқындарын ынтық жанға бойлатып.

Мұнан соң ғой нәсерлетіп құяр жыр,
Гүл-қыздардай кейде нәзік ұяң бір,
Енді бірде жымың қағып Шолпандай,
Биіктерге самғап ұшар қыран бір.

-2-

Кеудесінде Ой көзі бар, Күн көзі,
Көк дүлейге ұқсап ақын мінезі,
Көкіректерде күйіп тұрған бар шоқты
Шырылдаумен уыстап жүр бір Өзі!

Қақ жарып өзегімді шықты өлең

Қақ жарып өзегімді шықты өлең,
Жеткендей болды көкке, шіркін, төбем,
Оқырман, білесің бе, осы сәтте,
Бақытқа бөленіп, мен кемелденем.
Шарықтап шартарапқа отты санам,
Ұлылар рухымен тілдесе алам,
Олармен рахаттана ой бөлісіп,
Жазылып қалады анық ескі жарам.
Жер беті керім көркем, несібелі,
Ай сұңгіп көл суына, шешінеді.
Күн күліп, күйдіреді сүйіп қырды,
Бір сәтте құйын ойнап есіреді.
Бәйшешек мәз-мәйрам боп қылтияды,
Биікке қолын созып ұмтылады,
Паңданып қарды жарып шыққанына,
Назданып жан-жағына бұртияды.
Ақ түтік боранын-ай аты шулы,
Кеудеңнен айдап шығар түтін уды,
Сезімің аласапыран ұйытқып қармен,
Аңсайсың тазаруды, жаңаруды.
Күз келіп күлдіретіп, сарғайтады,
Бар тірі көңілі босап, ән айтады,
Бауыр басып қалған соң шуақтарға,

Қош айтысу жаныңды қиналтады.
Жүректе ой-сезімнен жыр кептелер,
Сең бұзар мұзжарғыштай сыр-шертпелер,
Жанымның уылжыған сәттерінен,
Құйылып нөсерлетер нұр-төкпелер!
Қақ жарып өзегімді шықты өлең,
Жеткендей болды көкке, шіркін, төбем,
Оқырман, білесің бе, осы сәтте,
Бақытқа бөленіп мен, кемелденем...

Қыр гүлін құштым сүйіне

Қыр гүлін құштым сүйіне,
Иісі тұр оның бұрқырап,
Ғаламатсың-ау, дүние,
Тұла бойыңда мың сұрақ.
Сансыз сан сәуле жаныма,
Құйылды болып сұлулық,
Күмістей сырлар ағыла,
Сезімдер бойда уылжып.
Жүргенде жылап, жұбатқан,
Үніме бүркіп таң шығын,
Тұратын мейірім, ұяттан,
Пәк әлем болдың ғашығым.
Қалғанда жігер мұқалып,
Егелік етіп түн-төрем,
Сендегі оттан тұтанып,
Жалыныңнан мен жыр өрем,
Астамдық – арсыз өктемдік,
Сұғанақ көзде жоқ ұят.
Айнымай жылдар өткердік,
Жасамау үшін қиянат.
Аялап келем жан гүлін,
Құмарлық отын өшіріп,
Обалды жүктеп тағдырым,
Қалмасыншы деп өкіріп.

Қыр гүлін құштым сүйіне,
Иісі тұр оның бұрқырап,
Ғаламатсың-ау, дүние,
Тұла бойыңда мың сұрақ...

«...В стихах Жадыры Дарибаевой боль за свой народ, за свой язык, а ключевые слова: Бог, Честь, Достоинство.

Мощное звучание ее поэтического голоса, сила духа поражают: откуда все это у хрупкой женщины? И ответ есть в ее стихах – от родных корней, от памяти о славных предках, от их заветов и мудрости. Сильный, гордый характер и нежная женственность сочетаются в ее строфах и освещают их чистым небесным светом».

*Надежда Чернова, поэт,
член Союза писателей Казахстана*

Table of Contents

[АСПАННАН ЖАУЫП НҰР БҮГІН...](#)

[Найзағайлы, ай қабақты от жалын...](#)

[Еліме](#)

[Тамырларды тереңдерден нәр алған](#)

[Қанағатшыл Қағанаттың қызымын](#)

[Қайырым күтіп, жайы да болмай, жадағай](#)

[Жарқырап тұр мына маңғаз дүние](#)

[Еңкейтпеші еңселіні ептіге](#)

[«БІЗДІҢ ЖАҚТЫҢ АСПАНЫ» ЦИКЛЫНАН](#)

[АЗАМАТҚА](#)

[Атам менің қалдырмапты зәулім үй](#)

[Абырой тілеп таңды атам атырған](#)

[Сатқындығыңнан сақташы](#)

[Қуанышым су сепкендей басылып](#)

[Өткенге оралу](#)

[Дағдарыс](#)

[Қиылыста](#)

[Өліара кезеңде](#)

[МОНОЛОГ](#)

[ҰРПАҚ ДАУЫСЫ](#)

[Бұл жаз да өтіп барады](#)

[Өткелде](#)

[Экология элегиясы](#)

[Ылайланар тіршіліктің тұнығы](#)

Қайрылмай кеткен бақытқа
Батыстағы құрбыға хат
жаратқанға жалбарыну
Құлазып көңіл қалды құлдыраумен
Жете алмай жерұйыққа жырым-дағы
бір бюрократқа
Арайлап атпай тандарың
Емеспін, Аға, Сізді көзім көрген
Талай жанға сый көрсетпей дұрыстап
Мінеулер
КЕЙБІРЕУГЕ
Қалың тұман қаптап кетті маңайды
Ақылмен жеңемін деп ақымақты
Еркелеп те көрмеппін-ау еркін мен
Кетсем бе екен кекілді көктемге еріп
Жадырамай қойды мына жарық күн
Азаматқа хат
ҚҰРБЫҒА
Шекіскенмен пенде дауы шешілмес
Өзегімді өртеп кейде қара су
Мен жыласам аспан бірге жылады
Қуаныш, қайғы аралас
Бұзылма, көңіл, бұзылма
Уызсыз өскен баладай
Есем кетті есуасқа тағы да
Жаңғырықты туғызады жаңғырық

ҚАЛАДАҒЫ ЗАМАНДАСҚА

Тымырсық тұман көкпеңбек

Мына өмірден азды-көпті түйгенім

Жылдарым-ай, сіңіп кеткен ғасырға

Бар жақынға қамқор болып жасымнан

Сыйғыза алмай келем сені жер-көкке

Таулардың тастарына шағыларсың

Көңілімнен күй төгілді еріксіз

Ошағымда от сөнбесін мезгілсіз

Керек пе еді менің Музам дәл саған

Тәж киген таза шуақтан

Ұлыма

Жар сыры

Жеріп кеттім дүниеқоңыз тірліктен

Тіршіліктің түнерген бір шағында

Иландым жалған сөзіңе

Кесірлердің бәрі келсін бір маған

Шыбын-шіркейден, сұрғылт бұлттан

АҢЫЗАҚ

Жете алмадым мен әудем жерде тұрып

Ренжіттім бе екен Құдайды?

Күні бойы көздің жасы құрғамай

Дауылға тосып кеудемді

Тозаққа түстім, жыладым

Күнәм бар ма сен өшігер кешірмей

Даурығасың соншама жиі неге

Таң атқанша көз ілмедім тағы да

Қандай құйын саған тыным бермейтін

ИМАМ СӨЗІ

ТАСТАНДЫ БАЛА МОНОЛОГЫ

Мінезсізден, сақтай гөр, мінсіз жүрген

Тәлім беріп, баптағанмен бағландай

Болмасам деумен күнәһар

ТІЛЕК

АНА КӨҢІЛІ

ӨКПЕЛЕТІП АЛДЫМ БА

Айтпасқа да болмас, тегі

Артыма қимай қарадым

Езіледі жүрегім, езіледі

Аңсаумен келем әлі Гүлстанды

Жыр жаздым саған арнап жырақтағы

СЕЗІМ СЫРЫ

Үзіліп түсті үздігіп

Көп жұлдыздың бәрі бірдей жарық па

Шөліркеп кейде жүремін

Көңілге қонбай ешбір ем

Қандай едің, қалқам-ау, қандай едің

САҒЫНАР МЕНІҢ ЕЛІМ БАР

ХАЛҚЫМА

Жамау-жамау шұбар бұлт

Көрінген бір кез тау болып, белес белдерім

Қалталыға қор қылмашы, Құдайым

Аспаннан жауып нұр бүгін

ЖҰЛДЫЗДЫ ӨМІР БИІКТЕ

Аяп кетіп шыршаларды шақ тұрған

«Алла!», - деп жаздым ақ қарға

ӘЙЕЛ МОНОЛОГЫ

Жел тербетіп бұтақ пенен шымшықты

Жаралама жанымды жарға ұрып

Бірде көл боп жүремін, бірде шөл боп

Арманға асқақ жете алмай

Обалды білмеген оңбайды

Азабын беріп өлеңнің

Міндет етпе, пенде байғұс, ісінді

Алматының үстінен бұлт кетпеді

Жарқын сәттер көп-ау еске алатын...

Көкке бір ұшқан көңілге

Жылаңқы мына өмірдің

Бұлт торлаған көңілді

Жүрегімнен жүрмін ойып өлеңді

Сығымдап сыршыл сырбаз әлемімді

АДАМ ТУРАЛЫ ОЙЛАРДАН

АЙБАТЫМ-АУ, ТЕНТЕГІМ, ТЕТЕЛЕСІМ

Ашылмады көңілімнің түндігі

Толастамай тасқыны сел-сезімнің

Малынған алтынға, жақұтқа

Үйрену керек барды бағалауды

КЕҢЕС ДӘУІРІНДЕ ӨМІР СҮРГЕН ҚАРТТЫҢ МҰҢЫ

Қуат кеміп, көбейіп мүлдем сұр күндер

ЖАҚСЫЛАРҒА

Үзіп тастап бар шылбырды тұсаған

Жылдардың көбі кетіп, азы қалды

ЖАМБЫЛ РУХЫНА

Алмасып жазың қысымен

Мардымсыз мұңға мұқалып

Тағдырды жеңем дедің бе

АРУАНА ДҮНИЕ

ЖАБАЙЫ ЖЫЛҚЫ

УАҚЫТ ЖАЙЛЫ

Намысым қайда кеткен, қалғып жүрмін

Жүректе ауыр жүкпенен

АҚЫН ЖАНЫ

НҰР ШАШЫЛДЫ, МАҒЖАН АҒА, ЕЛІҢЕ!

Жоғалттым ба өзінді, оралмадың

Ашыл, күнім, ашыл

КӨҢЛІМНЕН КҮЙ ТӨГІЛДІ ЕРІКСІЗ...

Мейір

Туған жер

Ана тілегі

Әкеме

Жаутаң елік-жанардай

Күлкім менің ақша бұлттай

Қанаттарды қармандыра талдырып

Ақиқат дауысы

Абайды да таяқтатып ұрғызған
Көңіл шіркін, елеңдейді боларға да болмасқа
Әр баста жетіп жатыр мұң мен арман
Ұғысу
Қырымға да кетіп едім қыр көрсетіп өзіңе
Жасыл бақ хикаясы
Қалғып кетсе Күнге болмас кешірім
Көңілімді селдетіп күй-жаңбырың
Сені бір асыл деп жүргем
Мендей жанды таба алмассың енді сен...
Кеткенімде жасыл бақты жылатып
Аппақ таңдар барады ақау тартып
Өзіңді жақсы көру мұрат маған
Не істейін мен, өкініштер өрілсе
Сезімімді сетінетіп алдым ба
Бүлдіршін көктем өтіпті
Тұншығып талай сырларым
Сен маған зейнет пе едің, бейнет пе едің
Тамыздан да сезем салқын күз демін
Шым-шытырман кеудемдегі көктемдер
Сонау көктем келген еді баяулап
Кей кезде күлкім суалып
Борайды қар көңілімді өксітіп
Төрт жолдар
Кеткенің бе көлеңкені саялап...
«Жамандық тілеп баршаға

Көктем

Жаңбыр, тегі, құйып тұр-ау, құйып тұр

Өзенімді сағындым

Күту

Жазғы қырым жаңбыры

Есіл кез-ай бұл-бұл ұшқан көзіңнен

Сәби суреті

Қамыс қалды-ау қар астында қамығып

Құлады түн тұңғиық

Жапырақ жыры

Қалампыр көтере алмай аз қырауды

Тақса да біреу жорта мін

Шеге құмдай сырғып жатыр ойларым

Ақын құрбыма

Жұлдыз көпір жер менен көк арасына

Кеудеде көптен жиналып

ЖҮРЕГІМДЕ ШЫРАҚ ЖАНЫП ТҰР МЕНІҢ...

Арпалыс анатомиясы

Қоюланып барады Қорқыт - мұңым

Қалампыр түстес көйлек кигенмін

Мен болсам ғұмыр-әдеппен

«Сіз - бізі» мол салтанат

Махаббатпен дүние есігі ашылған

Сәттерімде жабыққан дауа таппай

Өлеңді жазамын деп жазбас болар

Батар күннің таласқан сәулесімен

Жерден де іздеп Махаббат

Бүгін құстар шаттанады ән сала

Ағаштарым жайқалсын деп тілеймін

Керегі жоқ маған атақ, мансаптың

Жалғанды жалпағынан басқандар аз

Аралап жырың кетті қыр мен құзды

Жақсылықты бір-біріне қимаған

Сыр елім - Ата жұртым

Барып ем саған жақын деп

Өр халықтың ұрпағымыз аңғалдау

Күн және Көз туралы

Есірке мені, Құдірет

Ой тезінен өткіземін бәрін де

Мұнайшылар вальсі

ЖАС ТҮЛЕКТЕРГЕ

Қар жауады жердің бетін ақтайды

Нұртас, сені жұлдыз сүйген, ай сүйген

Ақын өтті сезімін алаулатып

Жүрегімде шырақ жанып тұр менің

Күз жылап, тығылып жүр жанарыма

Сарқырамадай құлап түн

Біреуге ақша жетпей, біреуге мансап

Әлемдік нұр-санадан қуат алып

ЖАСТАРҒА

Қызым менің - ең әдемі әлемім

Әділет ұлыма

Қазақ азаматы

Бар табиғат күбірлесіп, сыбырласып, сырласып

Өрлік жыры

Жараланды жаным кезіп жар-құзды

Есіртер есер көңіл желік қысқан

Ақымақтан бар ма асқан жүгенсіз

Жансорғыш

Айбаты өктем, күн-ғұмыр

Пенделіктен айығып, жырларыңмен қалғанда

Үркер жұлдыз қарап тұрды төбемнен

Қақ жарып өзегімді шықты өлең

Қыр гүлін құштым сүйіне